

PAMĚTNÍ KNIHA
OBCE
CHRÁŠŤAN

založená dne 1. ledna 1922

Každý jednatlivec v člověčenstvu v stáří svém, byť upoután byl zaměstnáním svým i ku krajinám jiným, z nichž ho toto rodnému místu vyrvalo, vzpomíná rád blahých dob svého dětství, připomíná rád krbu domácího, kdy matka první jej v světě vítala, kde ho co nemluvně na loktech písni konejšila, kde s druhy mládí na různých místech hry své prováděl, kde každý kousek půdy proň drahé vzpomínky.

Upomínky ty jsou nám pak ještě milejšími, zdme-li i staré příběhy rodů, míst a celé osady, jich vzniky, vývin, mohutnění atd. - vůbec jejich historii.

Historii našich osad těžko jest úplnou podávati po tolika ohromných pohromách a svízelných, jež milý náš národ český stihly. Ustavičné boje a různá protivenství, které drahou naši zemi českou trestaly, vyrvaly nám staré místní záznamy a nevědomost lidská v době novější dokonala na muože to, co kruté doby válečné ušetřily.

Chraňte starých památek našich, ať to památka písemná, ať to upomínka věčná – rodová – kraji nemá! Neprodávejte za mizerný peníz drahocenné památky dříve, než se znalcem se poradíte! Vždyť již bez toho okolní musea nečeská naplněná jsou za pár halířů vzácnými starožitnostmi předkův našich ku posměchu našemu, ku oslavě našich odpůrců.

Zdejší obec neměla řádných záznamů o různých událostech se sběhnuvších.

Zákonem z 30. ledna 1920 č. 80 Sb. zák. z nařízení ukládá se obcím celého státu povinnost pečovati o řádné a pečlivé zapisování místních pamětí do trvanlivé knihy – obecní kroniky.

Usnesením obec. Zastupitelstva ze dne 24. března 1924 byl jsem já, Josef Blecha, říd. uč. V Chrášťanech ustanoven prvním kronikářem zdejší obce. Funkce této ujal jsem se v listopadu 1924. Nejsem zdejší rodák, ale sídlím v místě již 24 roky. Narodil jsem se 25. června 1872. v Hostech a po absolvování roč. Ústavu v Soběslavi bylo to mé třetí místo, když jsem se stal zde 1. října 1900. učitelem a dne 1. září 1918. jmenován jsem byl říd. učitelem. Do té doby mým představeným byl říd. uč. Jan Červenka, rodák zdejší, jenž působil na zdejší škole do 31. srpna 1918, kdy dán ku své žádosti po 45 leté službě na zdejší škole do výslužby a přestěhoval se do Tábora, kde dne 7. dubna 1922. po delší nemoci zemřel, převezen do Chrášťan a zde 10. dubna pochován.

Předchozí dějiny obce tato kronika obsahuje jen částečně, pokud bylo možno z různých pramenů sebrati, jejich znalost lze si osvojití jedině studiem starých pramenů. Kronika má býti pramenem dějinného poznání věkům budoucím, pramenem vytrysklým přímo ze životního

dění přítomnosti, tím však není historické pojednávání o minulosti obce v dobách před vznikem pamětní knihy, jich pisatel není pamětníkem.

Chrástany sluší zařaditi mezi nejstarší osady okresu vltavotýnského. Založení kostela připomíná se již v roce 1384. a dokazuje, že byla to již obec četnější. Před tím, v dobách pradávných, byly zde i v okolí veliké lesy, jak místní jména obcí okolních naznačují. Chrástany t.j. místo, kde nyní obec stojí, byly snad při určování názvu v mluvě obecné míně lesy prorostlé, spíše porostem, chrastím, z čehož si jméno původ svůj vzalo.

Chrástany leží v jižních Čechách v severovýchodním cípu okresu vltavotýnského. Západně od Chrástán leží les „Jesní“ dolní a horní, náležející rolníkům z Chrástán a za ním les „Chlum“, náležející panství kníž. A. Tásra v Bechyni, jižní část s vrchem 494m vysokým náleží k arcibiskupství pražskému. Na východní straně teče potok Zelený, všeobecně Štemberský neb Borovanský zvaný. Severně od Chrástán je obec Dražíč, jižně Koloměřice, jz. samoty Dobrný a obec Doubravka. Okolí je pahorkatina – původ prvohorní, vespod žula, na povrchu někde žula proráží (Hůrka).

Na jihu od Chrástán je vrch „Hurka“, ve kterém se nalézá žula, jihozáp. „Holý kopec“, který je složen z ruly, veškerý kámen na stavby v obci a opravu cest a silnic beře se z tohoto kopce; dále západně zmíněný již Chlum, z něžhoš jest daleký rozhled. V lese Chlum nachází se četné kamenné mohyly svědectví to sídel i života pohanského naší obce.

Jihovýchodně asi 4km je „Dubový vrch“ na kterém se konaly meetingy, schůze to ostře zahrzené proti tehdejší vládě rakouské (r. 1848.). Severozápadně asi 3km od Chrástán je památná Březová hora či Burkovák u Parezí (Březí) nyní Tábor zvaná. Na začátku bouří husitských r.1419. Ku konci léta svolávány byly schůze lidu po husitsku smýšlejících na tuto horu ke společné pobožnosti a posilnění odporu. Bývali tam lidé z Písku, Vodňan, Netolic, Heřmaně, Ústí n/ Labem, Janovic, Sedlčan ano i z Plzně. Protože, jak říkali, se jim pán v Duchu zjevil, dali hoře jméno Tábor, podle ní pak jmenován druhý Tábor, založený na Hradišti (nad Lužnicí) jako pevnost a říkávalo se pak takovým shromážděním neb opevněným posádkám tábory. Od r.1919. Každoročně v měsíci červenci koná se na této hoře tábor lidu a v témže roce položen základní kámen k pomníku Husovi.

K Chrástánům patří ha polí, ha luk, ha lesů, ha pastvin, ha rybníků, ha potoků.

Chrástany čítají 63 domů a dle posledního sčítání ze dne 15.února 1921.-376 obyvatelů národnosti české, nabož. vyznání většinou katolického.

V obci naší věnují se občané výhradně polnímu hospodářství. Vedle tvrdého a měkkého obilí a některých jetelin, pěstují se zemáky, zelí pro domácí potřebu, něco krmné řepy na zimu pro skot, máku a hrachu. Skot nyní po světové válce dosáhl stavu předválečného. U chudiny nahrazuje krávu koza. Většina rolníků chovají koně a odchovávají hříbata. Včelaření je skrovné. Drůbeže hlavně slepic a hus, chová se počet přiměřený, chov kachen jest nepatrný. Skoro v každém hospodářském stavení chovají prasnice a prodávají selata (podsvinčata). Králíci a holubi skoro v každém stavení. Chudší lid je nucen od časného jara hledat výdělek mimo obec, hlavně dojížděl před válkou do Vídně a Německa, po válce do Prahy a jiných měst. Z Chrášťan vedou silnice do Týna n/ Vlt. přes Koloměřice a přes Doubravku, přes Dražič do Bechyně a Bernartic. Nejbližší železniční stanice jsou Bechyně, Týn n/ Vlt. a Veselíčko-Bránice.

V místě je poštovní úřad, který obstarává poštovní spojení s Bechyní každodenní povozní poštou. Zřízen byl r.1870.

Nejvyšší nadmořská výška 494m (Chlum). Chlum chrání zdejší obec před západními, ponejvíc panujícími větry, též chrání před kroupami. Podnebí mírné.

Krajina zdejší náležela k panství Slavníkovců. Jak ze záznamů okolních panství víme, patřili Chrášťany buď k panství újezdeckému, buď k bechyňskému neb k týnskému.

Když zřízeno biskupství pražské, dáno mu panství týnské (r.973.) v užívání; Chrášťany byly již u panství tohoto.

V různých dobách, z rozličných příčin, zastavováno panství mnohým pánům v léno (v užívání).

Biskup Jan III. Postoupil r 1268. králi Otakarovi II. polovic vsí: Hostí, Doubravy a 2 dvorů ve Vranově, který postoupil je týmž způsobem Vilému Sezimovi z Ústí. Po povýšení biskupství pražskému na arcibiskupství (1344.) daroval Karel IV. panství týnské jako svěřenský statek arcibiskupům.

Panství týnské spravovali biskupští purkrabí; roku 1407. byl purkrabím Zdibor z Vranova – Část panství spravoval purkrabí na hradě (snad Hradišti) ve Smolči. V Koloměřicích byl hajný. r. 1406. připomíná se Mikuláš Třeboňský – vikář v Chrášťanech. Dle seznamu Jindřicha notáře arcibiskupského z r.1379. patřily k panství arcibiskupskému ze školní obce místa:

Koloměřice se 7 lány; od r. 1390.-10 lány, Dražice se 2½ lánu.

V roce 1352. držel hrad Újezdec na levém břehu Vltavy Záviš z Bobné, jehož jeden syn se jmenoval Albrecht z Chrášťan, držel asi část vesnice Chrášťan.

Hrad Újezdec byl r. 1420. obléhán Žižkou. Týn byl husitský, nebyl proto obléhán.

Albrecht psal se později zase z Újezdce, proto však seděním Chrášťanech zůstal, prodal r. 1373. kostelu Chrášťanskému dvojí roli řečenou v Libici (Libíč) a jednu louku za deset kop a 10 horců ousa.

Jindřich, bratr Albrechtův, seděl r. 1387. v Chrášťanech kdy slíbil kostelu dávatí desátky, jež dosud jen z milosti dával. Připomíná se ještě r. 1401. jako pán Chrášťanský.

Za odměnu věrnosti ke králi Jiřímu z Poděbrad v r. 1468. proti „Jednotě katolických pánů“ dostal Jan Čebecký ze Soutic Chrášťany s jinými vesnicemi k svému panství týnskému od krále v zástavu. Po něm přišel Jan z Herštejna.

Roku 1512. sdělil Jiřík, druhý syn z Újezdce Chrášťany. Po smrti Jiříkově dělili se synové o statek stavovský. Jindřich obdržel mimo Újezdce i Chrášťany (1572.) Tento vystavěl zámek v Neznašově.

Při rozdělení panství bechyňského v r. 1519. obdržel Adam ze Štenberka od otce Jana i Chrášťany (snad stranu bechyňskou). Synové jeho, Adam a Jaroslav, prodali ½ panství bechyňského Křištofovi ze Švamberka na Zvíkově, po jehož úmrtí vládli zde jeho dva synové Václav a Zdeněk. V roce 1561. odkázal Václav část svou bratru Jindřichovi st. ze Sternberka na Zvíkově. Úmrtím Zdenka a Jana, (který později část držel), připadla druhá ½ taktéž Jindřichovi (4. října 1568)., kterýž pak Bechyni prodal Petru Vokovi z Rožnberka a na Vimberce za 23.750 kop gr.č. Tento s manželkou svou Kateřinou, dcerou Václava z Ludanic na Helfusteině prodal smlouvou z 8. října 1596. panství bechyňské Adamovi ze Sternberka. Vok přestěhoval se na Krumlov.

Před prodejem, bezpochyby k zjištění jmění na zaplacení dluhů při zřizování lejster, shledalo se, že patří k Bechyni dvůr Chrášťanský (při němž dal Václav Švamberk dům postavit) s ovčínem. Urbář neb registra ložní byla kniha, do které vrchnost před r. 1750. sepsati dávaly všechny své držebnosti, zvláště ale práva požitečná, pak držebnosti svých poddaných se tito své gruntovní vrchnosti vybývali naturálně, v penězích a v osobních službách, čím také navzájem od vrchnosti podporováni byli.

Dle urbáře z r. 1600. patřili Chrášťany k panství týnskému a úřadu Hosteckému; k tomuto úřadu patřili: Dvůr mausky Homole, Hostí, Pašovice, Doubrava, Doubravka, Koloměřice, Chrášťany a Dražíč.

Pivní výčep v Chrášťanech a Dražíči připomíná se r. 1601.

Po dobu války 30leté nesly i Chrášťany veškeré svízele a útrapy nešťastných dob těch. Dne 26. února 1645. v neděli masopustní posláno bylo na panství týnské 300 švédských rejtkářů, kteří mnoho škod zde nadělali. Dne 3. března to jiní vojáci počtem 400 mužů pod

generálem Gótreem stojící, do Týna vrazili, hůře nežli mor řádili, obyvatelům šat ukradli, až do naha svlékli, truhly otvírali, domy vydrancovali a co jim do rukou padlo, sebrali. Kostel sv. Jakuba v Týně a sv. Bartoloměje v Chrášťanech násilně zotvírali, nádoby odnesli a spustošili; město i vesnice do hrozné bídy uvedli.

Když to vojsko z Písku táhnouti chtělo do okresu bechyňského, našlo přechod Švihlík, blíže Podole na půdě a břehu panství J.E.p. kardinála z Harrachů obsazený a nežli do Tábora táhlo 4 dni na tom panství týnském zůstalo a způsobilo škodu na volích, kravách, koních, ovčích a drůbeži jak při dvoře Levečském, tak smolečském a vesnicích, slovem přivedli krajinu (panství) do nejkrajnější bídy a nouze. Obilí všecko, i to pro setbu shromážděno spotřebovali a co spotřebovati nemohli, naložili na vozy a odvezli, tak že ubozí lidé, nemaje co by seli, ani co by jedli, jen o zachránění života starostliví byli; panství zůstalo jenom 18 měr ovsa. Jiná komise odpřisáhla, že nejenom jednotlivá stavení, ale i celé vesnice jsou pusté a opuštěné, z kterých sedláci po zanechání všeho utekli, aby jinde se ubytovali. Zbylo jen 11 osob na panství majetných, kteří by přítomného času povinovanou daň platiti mohli.

Neutěšené následky války 30leté, které celou naši drahou vlast českou tak krutě stihly, dotkli se i jednotlivců v obcích citelně, že ani celé století nedovedlo jim nahraditi to, co bylo v dobách tak neblahých jim urváno. Ač Chrášťany byly dosti zasáhnuty, přece ještě ušetřeny částých pochodů válečných; vzdálenost od měst, velice neschůdné cesty a vzdálené silnice odpuzovaly vojska nepřátelská při rychlejších postupech od Chrášťan, začož arciť strašnější stíženy byly obce u Týna při hlavní silnici a blíže mostu ležící.

Nepokojné doby na sklonku druhé polovice 17. a po celé 18. století, různé nemoci, pohromy živelné, veliké příspěvky na války, roboty a m.j. nepřispívaly k zajištění blahobytu ni panství, ani poddaným.

Nezdá se, že by obyvatelé Chrášťan při bouřích selských byli činně spolupůsobili, neb nenachází se v listinách z roků těch o nějaké vzpouře žádných záznamů.

Ku konci 17. a na počátku 18. století museli k všeobecným účelům (nejvíce válečným) přispívati dosti značnými, zákonem uloženými dávkami. Některé dávky arciť po dosažení účele přestaly, jiné až na doby pozdější se zachovaly (Musikalimpost).

Znám jest ostrý památnýzákon z 6. května 1704. z dob císaře Leopolda, kterýž 2 leta v platnosti byl, kde dle §. 22. praví se, že přesmutný čas jest, a tu, aby každý dle sil svých přispěl. Dle téhož zákona §. 1. musela každá osoba platiti 7 kr., řemeslník platil ze svého výdělku z 1 zl. = 2 gr. Neb z 10 zl.=1 zl. Byl-li někdo prodlužen, nevadilo

to, platit musel jako ostatní. Službu mající lidé museli dáti týdně ze zlatého 2gr., taktéž mistři.

V §. 15. praví se, že tovaryši, jako zedníci, tesaři, pokrývači atd., kteří denně jsou placeni, museli dáti 1zl., kteří měli týdenní mzdu 2gr. Z 1zl. Dávky ty po přihlášení do 14 dnů musely se ve 4 nedělích zaplatiti. Kdo by byl v této určité lhůtě nezaplatil, musel platiti pokuty 10%, které se vojenskou usekná vymáhaly.

Při robotě, dávkách těchto a při různých pracích válečných, jako byla častá oprava mostu v Týně n/. Vlt, nebyly doby ty pro předky naše růžové.

Chrášťanští poddaní museli robotovati u dvora Jarošovického s poddanými z Hostí, Koloměřic a Zahoří. Sedlák robotoval s párem potahu koňského 2 dni v týdnu, nebo s párem potahu volského 4 dni v týdnu. Podruzi robotovali ročně 4 dni a týdně po 4 dnech. V létě musel každý sedlák k této tažní robotě v době sen a žní ještě jednoho ručního robotníka na celý týden poslati.

Robotníci dostávali jídla:

Na 20 osob denně 1 měřici krup, 1 měřici hrachu, 20 lib. Chleba, 10 lib. Šišek, 4 lib. Chleba do polévky, 1 žejdlík soli, 20 letů másla a ročně všichni robotníci 11 sudů piva.

Neobeslání potahů na robotu trestalo se pokutou i žalářem. Stávalo se, že když někdo neměl potahu, neb v době, kdy byl někdo na selský grunt dosazen, neb když nešťěstím stížen byl, neb velkou opravu na domě činil, neb když pustý grunt převzal (aby jej zdělati mohl) těmto robota na rok i déle se odpustila, čímž mnohdy panství 1/3 robot odpadla.

Robota se v různých dobách upravovala.

V r. 1712 zřídil se za poručníka Frant. Leopolda hr. ze Sternberga, pána na Žerovicích, Počátkách, Stráži a Grünbergu pod Chrášťany rybník, u něhož byl mlýn. Učiněna smlouva ohledně rybníka tohoto s panstvím týnským a bechyňským, kterou se bechyňští zavazují všem občanům pod rybníkem grunty majícím před lovem v čas oznámiti, aby tím poddaným škoda nevzešla.

V roce 1829. byl zde mlynářem Jan Hanzl.

V roce 1740. udělal veliký vichr ohromné škody v lesích.

V květnu r. 1742. ubytované zde francouzské vojsko (2 regim. na panství) způsobilo zde mnoho škod; též požadovalo mnoho přípreží. Obyvatelé Chrášťan museli pomáhati při rychlé opravě zbořeného mostu v Týně n/. Vlt. Jiné panské vojsko v r. 1744. zde dlící (v Chrášťanech.) nadělalo velikých škod, neb vzalo občanům mnoho obilí, slámy, sena a jiných věcí. Že i šenkýři dobře se nedařilo, vyseřtá z odpovědi na žádost jeho náhradu za vypité a nezaplacené od Prusů

pivo, kde s ostatními šenkýři na panství dostali náhrady od panství 150zl.

V roce 1751. rozdělen kraj bechyňský na kraje tábořský a budějovický. Část týnská v Chrášťanech připadla k Budějovicům, bechyňská k Táboru.

Aby dovršena byla míra utrpení ubohých předků našich, nastala následkem velikého množství sněhu, který vyležel obilí a 3 nedělního deště v červenci 1771. veliký hlad. Lid z prázdných polí nic nesklidil, následkem čehož povstal na celém panství týnském hrozný mor, který množství lidí zahubil. I v Chrášťanech vyžádala si nemoc tato obětí, ač ne tolik, jako v obcích okolních, kde v některém domě nebyla ani 1 osoba zdráva.

V Chrášťanech zemřelo 8 mužů a 14 žen. Oběti moru pohřbívali se na třech místech.

Týnský felčar podává o původu, postupu a léčení následující zprávy:

Nemoc přivodí si ponejvíce lidé sami; nedrží se dietě, jí nezáživný chléb a pijí vodu, čímž se tělo nadeře a šťávu ztrácí. Nemocný morem zachvácený má prý hroznou horkost. (Jeho tovaryš se také roznemohl, ale to omlouvá nakažením).

K zamezení nemoci užíval Venetiánského trias a pražského bílého prášku. Později zaslal mu Dr. Radnický návod k vyléčení nemoci té v znění následujícím:

Lidu ať se hlavně pouští žilou a dle čísel necht' se přidává prášek ve vodě s borovým květem. Pozdravuje-li se nemocný, má se mu dát hodně prášku; k jídlu doporučuje ječnou kaši ve vodě namočenou zneb ovesnou krupici. Nemocný ať pije vodu z vařeného ječmene a kdo nemá ječmen, obyčejnou vodu do níž přidá se geist č. 9. a sice do mázu vody 80 až 100 kapek. Tak ať se drží do úplného uzdravení.

V Chrášťanech pohřbeno bylo 80 osob tou nemocí zemřelých.

Lid dostával od panství rýži (z Lince), ječmen. Potravou chudého lidu byla vodová polévka, neb nikdo chleba neměl. Prostřednictvím rychtářů rozdávána byla potřebným poddaným mouka na chléb 1-2 žejdlíky denně. Též obdržel každý sůl. Na týnsku byl největší hlad v Bohunicích, Smilovicích a Zahoří.

Zámožnější, měli-li chléb, uschovávali ho v polích, kde však byl jim od lidu v noci vykopáván a odnášen.

Výděleč nebyl žádný a lid nucen byl choditi k Maria Taferl (u Dunaje) na práci.

Dobytek zmořen byl tak, že k orání museli zapřáhnouti 2 páry volů. Následek toho byl, že v r. 1772. povstal mor dobytčí.

Brzy potom nastala válka s Napoleonem. V r. 1793. usnesli se poddaní týnští dát císaři na válku dar dobrovolný per 500zl.

Na půjčku válečnou, které panství v obnosu per 2.113zl. 19kr. Přispěti mělo, dala obec Chrášťany v roce 1.794. obnos 60zl. 30kr.

Vojsko bývalo od dávna v Týně stále. V r. 1796 vyhořel Týn n/. Vlt. a tu vojsko bylo dáno přes zimu po okolních vesnicích

V roce 1797. byla velká regrutírka.

Nejvíce zakoušeli poddaní ustavičnými přípřežemi od r. 1805. do července 1807.

Direktor panství týnského podával o přípřežích těch následující zprávu:

V r. 1805. bylo na týnsku přípřeží 1.431, které museli poddaní dáti všem 16.077 zl.

„ 1806 „	„ „	„ „	1.388 „	„ „	„ „
----------	-----	-----	---------	-----	-----

8.148 zl.

„ 1807(do července)	„ „	452 „	„ „	„ „
---------------------	-----	-------	-----	-----

2.359 „

Najmutých přípřeží bylo:

V r. 1805.	přípřeží 77 v sumě	801 zl.
--------------------	------------------------------	---------

„ 1806. . . „	7½ „ „ „	89, 22kr.
---------------	----------	-----------

„ 1807. . . „	22½ „ „ „	268“7“
---------------	-----------	--------

Daní platili poddaní:

V r. 1805.	5.540zl. 45½kr.
--------------------	-----------------

„ 1806.	5.371zl. 39¾ „
-----------------	----------------

„ 1807.	3.581zl. 6½ „
-----------------	---------------

V r. 1807. dne 20. srpna byli zde huláni od pluku Mersveldt.

V roce 1808. nařízeno, aby v jistých obcích odbývalo se cvičení zemské obrany. Též v Chrášťanech odbývalo se takové cvičení, o němž však zprávy špatné se direktoru zasílali. Tak dne 11. srpna t.r. scházelo u cvičení 11 mužů. Arciť dostali za to 13. srpna dvoudenní arest.

V roce 1809.- 26/3. byla zde 1 Comp. reg. Jos. Mitrovského a 28/3. „ „ 1 Comp. reg. Bellegardo pod

generélem v. Riese.

Transporty vojenské trvaly ustavičně až do r. 1814. Tak známo, že Jos. Shlouz a Jan Pileček z Dražiče přišli každý při jízdě z Jindř. Hradce do Loun o koně, - oba v úhrnné ceně 400zl.

V r. 1814. provedeném sčítání lidu napočteno v Chrášťanech 135 mužů a 167 žen = 302 osob.

Při tom shledáno, že bylo obecních polí 14 jit. 926°, luk 3 jit. 499°. Pozemky ty byly domácím obyv. pronajaté, což však na výlohy obecní nevystačovalo, ostatní museli občané dosaditi.

Nejvíce obecních polí užívali slouha, kovář a hajní za službu.

Při zoncetrování vojska reg. v. Bertollety v r. 1819., které cvičení vojen. u Depa od 19. září do 3. října odbývalo, leželo v Chrástanech vojsko 54 reg. Froou

Při podobném cvičení u Depa v r. 1829. byl v Chrástanech reg. v. Bertollety.

V roce 1829. rozděleno panství týnské na 4 policejní okresy: Zvěrkovický, Dobšický, Pašovický a Smolečský. Hlavní dohled vedl rychtář s 2 občany. Hospody musely být v 10hod. Večer zavřené. Kdo by byl vagabunda přechovával a rychtáři by to neoznámil, byl trestán 24 hod.-3 dni.

V tomž roce (1829) provedeném sčítání napočteno v Chrástanech 50 domů: 2 sedláci; 10 půlláníků; 18 chalupníků, 2 obec. domy; 2 panské domy (16 domů patřilo k straně bechyňské.)

Od 15.čce 1837. stavěla se silnice od Koloděj okolo žid. hřbitova..

V roce 1835. shledáno, že patří poměrou:

A). občanům	polí.....	267 jiter	1.187½°°	
	luk.....	27	453	“
	rybníků.....	-	736	”
	pastvisk.....	64	1.288	”
	lesů.....	19	1.177	”
B). školních	polí.....	4	566	”
	luk.....	-	1.273	
C). farních	polí.....	42	126	”
	luk.....	6	1.273	”
	rybníků.....	-	408	”
	pastvisk.....	1	1.388	”
D). kostelních	polí.....	17	726	”
	pastvisk.....	2	1.410	”
	lesů.....	1	39	”
E). panských	polí.....	-	-	
	lesů.....	98	1.570	”

Téhož roku 16. května potlouklo a silný liják nadělal velikých škod.

Stav dobytka v r. 1837. byl následovní:

6 koní, 2 star. býci a 4 ml., 61 krav, 20 telat, 40 volů tažných, 6 mladých, 56 ovcí, 30 jehňat, 18 prasat, 1 hora.

V roce 1839. potlouklo (dne 31. května a 1. června).

V listině osadníků z r. 1840. nachází se v seznamu následující ze strany bechyňské

dům č.22. (Jan Vaníček), č.24. (Frant. Pekárek) č.25. (Jos. Burian), č.27. (Frant. Hošek) a č. 50. (Václav Burian).

V roce 1841. dne 29. června silně potlouklo; veliký lijavec.

Taktéž v r. 1843. dne 25. května

Rok 1846. byl velmi suchý a sklizeň špatná. V tom roce bylo sčítání. Napočteno 420 osob, -mužů 218, žen 202.

V první polovině XIX. Stol. Začaly se u nás na venkově ukazovati plotny při kamnech. Toho času vařily hospodyně na ohništi v kuchyni a v zimě buď na krbu, buď v kamnech, kam podávaly se k ohni hliněné hrnce dlouhým bydlem, opatřeným na konci železnou rohatinou.

Někdy v r. 1846. začaly se u nás prodávati sušické fosforové sirky, ač je z počátku málo kdo kupoval, bylať škatulka o 50 sirkách za groš šajnů. Mimo to panovaly proti novotě té všelike předsudky, proto držely se hospodyně ještě dlouho obvyklého troudu a křesadla. Také kuřáci nemohli se dlouho rozloučiti se zamilovanou hubkou a ocílkou.

Občané žili v době roboty za stále denní vysilující práce život sice jednotvárný, avšak klidný a spokojený; neboť nebyli si ještě vědomi toho, že mohlo neb dokonce že by mělo u nich vše býti jinak. Nikdo jim to dosud neřekl. Jedinou autoritou v obci byl rychtář, u něhož se všechny neshody a rozepře vyrovnávaly, tak že bylo málo sporů, které řešily se až v kanceláři vrchnostenské. A došlo-li k tomu a delikt byl takového druhu, že na usmíření slepé bohyně spravedlnosti bylo nutno použití lavice a lískovky, tu vodbyla se procedura velmi rychle a to bez protokolů, kolků a jiných útrat. Co odsouzený občan od zámeckého drába dostal, to měl- ovšem nikoli v nepad- a neprosoudil při tom aspoň pole nebo dokonce statek.

Všimněme si také našeho školství!

Počátky obecného školství spadají do XVI. století; bylo v rukou církve. Církev řím.- katolická zřídila školy pro všecken lid bez rozdílu stavu a povolání teprve potom, když předstižena byla protestanty německými za vůdcovství Martina Luthera. Vyučování vyměřena doba příliš nepatrná; vyučovalo se kromě katechismu, čtení a psaní denně 4 hodiny. O methodě, již dlužno se při vyučování brditi, aby snadně, rychle a zdárně bylo dosaženo vyučovacího cíle, nebylo tehdy vůbec řeči a kázeň byla přímo surová.

Za války třicetileté i tyto školy jednak zanikly, jednak živořily. Do ukončení války 30leté (1648.) vyučovali jesuité v neděli a svátcích mládež téměř výhradně náboženství.

Janem Amosem Komenským z kořene vyvráceny dřívější bludy vyučovatské a vychovatské; vytkl určité schůdné cesty, jimiž dlužno se bráti při výchově a výuce.

Vývoj obecní školy byl velice pomalý. Když v celé téměř Evropě počal se probouzeti o školu obecnou zájem, když osvětové hnutí francouzské počalo šířiti svůj vliv po zemích sousedních a když posléze ve válce sedmileté utrpělo vojsko rakouské hrozná porážka, věnovala obec. školství pozornost také císařovna Marie Terezie.

Škola v Chrášťanech byla pravděpodobně již v roce 1724. a to velice spustlá. V roce 1737 na žádost kantora Ondřeje Vorla byla opravena. Školní budova byla zde as před r. 1724., jinak nemohlo by se státi, aby za 13 let nová budova takové porušení byla uzala. Oprava v r. 1737. nemohla být důkladná, neb týž učitel v r. 1749. žádal již opět za opravu sešlé střechy na škole. Žadateli bylo vyhověno. V roce 1768. škola vyhořela, ale hned v tom roce nová ze dřeva postavena byla.

Od postavení školy v r. 1768. neděje se nikde o nějaké větší opravě zmínka, až v r. 1809; ale tato oprava byla nedokonalá.

Od tohoto roku počínají důkladné zprávy o škole zdejší.

V stížnosti biskupa budějovického na stav školní budovy praví se, že škola (budova) jest bídná a udědíva školy zanedbaná. Stížnost ta kraj. úřadu v Budějovicích, a guber. úřadu zaslaná měla za následek, že guber. Úřad 10. dubna 1809. nařídil, aby v Chrášťanech rychle postavená byla škola s 2 světnicemi a 2 obydlími, jak to kraj. hejt. Grösl dne 13. srpna t.r. direktoru do Týna sdělil.

O věci té svolána komise direkt. týn. na den 9. července 1810., při níž zůstalo. V r. 1811. zřízena ve Smolči filiální škola.

Direktor týnský sdělil Kraj. úřadu dne 25. února 1812., že škola v Chrášťanech jest neprakticky stavená a ve velmi bídném stavu, z kteréž příčiny nová škola postavena býti musí. Uznává vzdálenost smolečských, slabčických a nemějických příslušníků a žádá, aby se v Slabčicích zřídila nová škola, k níž by Rákov z panství opařanského přiděliti se mohl.

Dne 16. červenec 1812. přijel Kraj. hejt. Grösl do Chrášťan, našel školu opravenou, přijmul opravu, ale protopřece nařídil, aby byla nová.

Mnoho oprava nepomohla, neb již v.r. 1817 přišla od biskup. vikáře a škol. dohlážetele v Chrášťanech nová stížnost, v níž se praví, že byt učitele nezasluhuje ani název bytu, místnost školní jest malá, v zimě ze stropu kape, škola je od fary daleko, katecheta nemůže prý pro bahno do školy atd.

Na to bylo 24. prosince t.r. nařízeno školu opravit, na stavbu nové školní budovy plány předložiti, aby včas material voziti se mohl.

Tak trvalo to až do r. 1833. V témž roce měla se postaviti škola v Slabčicích.

I sešla se dne 5. prosince 1833. opět komise a ta chtěl, aby zřízena byla nová škola blízko kostela na místě mezi rybníkem a starým hřbitovem. Plány měly se předložiti do 15. ledna 1834.

Též učitel Hubert Samolovský žádal administrativní kancelář v Praze o rychlou stavbu. (28/10 1833).

V odpovědi stálo, že byly špatné žně a veliké vydeje při nastolení knížete, odloží se to na dobu přívětivější.

K námitkám arcib. kanceláře Samolovskému zasláné nedal krajský úřad místa a nařídil v r. 1834 (10/12), aby stará škola se prodala a nová z části na starém hřbitově a z části na návsi se postavila. Ale odpověď z Prahy zněla (6/2 1835) že stavěti se nemůže. Později omluvila se arcib. kancelář na nové vyzvání tím, že bylo veliké vydání na stavbu mostu v Týně n/. Vlt., že to nejde. Kraj. úřad přijal omluvu tu na vědomí, ale dodal, že příští rok stavěti se musí. V roce 1835. (14/4). oznámil krajský soud, že dle návrhu komisaře Procházky jest zapotřebí pro malou školní místnost učiti ve lhůtách kratších tj. 1½ hod. jedna část a druhá zase 1½ hod. Kdyby nebylo „správy o školách v Čechách, byla by záležitost tato opět odpočívala. Dne 7. září 1836. nařídil gub. úřad postavení nové školy; potom ať se k tomu přiměje. Odpověď týnského úřadu na toto nařízení z 16. června 1838. zněla: Za zemřelého arcibiskupa vede správu kapitola a ta prý as těžko dá se k stavbě pohnouti. Ale kapitola soudila jinak, uznala potřebu stavby této a vyslala stavebního ředitele Pavitschka k prohlídce do Chrášťan.

Odpověď ta dána týn. diz. Úřadem i kraj. soudu který vyslal 18. června t.r. kraj. komisi, která za nejvhodnější místo na stavbu školy uznala část pozemku za farní zahradou. Gub. Úřad 18. dubna 1837. nařídil předložení plánů do r. 1839., aby v r. 1840 se stavbou počíti se mohlo. |Totéž nařídil Kraj. úřad v policejní zprávě z 13. října 1839. Kraj. inženýr Hlavsa vyměřil vše, ale stavělo prý se mnoho silnic, nelze na stavbu pomýšleti.

V r. 1840 dne 15. února objevila se opět nová překážka. P. farář počal dělati ohledně místa pozastavení. Týn. direktor žádal ihned kraj. úřad, aby svým vlivem faráře k povolnosti přiměl. Odpověď přišla mu od Kancel. V Praze, že farář nechce část pole bez 148° dáti bez odškodnění.

Komise dne 3. května 1840. s příbráním inženýrů Krátkého z Budějovic a Stampfa z Tábora vyhledala nové místo na stavbu. Ale farář dne 20. května 1840. povolil a chtěl co odškodnění kus pole kostelního ve výměře 296°. Svolení toto oznámeno v Praze, odkud odpověděno 9. července 1840., že o odstoupení musí vyšší úřady rozhodnouti.

V r. 1847. rozpočetl inženýr Müller výlohy na stavbu nové školy na 4.667zl. 20kr.

Dne 26. listopadu 1840. zemřel farář Jan Slavík a již 7. prosince t.r. psal kraj. úřad Komnistoři, že nyní, když p. farář zemřel, mohlo by se při uprázdňení místa na školu lépe vyjednat.

Komnistoř k prozkoumání zvolila bechyň. vikáře, Jirsík, při kteréž příležitosti prosili jej farář i učitel, aby podporoval stavbu školy na starém místě.

Brzy na to žádal okr. komisař Sulebeck z Budějovic, aby do 6 neděl týnský správce Graff sdělil, kde místo stavební jest vyhlédnuto. V odpověď obdržel dne 26. ledna 1852., že má se počkat se stavbou do rozhodnutí, kde bude patronem školy, au dle gub. dekretu z 13. června 1849. panství žádnou gruntovní vrchností není.

V jakém stavu škola byla, jakých místností měla atd., v tom poučuje nás okresním Komisařem Sulabuchem z Budějovic 31. ledna 1852. nařízená komise sestávající z p.p. Telize kr. vikaře, Frant. Eduarda Graffa, patrom. Komisaře, Jana Palička, Jana Prokopa a Matěje Železného, mistra stavby co přisežního znalce z dne 26. června 1852. doslovně školu popisující:

Škola má č. 5. a leží něco více v levo od silnice v místě Chrášťanech, dílem z kamene, dílem ze dřeva stavená, šindelem a došky krytá a nachází se v nejhorším stavu.

Ku škole patřilo pole, které učitel užíval dle archu josefínského 4 jitra 566° veliké, louky a zahrada per si 273°, K školy samé bylo pole č.p. 60. per 794°, zahrada č.p. 58., 59. a 61. per 721°. Aby učitel o pozemky tyto při stavbě nepřišel, uznáno bylo, by přidalo se k nové škole 1515° z farního polre č.p. 121. za zahradu.

Po odhadnutí peníze za pole získané měly se dáti do kostelní kassy a úroky z toho má bráti farář co odškodnění. Tak rozhodl vikař a totéž stvrdil patr. Komisař 4. března 1852.

Komise opět stíhala jedna druhou a věc ustavičně vázla.

Dne 22. prosince 1852. přišel do školy s dozorcem školy Pekárkem z Chrášťan četnický závodčí František Porschant a seznal, že škola již sesunutím hrozí. Oznámil to faráři Janu Smíškovi, který 23. prosince udal své dobrovzdání patr. úřadu do Týna a dne 26. prosince arcib. kanc. do Prahy. Leč i závodčí Parschant zaslal o stavu školy zprávu okr. hejtmanství do Budějovic a žaloval, že ač s jara má se se stavbou počítí, dosud žádný materiál se nevozí.

Nyní teprve po tak dlouhém jednání vzala stavba školy rychlejší postup.

Výlohy na novou stavbu vypočteny na 9.783zl. 47kr. což po odrážce 2.216zl. 20kr., které měl dát patron obce povinny byly zaparticí dle daní zapraviti 7.567zl. 27kr.

V případě, že by nová škola měla se stavěti moc místě nynější školy, žádal týn. správce Graff 22. února 1853, aby vyučování v době stavby ujmu netrpělo u okr. soudu v Budějovicích o postarání se vhodné místnosti. Správec vyjednával dne 30. dubna 1853. s Františkem Pekárkem o byt pro školu, ale ten chtěl 45zl. Náhrady. Ježto jiného bytu nebylo a tak draze správce byt platiti nechtěl, usoudil, aby se bývalé kostnice, která prý jest na vhodném místě, školní třída upravila což

okresním hejt. V Budějovicích dne 27. září 1853. povolilo a Matěj Kuna za 179zl. 54k upravil.

Nyní přikročeno konečně k pronájmu stavby dražbou a pronajal ji Matěj Lejčar z Vranova dne 29. listopadu 1853. za 6.989zl. stř. se společníky Václavem Havlátkou šenkýřem a Frant. Růžičkou, oba z Lipovska.

Lejčar složil 900zl. kauce a měl v podmínkách 3 leta ručit a stavbu do 15. srpna 1855. ukončit. Material ze staré školy převzal za 41zl. 05kr.

Plán na školu dělal a dne 27.května 1853. předložil Matěj Železný, stavitel z Týna n/. Vlt. Stavbu provedl Václav Havlátka z Lipovska. (Později šenkýř v Zaháji.).

Škola přijmuta komise sestávající z prvního kraj. komisaře Hainzmanna, c.k. inženýra Eggerta, patr. komis. Fr. Ed. Graffa, faráře Jana Smíška a Václ. Havlátky, pachtýře stavby dne 29. října 1855.

Stavba stála o 1.480zl. 48kr. více nad rozpočet.

V této nové škole byly 3 třídy, byt pro říd. uč., učitele a pokoj pro podučitele.

Brzo však se shledalo, že stavba byla chatrně provedena a neustálé opravy vyžadovaly velikých výloh.

V roce 1885. neřídila o.š. rada, aby se škola o 2 místnosti rozšířila. Jelikož nebylo možno 2 místnosti vyšetřiti, musela se činiti vnitřní přestavba a to z jedné velké škol. světnice a k ní přiléhajícího pokoje. Zároveň upravili se schody a záchody.

V době přestavby nemohlo se ve škole vyučovati i najmuta místnost u Michalců č. 14., kde se polodenní vyučování zavedlo.

Škola rozšířena v r. 1831. na dvoutrídni a bylo pro tuto druhou třídu najmuta místnost v čís. 22. u Jana Vaníčka za 30zl. (15zl. týnská vrchnost, bechyňská 5zl., obec 10zl.). až do r. 1846. V r. 1842. dal Vaníček výpověď z příčiny, že za 12 let nedostal nájmu, ale musel být později zaplacen neb byla tato třída v jeho domě až do r. 1846., kdy při licitaci v Bechyni koupil dům ten Matěj Červenka. Tento ihned sdělil, že bude dům přestavovat a dal ¼ letní výpověď. Novým jednáním povolil Červenka, ale museli mu dáti ročně 50zl. Až do r. 1848. (Týn. panství 25zl., bechyň. 8zl. 20kr., obec k Týnu patřící Chrást'any, Koloměřice, Dražič a Doubravka 8zl. 20kr. a bechyňští poddaní z Chrást'an, Dražiče, Vranova a Nepomuku taktéž 8zl. 20kr.

Dne 31. října 1848. prodloužil Červenka nájem do 31. října 1849.

Tak třída zřízena zřízena v r. 1877. dle nařízení ze dne 24/3 č. 4.986. a počalo se v ní vyučovati 1. ledna 1878.

Čtvrtá třída otevřena v r. 1889.

Čtyřtrídni zdejší obec. školu navštěvují dítky z přiškolených obcí: Chrást'an, Koloměřic, Doubravky, Dražiče, Nepomuka, Karlova,

Vranova-Dobrného-Lipovska a Březí-Draž. S příslušnými k těm obcím samotami.

V r. 1884. počalo se na zdejší škole vyučovati ženským ruč. pracím.

Další záznamy školy a učitelstva se týkajícími najdou se v pamětní knize školy Chrást'anské!

Ačkoliv obec. školství bylo na nízkém stupni, nastalo přece ještě zhoršení, když za cís. Frant. I. bylo vydáno „Politické zřízení škol.“ Celý život tehdejší doby byl pouhým živořením ve znamení hesla: „Rakousko nepotřebuje učených, nýbrž jen hodné poddané.“

Hluboký úpadek školství stal se ještě patrnějším na počátku vlády Ferdinanda I. Dobrotivého. V té době ale počaly se ozývati hlasy, volající po nápravě školství. V dvorské komisi studijní ve Vídni dlouho jednáno a konečně došlo k zemské vládě v Praze nařízení, aby prostřednictvím krajských úřadů vyslechly se v každém vikriátu osoby ve věcech školských a národních obeznali a návrhy jejich na opravy a změny ve zřízení škol triviálních byly dvorské komisi předloženy. U nás došlo vyzvání na kněze úctihodného, pravého vlastence K.V. Vinařického v Týně n/. Vlt.

R. 1838. připuštěny do škol. učebnice v v říších zemských, škola prohlášena ústavem, jež zřizovati náleží obci.

Rovněž bylo nařízeno vyučovati na školách v jazyce mateřském, ale celkem bylo školství obecné nedostatečné, stav jeho vnitřní i vnější žalostný. Uvážíme-li k tomu, že učitelé – kantoři – nebyli nikterak na povolání učitelské připraveni, že v pozdější době připravovali se na ně pouze šest a ještě později deset měsíců, že zhusta bývali učitelé a spolu kostelníky vysloužilí vojáci, když se vyznali trochu ve čtení, psaní a počítání, uvážíme-li, že takoví učitelé byli odkázáni na vedlejší výdělek šumařením po hospodách, pak můžeme učiniti sobě o staré škole jen mlhavou představu, která nikdy nevystihuje skutečné zbledovanosti obec. školy z minulého století až do r. 1848. Příjmy učitelstva bývsix tenkráté rozdílné, neboť řídily se dle počtu dětí platících „Sobotáles“.

Někde obnášely několik set zlatých (šajnů), jinde sotva nějakou stovku. A tu býval často plat na papíře, neboť mnozí občané zůstali sobotales poctivě dlužni.

Vedlejším příjmem farního uč. byla „koleda“. Učitel totiž obcházel při „Novém roce“ vsi a samoty v celé farnosti a psal v každém stavení na dveře „tři krále“ (K+M+B)., zpíval při tom vlídnou píseň a jako dodatek přidal nějaký ten „vinš“ k novému roku. Za vše to dostalo se mu od hospodáře několika krejcarů do kapsy nebo od hospodyně něčeho pro paní učitelovou do kuchyně a někde také obého.

Památného roku 1848. nastal nemalý ruch v lidu. Jediné slovo, které nejprve tlumeně a čím dále tím hlučněji a jásavěji od úst k ústům se neslo, objasňovalo vše „Svoboda!“ Máme svobodu! - hučelo nejen náměstím vltavotýnským z jara, ale šířilo se rychle do všech dědin okolních.

Svobodu však pochopili všichni, ovšem že každý po svém způsobu. Sedláci vyhledávali ze starého harampádí v komorách a na půdách rezavé flinty, aby spravili si také jednou chuť na panských zajících, chalupníci s domkaři se těšili, že budou mít právo na obecní pozemky, jenom ti chudšasové – podruzi – nevěděli ihned, co ta svoboda dobrého jim přinese. Že bude jim nyní volno dojetí si „pro kus dřeva“ do lesa s trakařem, to ovšem měli za nepochybné.

Záhy sice dostavilo se mnohé zklamání, neboť každý chtěl mít tu zlatou svobodu pouze pro sebe, ale jednu radost měly všechny vrstvy lidové společnou: přestala nenáviděná robota! Zmizela reputace panských šafářů a pohlasných, pod jejichž tvrdou rukou lid až doposud robotil, vybledla hrůza vrchnostenské kanceláře a šatlavy, ba i ten zámecký dráb uznal za vhodno neblýskati se příliš okázale na veřejnosti, aby snad některý bývalý poddaný neplatil mu jeho vlastní lískovkou starý dluh i s patřičným úrokem.

Chrášťanští poddaný musili robotovati u dvora Jarošovického, a sice rolníci s párem koní v týdnu 2 dni, nebo s párem (koní) volů 4 dni v týdnu.

Podruzi robotovali ročně 4 dni a týdně po 4 snech.

V létě musel každý sedlák k této tažní robotě v době sen a žní ještě jednoho ručního robotníka na celý týden poslati. Neodeslání potahů na robotu trestalo se pokutou i žalářem.

Robotníci dostávali jídla:

Na 20 osob denně 1 měřici krup, 1 měřici hrachu, 20 b. chleba, 10 b. šišek, 4 b. chleba do polévky, 1 žejdlík soli, 20 lotů másla (butru) a ročně všichni robotníci 11 sudů piva.

Stávalo se, že když někdo neměl potahu, neb v době kdy byl někdo na selský grunt dosazen, neb když neštěstím stížen byl, neb velkou opravu na domě činil, neb když pustý grunt převzal (aby jej lépe zdělati mohl), že těmto robota na rok i déle se odpustila, čímž mnohdy panství 1/3 robot odpadla.

Robota se v různých dobách upravovala, však známé jsou robotní generalie z r. 1.738., dle níž tynští poddaní řídit se museli. Později změněné generalie tyto podle nařízení z 12. srpna 1.775., dle které musel sedlák v zimě ručně robotovat 3 dni a porazit i rozřezat 1 1/3 °° dříví; chalupník robotoval 4 dni osobně a musel porazit a seřezat 4°° dříví.

Proti tomu protestovali v r. 1775. chalupníci u kraj. hejtmána, načež dostali od adjunkta buděj. dddělení kraj. soudu Otty z Ottenthalů dne 19. října t.r. přípis, aby se chalupníci vyjádřili, chtějí-li dle starého neb nového zřízení robotovati, neb dle sdělení direktora Praze žádali prý sami o změnu tu. Později přijel sem kraj. hejtman Bubna, který nařídil, aby 3 comp. vojska u Týna v ležení jsoucího bylo přítomno.

V rove 1848. byla taková láce, že mám nyní při líčení „zkatých těch časů“ až sluch přechází.

Vždyť stál např. máz piva 8kr šajnů, tedy na našich 10 halířů a zároveň bylo všude peněz – jak se říká – jako smetí. Jenom o drobné peníze nastala brzy nemalá nouze. Proto stříhaly se papírové zlatky na půlky a čtvrtky, ano jednotliví kupci vydávali vlastní peníze, totiž poukázky, třeba proužek umouněného papíru se jménem nebo pečeti.

A to vše bralo se a kolovalo mezi lidem vší závady, ať to bylo pravé nebo falešné. Vždyť byla svoboda!

R. 1848. byla zahájena oprava Rakouska obnovením školy. Z té doby je zvláště památný návrh I. ministra vyučování Arnošta svob. Pána z Tonokterslebem, který na tehdejší dobu náležitě ocenil školy obecné, navrhl prohlášení jich za povinné, jakož i prohloubení jejich učiva, nutnost lepšího vzdělání i hmotného postavení učitelstva. Bohužel, učitelé škol triviálních a po nich pozůstalí neměli nároku na výslužné. Učitel sice mohl býti dán v stáři provisor, hůře bylo ale vdově a sirotkům po učiteli zemřelém. Měla je sice podporovati obec, jelikož ale nebylo tu žádných zákonných ustanovení o výši takové podpory, snadno si domydlíme, jak ubozí pozůstalí často pochodili. Velkou a chmurnou vymožeností bylo však, že učitel zbaven byl břemene vybírati si sobotáles. Byloť na obci, aby od rodičů školní plat vymáhala a jej učiteli odváděla. Ale šťastný začátek opravy školské byl zničen konkordátem, t.j. smlouvou mezi papežem a císařem rakouským z r. 1855.

V době této vládla církev neobmezeně nad obecnou školou, která teprve z prvotního nedokonalého stavu poulovně vyvíjela se na školu, jaké lid tehdy potřeboval.

Rakousko stalo se děvečkou církve, mečem, jenž. Sloužití měl vrchní nadvládě její. Skutečnost stane se tím zřejmější, uvážíme-li, že otěže vlády třímajícím ani se nejednalo tak o víru učitelů, nýbrž o jich bezpodmínečnou poslušnost. Učitel měl býti otrokem, poněvadž jednalo se o zachování takového stavu, v němž občané byli také otroky jako za roboty.

V roce 1857. byla v oběhu veliká směs různých peněz. V úřadech a obchodu počítalo se sice již „dle měny konvenční“ nebo jak říkalo se – stříbrné či ve stříbře, avšak patentem z r. 1858. zavedena byla jednotná „měna rakouská“ a stanoveno, že 100zl. stříbra rovná se 105zl. nové

rak. měny. Stříbrné (kovové) peníze byly: tvrdé tolary, zlatníky, dvacetníky, desetníky a pak měděné pětníky a grošíky, k nimž později přibýly tíž dvouzlatníky a pak šestáky. Mimo to byly tu měděné krejcary a trojníky.

Obecný lid počítal však stále ještě dle staré „vídeňské měny“ neboli na „šajny“. Papírové šajnové peníze – dvojky a zlatky (Scheingold), které po státním bankrotu z r. 1811. byly směnným oběhem vydány, záhy se vytratily a zbyly tu pouze drobné peníze měděné.

Následkem státního bankrotu snížena cena peněz na pětinu, tak že zlatý či 60kr. Nebo 20 grošů platil pouze 12kr. Či 4 groše. Největší měděný peníz – velikostí malého lívance . Byl bývalý půzlatý šajnů a byl proto označen číslicí 30. Platil ovšem již pouze 6hr. čili 2 groše a proto říkalo se mu dvougroš. Měděný peníz byl groš s vyraženou číslicí 15 na památku, že před bankrotem platil 15kr. neboli 5 grošů. Dále byly tu šajnové dvoukrejcary a krejcary. Také zlatý stříbra měl 60kr. a platil půl třetího zlatého neboli 150kr. šajnů. Větší stříbrné peníze byly však lidem sotva dle jména známy, ano za vzrůstajícího ařina vytrácely se z oběhu již o chatrné šestáky. A jelikož zároveň nastala značná nouze o peníze drobné, opakovalo se, co bylo v r.1849. - peníze papírové stříhaly se totiž opět na půlky a čtvrtky.

V letech 1857.-1892. mělo Rakousko měnu stříbrnou.

Plnohodnotnou mincí byl stříbrný zlatník. Z kg ryzího stříbra razilo se 90 zlatníků. Podle toho měl r. 1857. 1 kg ryz. stříbra uznanou hodnotu 90 zl. z. m. Poněvadž byl tenkrát kg zlata po 1.395 zl. z. m., byl poměr ceny stříbra k ceně zlata 1:15,5. V letech 1870. objeveny byly nové mohutné doly stříbrné v Kalifornii. Následkem toho byla veliká nabídka stříbra na světovém trhu a klesání tržní ceny stříbra. Když pak Německo zavádělo měnu zlatou (1875) a hledělo se na světovém trhu zbaviti svého stříbra, klesala cena stříbra ještě níže, kdežto cena zlata zatím mírně vystoupila.

Kolem r. 1890. bylo již zřejmo, že klesání stříbra bude trvalé. Proto přikročilo Rak. - Uhersko k zavedení zlaté měny korunové, jež uzákoněna řížským zákonem reone 2/8. 1892.

V korunové měně razily se: I. zemské mince:

- a). zlaté desetikoruny a
- b). -||- dvacetikoruny

II. drobné mince:

- a). stříbrné pětikoruny a koruny,
- b). niklové 20-ti a 10-ti haléře,
- c). bronzové dvouhaléře a haléře.

„Časové se mění, co bylo, zachází, s útěchou dočkej doby veselé!“ Tak zvolal český básník Vinařický a to právem! Dosud mnohý naříká na poměry nynější a odsuzuje je jako nesnesitelné.

Nespokojencům takovým dobře připomenouti by se poohlédli tak o 100 až 200 let do doby dřívější a pozorovali, v jakých poměrech předkové naši žili. Lid náš stížen byl nucenou prací čili robotou svým pánům – vrchností jak z předu již zmíněno. A roboty byla druhdy velmi krutá. Teprve ús. Marie Terezie umírnila robotu lidu poddaného a tak jemu postavení jeho zlepšila, ač i ještě tu stav lidu toho dosti žalostný byl. Docela zrušena byla roboty teprve r. 1848. načež místo ní nastoupil poplatek, ve způsobě daní odváděný.

Zřízení až do zrušení roboty bylo vrchnostenské. Majitelé panství či vrchností měli v ruce nynější moc politickou i soudní, což tehdejší době na některých místech při nevzdělanosti těch kterých zástupců vrchností na scestí přišlo. Vrchnosti vykonávaly pravomoc svou úředníky svými, a to vrchním, právním (justicimr), kontribučním.

Tyto úřady byly podřízeny krajskému a v další instanci guberniu zemskému. Vrchní (direktor), právní a kontribuční měli ku své službě služebné, jako: písaře (pan Franc ze zámku), mušketýry, dráby, pochopy atd. Všichni ti panští pochopové ve své sobeckosti mysleli, že sami „ouřad“ zastupují a dle toho se chovali, takže možno říci krátce: lidé ti byli lidu poddanému k týrání. Zejména dráb přicházel tu a tam s poddanými do styku. Dělo se tak v místnosti, kdež byl zvláštní nábytek: dubová lavice a silná hůl. Na ubohý lid vymyšlena různá mučidla: Kláda, jež měla nohy neb byla i bez nich. Někde mívali klády

jednoduché, pro jednoho člověka, jinde pro více lidí zároveň. Klády byly upraveny buď jenom pro nohy, nebo složité pro nohy i ruce. Bývaly ve sklepích. Dle klády zavřen byl provinilec nejvýše na 6 hodin. Trestaný kládou zpravidla omdlel.

Trdlíce byla zřízena pro hlavu i ruce. V ní setrval trestaný, provinilec po několik hodin. Kdesi zlořečil muž a žena faráři. Muž byl odsouzen ku práci v poutech a železech na obec. díle po 3 dny; žena pak každého dne u něho po 3 hodiny v trdlici stála.

Osel byl na kolečkách nebo bez nich. Trestanec i v zimě, obyčejně celý den. Někdy dali mu na nohy závaží, aby ostrá hrana hřbetu více řezala. Také se stávalo, vyvezli trestance na oslu z města ven, při čemž byl ještě mrskán. Jindy také bývali provinilci z města vymrskáni, aniž na oslu seděti museli.

Ve městech byl soud vyšší, než ve venkovských obcích. Tam soudili i přestupky těžší a zločiny pro něž ustanoven trest smrti,- měli hrdelní právo. Obžalovaný vůbec byl vyslechnut, protokolární jeho

výslech zaslán do Prahy k appelačnímu tribunálu, odkudž přišel rozsudek. Poprava odbyla se v místech hrdelního práva.

Při hrdelním právu stávalo i právo útrpné, jež v tom záleželo, že obžalovaný přiznal se k činu, jehož ani nespáchal, jen aby ušel obžalovaný hrozným mukám. Když pak z práva útrpného byl propuštěn, opět přiznání své popíral.

Při právu útrpném vynucováno bylo přiznání hlavně bičováním. K tomu cíli stával ve sklepích sloup, k němuž provinilec, až po pás obnažený, byl přivázán. Aby nemohl rukama se brániti, sevřeny mu palce u rukou šrouby, zvanými „palečnice“.

Ruce pak přivázány ke sloupu. Na to byl obžalovaný bičován. K bičování sloužil i planýř či pranýř, sloup uprostřed malého kamenného lešení, postavený na náměstí. Ve sloupě zadělán byl železný kruh. Ten přivázání, museli provinilci státi a to nejčastěji v době, kdy v místě nejvíce lidí se nacházelo, jako např. V neděli, ve svátek, o trhu apod.

Jiný způsob útrpného práva záležel v tom, že trestanci byly ruce obnaženy, ruce a nohy spoutány a ruce silně obvinuty a utaženy žíněnými šnůrami. Při této produkci byl trestanec brzy bez sebe.

Nejkrutější bylo natahování na žebříku – hřídeli nahoře i dole připevněnými. Při tom bývali nohy a prsa pálena hořící pochodní.

Nejvyššího vyznamenání, jehož zločinec dosáhnouti mohl, byla šibenice v každém městě. Proto také každé město mělo svého kata čili popravního mistra, nebo také „mistra ostrého meče“ zvaného. Mučení při útrpném právu zrušeno bylo r. 1784. a 1787. Jisto je, v poslední době před zrušením útrpného práva velmi málo se mučilo. V dobách dřívějších nebylo mučení nic neobyčejného.

V Chrášťanech, jako v jiných obcích poddomských stál v čele obce panstvím ustanovený rychtář, který nebýval vždy v Chrášťanech, neb jak známo z 1.600 patřily tyto k úřadu Hosteckému. Nebyl-li zde však rychtář, byl zde konšel, který k ruce rychtáři přidělen byl. Rychtáři bývali zde mnohdy i dva (v r. 1830-1. a v r. 1835). a to jeden ze strany týnské a jeden ze strany bechyňské. Při tom arciť nelze se diviti, když mnohdy povstaly různé spory mezi oběma; byliť v tak bezprostřední blízkosti v jedné obci.

Rychtář byl ze svých výkonů zodpověděn vrchnosti, ač stávalo se, že vrchnost na důvodnou žalobu, ku přání poddaných, nenáviděného rychtáře sesadila a jiným nahradila. Rychtář při nastoupení úřadu svého musel na úřadě složiti přísahu následujícího znění:

„Já N.N. přísahám pánu Bohu všemohoucímu, že poněvadž mně sl. ouřad vrchnostenský služebnosti rychtářské za hodného uznal, a k takové ustanovil, k tý povinnosti předně na bedlivý vyplnění jak císařských, tak taky vrchnostenských nařízení přísný býti, všechny před

mý právo přicházet mohoucí roztržitosti bez všech ouplatků neohlížeje se na přítele neb nepřítel, proto se dle dobrého svědomí a spravedlivě rozsouditi, vdovy i sirotky ubližující sí případnosti zastávati, vrchnostenský právo hájiti, celou obec k šetrnosti a poslušnosti přidržeti, pak při vybírání jakýchkoli daní věrný býti chci a se zavazuji. K tomu mně dopomáhej Bůh Otec – Syn i Duch sv. Amen“

Podpisy stvrzeno a sice:

rychtářem, direktorem a purkrabím.

V r. 1.712 dostali rychtáři i konšelé puneta, kterými se jim řídití bylo.

V dobách pozdějších známi byli vrchní rychtáři, rychtáři a konšele. Odznakem jejich bylo rychtářské právo. Za výkony bývali tito od panství honorováni.

Rozdělení (staré) obcí trvalo na týnsku do r. 1829., v kterémž roce panství týnské rozděleno na 4 policejní okresy a to: Zvěrkovický- Dobšický- Pašovický a Smolečský.

Dohled politický v okrscích těchto vykonával rychtář se dvěma konšeli; vrchní dohled ponechal si direktor s úředníky. V každém týdnu byly okresy od úředníků, jimž do té doby musel být dán zapšet, přehlédnuty. Pouze Smolečský okres, který byl vzdálenější, dán pod vrchní dozor úředníka ve Smolči. V policejním předpisu tam stojí. V každé vsi jest jedna hospoda a ta musí býti v 10. hodin zavřená. Vagabund musí se ihned postrkem domů poslati. Kdo by ho přechovával a rychtáři neoznámil osobu takovou, bude odsouzen na 24-3dny do vězení. Policejní raport musel direktor zaslati krajskému úřadu.

Dohled v obcích byl mnohdy dosti ostrý; známe i v Chrášťanech příklad z r. 1833., kdy zdejší rychtář Tom. Jirásek a Ant. Kabele z Dražiče zapověděli pekařům z Bechyně Ant. Novákovi a Ant. Peterkovi, aby neprodávali pečivo zde u kostela mezi službami božími. Jelikož neuposlechli, sebral jim Jirásek pečivo a rozdal je chudým (19/12 1933.).

Od r. 1849. vedou správu obce představení či starostové.

Dnešní rolník, který si rád zahubuje na republiku, nedovede si představití selský stav v krušných dobách roboty. Zdarma dřítí na panském- když doma bylo nutné práce třeba, dřítí pod karabáčem hrubého drába. Pro nepatrné provinění seděti na dřevěném oslu před kostelem. Jak pravdivý jest obraz českého malíře „Na robotě“. Žena, robotnice na panském kojí své děcko, aby upokojila je, uložiti je mohla na mez a mohla dále pracovati. A tu hrubý dráb zvířecí tváře holí týrá ubohou matku a kope o děcko.

Viděls, vesnický člověče, svobodný rolníku republiky, tento obraz? Dovedeš si představití, žes byl tak bédným tvorem menší ceny než zvíře

za vlády pánů, které prý „Bůh seslal, aby tobě vládli“. Neměl bys toho zapomínat a nevrhati se sám dobrovolně do doby „Temné“, vrhati se do poroby duševní.

Kostel zdejší sv. Bartoloměje připomíná se v srekěsních knihách (zřizovacích) již r. 1.384., ač již r. 1.360 činí se zmínka o faráři, který uváděl v úřad vikaristy při kostele týnském Jakubovi synu Předslava ze Staré Plzně. Pozdější farář Jan faru s Havlem, felebánem ve Vyklekách.

R. 1378. po smrti Havlově byl rok farářem Petr, kněz z Domanic a po úmrtí téhož opět Petr, kněz Kopidlna, který udělal záměnu s Benešem, plebánem z Voslova.

V roce 1.387. daroval Theodor rytíř z Chrášťan desátek 4 aniversalie (roční nadace) zdejšímu kostelu. Od té doby nejsou známy další děje kostela zdejšího po více století. Známo jen, že byl kostel zdejší později filiálním u děkanství týnského.

V r. 1720. nařídil arcibiskup Ferdinand z Kucuburgu děkanu týnskému, aby každou neděli sloužil zde mši sv.

Tak snad dalo se i před tím, že občas sloužena zde byla mše sv., protože komise dne 3/3. 1647. udala, že švédští vojáci odnesli odtud posvátné nádoby, které v případě úplné opuštěnosti kostela, byly by as jinde uschovány bývaly.

V roce 1724. zřídil zde výše uvedený arcibiskup opět samostatnou faru, k níž přiděleno bylo od gruntu Maliho neb Malkovského (Málků) ½ polí a luk, kteréž se dne 23. října 1724. od téhož gruntu k faře přidělily.

Od tohoto roku nacházejí se při zdejším kostele matriky.

V roce 1743. byl zde již kaplan, na kterého dostal v r. 1748. farář od panství týnského 6 sudů piva přídatku proti sypání a tácu 50x, což se ještě v r. 1.761 připomíná.

Dle pamětní knihy týnské chodili obyv. z Chrášťan procesím na pout k sv. Vítu v Týně n/. Vlt.

V roce 1771.-72. zuřil zde mor, jímž zachvácen byl farář Vojtěch Karmasin a kaplan Matěj Perzingr. Po dobu jejich nemoci zastupovali je +.zde dva františkáni z Bechyně. Nemoc faráře byla as dosti vážná, neb při vzniklém požáru v kolně farské musel tento odnesen býti do nejbližší chalupy. Ohněm tím zničena kůlna a 20 kusů ovcí.

Původní hřbitov byl kolem kostela. V roce 1.772. pro množství zemřelých a nedostatek místa byl zřízen nový hřbitov v Habří (nynější pastviště). Po roce 1.773. přestalo se na tomto hřbitově pohřbívati pravděpodobně pro vzdálenost a pohřbívalo se zase u kostela. V roce 1787. zřízen byl hřbitov nynější.

K farnosti zdejší patří obce:

1. Chrášťany se samotami Šternbergem a Hamery.
2. Koloměřice „ „ na dolinách, mlýn Bilina.

3. Doubravka „ „ Břeháh
4. Hosty „ „ Hladná do Dobrný. U Hostů zapsaný Nový Dvůr patří k děkanství týnskému.
5. Pašovice „ „ „Nový mlýn“
6. Doubrava „ „ Noviny „u Vltavy“- ~~Rejsíkov~~ „Rybárna“ a „Hoňků“.
7. Dražič s osadami: Neponok – Karlov – Březí – Vranov se samotami Lipovsko (mlýn) – Zelend – myslivna v Chlumu
8. Smoleč se samotami „Březí“ – „Bouda“ (mlýn) – „Skolička“
9. Slabčice se samotou „Široká.“
10. Nemějice se samot. „Chalupy pod Burkovým vrchem (Táborem).

Duchovní zdejší obstarávají vyučování mimo školu zdejší též ve školách Slabčicích – Doubravě a Pašovicích. Po Krátkou dobu docházeli, pokud stávalo ucponované podučitelské stanice v Hostech i do obce této.

Fara chrášťanská přináleží k vikariátu bechyňskému. Patronem kostela jest arcibikup pražský. Patronátní úřad jest při správě arcib. statku v Týně n/. Vlt.

Důkladná oprava kostela vně i uvnitř, která počala v r. 1911., byla r. 1912. ukončena. Dne 29. června 1912. byl opravený chrám biskupem č. Budějovickým P.J. Hůlkou vysvěcen.

V roce 1870. zřízena zde o.k. pošta. Již od roku 1868. chodíval posel z Chrášťan pro poštu do Bechyně.

Celkový počet stavení v r. 1914

Číslo domu	Jméno a příjmení majitele	Název po chalupě/.	Zaměstnání	Poznámka
1.	Josef Koukol	Syrovátků	rolník	
2.	Jan Písačka	Dašků	rolník	
3.	Frant. Frčenbauer	Kalců	domkář	
4.	Jan Písačka	Písačků	rolník	
5.	Škola	Škola		
6.	Josef Soukup	Chaloupků	domkář	
7.	Frant. Zunt	Cihlářů	domkář	
8.	Václav Landa	Málků	rolník	
9.	Frant. Filip	Dol. Neužilů	rolník	
10.	Jan Koukol	Tomanů	rolník.	
11.	Obecní dům	chudobinec		
12.	Frant. Zeman	Sonejstříků též Šenkýřů	rolník a hostinský	
13.	Jan Benedikt	benešů	domkář a kostelník.	
14.	Jos. Michalec	Ochtábů	rolník	
15.	Jos. Šedivý	Truhlářů	domkář a truhlář.	
16.	Frant. Vališ	Vališů	domkář.	
17.	Josef Špína	Šonů	rolník	
18.	Jan Thůr, farář.	fara		
19.	Barbora Hospodářská	Borousků	domkářka.	
20.	Josef Rybáček	Rybáčků	domkář	
21.		Kosmotů	domkář	
22.	Ant. Šmidinger.	Královských.	rolník a hostinský.	
26.	"	"	"	
27.	"	"	"	
28.	"	"	"	
23.	Kníže Paar	Dvůr	velkostatek	
24.	Josef Pekárek	Kroupů	rolník	
25.	Frant. Burian	Dolejší	rolník	

29.	Frant. Jaroš	Burianů Jarošů	hostinec a obuvník	
30.	Gustav Springer	Špringerů	smíš. obchod	
31.	Vojtěch Zahradník	Zahradníků	domkář.	
32.	Ant. Hospodářský	Petrů	domkář.	
33.	Josef Dvořák	Vojáků.	domkář.	
34.	Josef Pítra	Pítrů	domkář.	
35.	Frant. Koudelka	Kalců	domkář.	
36.	Jan Syrovátka	Krejčů	domkář.	
37.	Frant. Petr	Petrů	rolník	Náležel do obce Koloměřic.
38.	Jan Kukrál	Jirásků	rolník	
39.	Jan Neužil	Vacků	domkář.	
40.	Jan Vondra	Vondrů na Šternbereg	domkář.	
41.	Jan Svoboda		domkář.	
42.	Josef Neužil	Bárů	domkář.	
43.	Frant. Mára	Šimků	domkář.	
44.	Karel Kukrál	Pekařů	rolník	
45.	Jan Šedivý	Chalupa	domkář.	
46.	Frant. Hronek	Hronků	domkář.	
47.	Jan Zeman	Venců na schůdkách	domkář	
48.	Tomáš Mára	Márů	rolník	
49.	Josef Zeman	Obec. kovárna	kovář.	
50.	Frant. Burian	Hořejší Burian	rolník	
51.	Jan Špína	Šonů	domkář.	
52.				
53.	Jan Růžička	Boučků	domkář.	
54.	David Veiner	Veinerů	Smíš. obchod.	
55.	Olga Špringerová	U starých Špringrů.	a). choť Dr. Vil. Špringera v Dol. Rakousík.	
56.	Frant. Burian	Postaveno		

57.	č. 75. Jos. Pekárek č. 24.	pro výměnek. Pro výměnkáře z č. 24		
58.	Jan Blažek		zedník	
59.	Jan Čapek		krejčí	Vystavěno r. 1922.
60.	František Hlavký		domkář a postilivna	Vystaveno r. 1923.
61.	Karel Zunt		domkář a zedník (výroba zement dveří)	Vystaveno r. 1923.
62.	Jan Dlouhý		řezník a uzen.	Vystaveno a dokončeno r. 1927.
63.	Jan Ťupa		obuvník	
64.	Josef Bouček		domkář a obuv.	Vystaveno 1925.
65.	Jan Svoboda		dělník	
66.	Josef Zeman		kovář	Vystaveno 1926.
67.	Karel Panoch		stroj. zámeč	Vystaveno r. 1927.
68.	Karel Šedivý		domkář a truhlář	Vystaveno r. 1928.
69.	František Vyškovský			
70.	František Záveský	dělník	dělník	
71.	František Šťovíček			
72.	František Lála		zedník	
73.	Václav Vališ		obuvník	Vystavěno r. 1930.
74.	František Panoch		stroj. zámeč.	Vystavěno r. 1930.
75.	Josef Syrovátko		mlynářský	Vystavěno r. 1931.
76.	Bohumil Lála		krejčí	Vystavěno r. 1931.
77.	Josef Hajíček		obuvník	Vystavěno r.

78.	Jos. Neužil		dělník.	1932. Vystavěno r. 1932
79.	Spořitelní a záložní spolek.	Kampelička	peněžní ústav.	Vystavěno 1932.

V krvavé paměti jest a zůstane osudná neděle 28. června 1914. Všesokolský slet v Brně uskutečnil se téhož dne za nesmírného nadšení českého.

Náhle přišel telegram ze Sarajeva o neuvěřitelné události; zastřelen byl následník trůnu rakouského František Ferdinand s chotí Žofií Hohenbergovou. Na rychlo povoleno ještě provésti prostrná a pak uzavřela se kniha „Sokola“ a všeho veřejného života.

Následník trůnu přijel do Bosny na veliké vojenské manévry, zrovna v tak zvaný Vidovden, veliký historicko- politický svátek srbského národa, který připadá na 28. červen. Byl ten den volen tendechně, či nebyl?

A když tu neděli ráno po 10. hod. jel s chotí do sarajevské radnice, aby přijal „hold“ lidu bosenského a jeho oficiální representace, 21 letý Srb Nadělo Cabrimnič hodil mu pod kola auta pumu. Vybuchla, ale následníkovi ani jeho choti neublížila. Po několikaminutové přestávce v radnici jeli dále k museu. Cestou přiskočil k jejich vozu 19. letý Srb Gavrilo Princíp a dobře mířenými ranami z revolveru zastřelil oba manžele.

Cítilo se hned po celé Evropě, že sarajevský atentát je trvalým signálem k velikému dramatu, o jehož rozsahu a důsledku v této chvíli nebylo ovšem potuchy. Křesťanskosociální Vídeň ihned činila odpovědný za sarajevský čin srbský národ a na prvním místě bělehradskou vládu.

Společná ministerská rada vídeňsko-maďarská rokovala 7. července 1914. o opatření, která se mají zřídit v Bosně.

Vídeňáci štvou nepřítčně do vojny proti nenáviděným „všivým“ Srbům a jihoslovanské čeládce.

Berlín jako hlavní aranžér v pozadí je ovšem v plné práci, neboť již dávno císař Vilém se zavražděným ukuli na Konopišti, při prohlídkách pověstných „ružových sadů“, plán blízkého útoku na nepohodlné Srbsko.

Rak.-uher. Vyslanec Gisel v Bělehradě 23. července 1914.

odevzdal srbské vládě v 6. hod. večerní ultimatum, podle kterého vláda potlačí ihned veškeré hnutí, které usiluje odloučiti jistou část území od rak.-uher. mocnářství, jež jež vzniklo před zraky vlády.

Příznivé odpovědi se Vídeň nedočkala, ale Srbové odpověděli úplnou mobilisací a vyhodili bělehradský most přes Dunaj. Říšská rada a zemské sněmy uzavřeny. Vídní nařízena částečná mobilisace armádních sborů: Praha, Litoměřice, Štýrský Hradec, Záhřeb, Pešt, Temešvár, celá Dalmacie a Bosna. 28. července přináší rakouský úřední list vyhlášení války Srbsku proklamací: „Mým národům“.

Poněvadž prý král.- srbská vláda neodpověděla uspokojivě na rak. notu, musí se učiniti konec, tomuto násilnému řádění“- praví v manifestu 84 letý Frant. Josef, který prý vše „prozkoumal a uvážil.“

Dne 31. července je už nařízena úplná mobilisace v Rak.-Uher. a plamen evropské války je rozmíchán.

V prvních dnech srpnových rýsuje se budoucí gigantický zápas evropský:

Rakousko vypovídá válku Srbsku, Německo Rusku, Francii a Belgii, protože tato nechce mu povolit průchod vojsk na Paříž, Anglie Německu.

Německý kancléř Bethmann-Hollveg se nešťastně podřekl, že rozpoutaný požár válečný má býti konečným zúčtováním světa germánského se slovanským.

Vstup Anglie do války působil hlubokým dojmem v celém světě a zvláště Němci s tím hned nepočítali.

Útok na Francii mířili tentokráte Němci nikoliv jako v roce 1870. z Elzaska, nýbrž přes Belgii. Také nabírali větší odškodnou a odměnu. Ale král Albert i belg. vláda odmítli, neboť měli přísné mínění o charakteru a mimo to žila vždy Belgie v přátelství s milovanou Francií.

Němci po obsazení vévodství Lucemburského vpadli 5. srpna do Belgie dobyli pevnosti Lütlicka, obsadili hlavní město Brusell, zmocnili se dalších pevností a připravovali útok na Paříž, kamž po překročení řeky Marny měli 2 dny pochodu. Paříž byla Němcům nejznámějším cílem. Šťastou bitvou na Marně odražen nápor Němců a odborníci projevíli mínění, že bude válka pro Němce prohrána.

Záplavu germánskou zadržela pevnostní skupina Verdun, o níž si Němci vylámali zuby, ač celou dobu války podnikali nespočetné a šílené pokusy a její vyvrácení.

Němci mířili na franc. váleč. přístav Pallais a chtěli ohroziti protější břeh Anglie s přístavem Doverkým.

Na bojišti Srbském vedlo se Rakušanům z počátku dobře, v prvních bojích padla velká část dobrých synů českého národa, zvláště od pluku pěš. č. 91. a 102., kteří musili proti své vnitřní vůli a přesvědčení se bití s bratrským národem srbským. Veliká monarchie rakousko-uherská, jež se kasla na maličké Srbsko, byla téměř bezradná proti chrabrým Jihoslovanům a dostala výprask o němž vůbec se stydělo mluvit.

Jevištěm smutného a truchlivého dramatu bylo území polské v Haliči a Bukovině. V prvních týdnech války nemohl se opravdu pověstný ruský „parní válec“ jako nezadržitelná lavina přes Halič převaliti.

Dne 3. září 1915. vyklidilo rak. vojsko Lvov a Rusové se valili na západ i jihozápad do Karpat a do sev. Uher.

Pevnost Přemyšl 22. března 1915. padla, počítalo se s blízkým pádem Krakova pochodem Rusů na Moravu. Tak zvané ruské letáky přivedly spoustu lidí zvláště na Moravě do žalářů ba i na popraviště, způsobily úžasnou persekuci a muka. Hned po zahájení války šlápl vojsko - politický režim brutálně na českou žurnalistiku a zastavil všechny čelnější orgány internovaných nebo „politicky podezřelých“ občanů a politiků. Z denníků zastaveno: „České slovo.“ - „Samostatnost.“ - „Čas“. Z veřejných pracovníků českých žalování respektive internování poslanci: Klofáč, Dr. Kramář, Dr. Rašín, Červinka, Dr. Preis, Choc, Netolický, Vojna, Buřival, Dyk Machar atd. Šestiměsíční Kramářův proces skončil odsouzením k smrti Dr. Kramáře a jeho společníků. V té době nebyl už místodržiteleva král. českého kníže Frant. Thun, který stál proti vídeňskému slepému teroru, ale příčiněm arcivévody Bedřicha (markýz Gózo) dosazen za nejvyššího strážce polit. Správy v Čechách hrabě Mac Goudenhove. Rakušácký byrokratismus s hrubou persekucí slavil teď pravé orgie. Vojenský režim u policie vymýšlely bůhví jaké úskoky, ale nic nepomáhalo. Čtenář si přečetl na příklad pověstný článek v „Cizích službách“ o pprof. Masarykovi, který byl policií nucen čes. Novinám a věděl hned, co si má z něho vybrati a co souditi o Masarykovi, který v prosinci 1914. odjel na hranice, aby kypřil půdu po celém světě pro naši budoucí samostatnost.

Zatím byla se šachovnice válečná opět značně rozšířila.

Černá Hora ovšem hned po Srbsku vypověděla válku Rakousku a Německu. Současně vystoupilo i Japonsko i Portugalsko proti Německu, za to ale Turecko se středoasijským Afganistanem kráčí proti Rusku.

Němci hledali zoufalým bojem klíč k Paříži. Útoky se nezdařily, a tudíž rozhodnuto v hlav. stanu německém pohořiti Rusko. Pruský gen. Machensen 2. a 3. května 1915. zahájil průlom u Garlic, na Sanu svedeny zoufalé boje, Němci a Rakušané dobyli Přemyšlu 3. června 1915., Lvova 22. června 1915. a německá lavina zastavila se konečně před Tarnopolem, zatím co i Bukovina celá dostala se v ruce rakouské.

Také Itálie dne 4. května 1915. vypověděla členství trojspolku a již 23. května vyhlásila Rakousku válku. Přibýlo jedno z nejsvízelnějších bojišť, kde se tvrdě bojovalo oběma stranám a mnoho dobrých našich hochů českých zde složilo mladé životy. Itálie utkvěla po celou válku v posicích, jež zaujala při zahájení války a znamenitě přispěla k porážce Rakouska, zpečetivši jeho katastrofální rozklad pohromou na Piavě.

Po obsazení Haliče přenesla se německá ofensiva do ruského Polska, kde za 3 měsíce padly všechny tvrze a pevnosti: Varšava, Ivangorod, Kovno, Brestlitevský..... a tak Rusko-slovanský kolos – ležel tu bezmocně a k podpoře západ. spojenců už neschopen.

Protože Němci měli v týlu Srby, během 2 měsíců německý militarismus za opětného řízení gen. Mackensena tyto pokořil, zvláště když Buchači vypověděli 14. října 1915. válku bratrským Srbům. Padl Bělehrad a postupně město za městem, obce za obcí a zbytek schudlé armády srbské s našimi zajatci zatlačen do nezdravé Albanie.

Po pacifikaci Srbska zbývala ještě malá Černá Hora, která po dobytí Lobřenu a Letyně složila zbraně, kapitovala a žádala o mír 17. ledna 1916.

Veřejnost česká začíná se politicky orpati počínajíc 1916. Na nový rok přinášejí noviny první výzvu pěti stran ku sjednocená: mladočeská, staročeská, státoprávní, realistická a nár. sociální. Němci naléhali na svolání parlamentu, chtějíce si schladiti žáhu na nenáviděných Slovanech a zejména Češích. Předsedové říš. Rady čerstva se měnili, až konečně k veslu dostali se největší nepřátelé našeho národa Clam Martinic a ministrem zahranič. hrabě Czernin.

V zimě počátkem roku 1916. veliké operace, ale neúspěšné prozraděla dohoda v Dardanelách, maršálek Foch jmenován vrchním velitelem franc. armád, Anglie zavádí všeobecnou povinnost brannou, Německo organizuje válku ve vzduchu, vysílá své „Zeppelinů“ nad Londýn, Paříž a ponorkami doufá pokořiti v půl roce celou Anglii.

President severoam. států Vilson protestuje proti ponorkové válce a dokazuje, že každý národ má právo na vlastní svrchovanost a svět má nárok, aby byl zbaven všelikého ohrožování míru do budoucnosti.

Veliký tlak na balkánské neutraly- Řecko a Rumunsko vyvíjela tehdy dohoda. Ač příbuzenské vztahy k Německu se stran manželek vladařů obou států dohodě bránily, přece konečně Řecko vlivem energ. Venizela umožnila dohodě úplnou okupaci Řecka, a též Rumunsko vypovědělo 27. srpna 1916. válku Rakousku.

General Falkenheyn a Machensen zahájili v říjnu 1916. veliké tažení proti Rumunsku, dobyli 2/3 země s hlavním městem a ohromnými zásobami a pšeničnými lány.

Současně s pacifikací Rumunska byla vyhlášena proklamace němec. a rak. císaře (5/11 1916.), kterou Polsko uznává se jako samostatný stát s dědičnou monarchií a konstituční vládou.

Brzy po té umřel cís. Frant. Jos. I. Dne 21. listopadu 1916. a císařem stal se následník Karel Frant. Jos. s chotí Zitou, z rodu bourbunského.

Minist. předseda Clam Martinic začal velmi ostře velkoněm. režim prováděti a vykasal si rukávy proti nenáviděnému českému plemenu. Stalo se ponejprv, co český národ žije politicky, že všechny měšťanské i socialistické strany se semkly pod vlivem světodějných událostí v jednotný šik a poslanci z říšské rady utvořili 18. listopadu 1916.

- Český svaz -

pro nastávající kampaň sněmovní. Byla to událost politická prvního řádu a vyvolala veliký dojem. Předsedou svazu zvolen poslanec Staněk, náměstký Dr. Šmeral a Maštálka, do předsednictva povoláni: Habrman- Dr. Hruban- Prášek- Dr. Stránský- Tusar- Udržal.

Současně pro věci, které se vymykají kompetenci poslanců, stávil se národní výbor, jako nejvyšší morální instance národa. Včelo postaven Dr. Karel Mattuš, po jehož resignaci pro stáří převzal předsednictvo Dr. K. Kramář.

Pokořivše selý nepřátelský východ a jih, usoudily centrální mocnosti, že přišla vhodná chvíle, aby nabídly dohodě jednání o mír, ale dohoda nechtěla ani slyšet a také Rusko bylo proti míru. Wilson probudil americký lid ku pomoci dohodě a celý „Nový svět“ postavil se pobok nepřátel Německa. Nesmírná želežáská technika Ameriky a ovšem i její vojáci zpečetili katastrofu Němců na pláních franc. a belgických.

Ale jiná, dalekosáhlejší zvěst z východu: v březnu 1917. vypukla v Rusku revoluce v čele s prof. Miljukovem. Car Mikuláš donucen k resignaci a po krátkém intermezu s jeho bratrem Michalem prohlášena

- Ruská republika -

Kerenský dostal se k veslu, nařídil novou ofensivu na Halič, zejména proti Lvovu, v níž vyznamenaly se ponejprv tak znamenitě – NAŠE LEGIE – u Zborova, kde zadržely obrovskou přesilu nepřítel, ženoucí se za ustupující armádou ruskou.

Strach v Pešti a ve Vídni z událostí na Rusi nutkal popouštění a tak najednou si ve Vídni připamatovali že máme také jakousi ústavu a parlament. Na 30. května 1917. Svolána byla říšská rada, do níž přišli naši poslanci s veřejným projevem 150 čes. spisovatelů a státoprávní deklarací již přednesl předseda svazu poslanec Staněk. Všichni Slované sešli se v oposici proti Vídni a měli slušnou majoritu proti Němcům, jak ukázalo prosazení jejich návrhu na protokolování neněmeckých řečí v parlamentě, který byl přijat 203 hlasy proti 185.

Ale den ode dne bylo patrnějším, že všechn vztek Němců je marný a 2. července 1917. udělena politická amnestie všeobecná. Otevřely se žaláře lidem u Němců nejnenáviděnějším v čele s Dr. K. Kramářem. Zatím Němci a Rakušané obsadili tarnopolský úsek v Haliči, nastalo nové vření v Rusku, zápas nerozhodnutého Kerenského s Kozmilovem, potom nový převrat, jenž smetl na konec Kerenského a nastolen systém:

vojenských, dělnických a selských rad, za něhož stávají se pány situace na Rusi t. zv. Bolševici v čele s Leninem a Trockým v listopadu 1917.

České poselstvo sešlo se v Praze 6. ledna 1918. k vydání tříkrálové deklarace, níž slovy rozhodnými opětně tlumočí všenárodní tužby českého národa po vlastním státě, a to i s větví slovenskou v druhé polovici monarchie. To byla již doba, kde za hranicemi skvěle hájili už naše barvy slavní legionáři, a kdy jejich zásluhou a přičiněním prof. Masaryka a jeho četných spolupracovníků poslouchal nás již a napjatě sledoval veliký svět zahraniční. Selhala všechna proroctví i všechny početní hříčky, jež ukazovaly, že konec války má býti v.r. 1915. Za dobu války vypsáno 8 válečných půjček. Dne 26. července 1914. vyhlášena mobilisace. Veškeré mužstvo službou vojenskou pivinné do 39.r. muselo ve 24 hodinách nastoupiti. V krátké době (v září) následovali další ročníky až do 50 roků. Hned na to odvody nevojáků, téměř každý druhý měsíc. Doma zůstali jen staří mužové, ženy a děti. Ty nuceny byly na pozemcích pracovati a hospodářství vésti. Byl dokonce již stanoven návrh zákona o odvodech přes 50 let; ale Uhři to pro svou zemi nepovolili a tím to adpadlo i u nás. Pro nedostatek pracovních sil mnoho školních dítek vypomáhalo při polních pracech, čímž docházka školní velmi trpěla.

Natal všeobecný nedostatek potravin a životních potřeb, jichž ceny dostoupily závratné výše, tak že chudý dělník nebo nezámožný úředník, který nemohl spoléhati na aprovisaci přátel, musel snášeti nedostatek, ba i hlad. Z nařízení vycházeli žáci se svými učiteli na trhání listí jahodníku a ostružníku, které pak se sušilo a odnelalo, aby z něho byl připravován odvar (čaj) vojínům.

Též březové listí, mařinka vonná, homonice lékařská a jiné plodiny se sbíraly jako přísada k tabáku.

Dívky školní pletly různé věci pro vojíny v poli, které jim byly zasílány- (ponožky- nátepníčky- kukle na hlavu a jiné.

Též z nařízení úřadů sbírány látky vlněné, bavlněné, kaučuk a různé kovy – mosaz a měď . Pro vojenský účel.

Konány sbírky peněžité ve prospěch „Červ. Kříže“.

Aby se rovnoměrněji mezi nesamozásobitele děl nákup obživin, byly zřízeny lísky na mouku a chleba (moučenky- chleбенky) mezi všechny občany lístky na cukr, maso, uhlí, mléko, tuky atd... Lid, zvláště ve městech trpěl před prodejny zimou, deštěm atd., kde stál po několik hodin, jen aby se na ně dostalo. Úbytek obživin nastal snížením produktivnosti, zamezením dovozu z cizích států, hlavně však úžasnou lichvou potravinami i přes všechny soudy a tresty. Lidé nenakupovali, ale směňovali zboží za potraviny. Nedostatek uhlí a dříví, vůbec paliva a svítiva měl následek ohromné stoupenutí cen. Tak 1q uhlí, který před válkou stál necelé 2K. Byl placen někde až 15K.

Aby se ušetřilo na palivu, zaveden letní čas od 1. května do 30. září posunutím hodin o 1 hodinu kupředu.

Hroby po dobu války nesměly býti na dušičky osvětlovány svíčkami a světli olejovými. Nejvíce paliva svítiva ušetřilo se v hostincích, kteréž se v mnoha úřípadech úplně zavřeli. Pivo vůbec nebylo a když přece tu a tam je měli, bylo hned vypito. Litr stál 1K až 1'40K; ani vína nebylo, leč ve vinárnách. Pily se proto nejvíce: sodová voda, limonády, ovocné stříky atd. Silně pociťován též nedostatek mýdla a sody.

V domácnosti usouzené hospodyně vařily si mýdlo z loje, vápna a louhového kaménku, připravovaly pivo světlé i černé tajně. 1Kg sesladovaného ječmene upražil se na žluto (světlé pivo) nebo na černo (černé pivo) a vařen 1hod ve 25l vody. Na to přidáno 5 dkg chmele a vařeno opět 1hod celý obsah, který se potom cedil, do vlažného vložilo 5dkg kvasnic a ½kg cukru. Na to zahoustlá směs 16hod. kvasila, kvasnice opatrně sebrány, pivo se stočilo do láhví, první do chladnější místnosti pokládány a ve 2. týden postaveny do sklepa; po 3 nedělích se pilo. Pivo cedilo se vždy 2x hustým pytlíkem plátěným. I krém na boty po domácku vařen. Do 1¼ čtvrtlitru vody rozdrobeno 1½ dkg mýdla, 7½ dkg vosku, 1dkg sody a za 60h anilinu a vše vařilo se asi 15 minut. Černou směsí plněny prázdné krabičky od krému.

Válkou nejvíce trpěl stav střední, stav učitelský a úředníků, tj. stav malých gážistů, kteří nemohli svoji produkci zdraziti a zaměstnavatelé odbyli je nepatrným, tak zvaným válečným přídatkem, který činil např. u učitelů v r. 1916. 5K slovy pět korun.

A přece bylo třeba upravití nejvyšší ceny všech obživin. Tak např. Placeno za hovězí maso zadní 7K, přední 5.40K, 1l mléka stál 50h, 1kg másla 12-26K. Za 1kg pšeničné mouky „pod rukou“ platili však lidé 5 i více korun.

Na obilí stanoveny maximální ceny, dle nichž měl státi 1q pšenice 34K, žita a ječmene 28K, ovsa 26K, brambor 14K.

Hospodáři, kteří sobě dávají mleti obilí ve mlýnech, musí míti zvláštní „mlecí výkazy“ od oec. Úřadu, na nichž vyznačeno bylo kolik obilí a na jakou dobu smí semleti a mlynář tudíž přijati. Ve mlýnech konány přehlídky a někde obilí bez výkazů zabaveno ve prospěch státu.

Aby bylo postaráno též o lidi, kteří nemají žádných pozemků, byla přidělována aprovisací mouka každé obci, kdež byla rozdělována jednotlivcům dle stáří a dle konání práce (těžkou práci – lehkou – děti.) podle určených cen.

Pak bylo stanoveno pro 1 osobu 320g mouky na den. Když nastaly žně, bylo určeno pro osobu pracující na žňových pracech 500g obilí neb 400g mlýnských výrobků pro majitele sedlostí zemědělských a jejich

členy rodiny, kteří ale nedělají těž. Práci 320g mouky a pro ostatní 300g mouky denně.

Ceny téměř všeho stouply na dosud zde neslýchanou výši. Tak na př. Vejce stálo 22h, 1l mléka 28h, 1kg másla 10k, 1kg hovězího masa 8K, 1kg tvarohu 1.20K, 1kg pražené kávy 10k.

Hospodáři tržili velké obnosy za hovězí i vepřový dobytek a koně. Podobně úžasně stouply ceny oděvu, obuvi apod. Některých věcí, jmenovitě těch, které se k nám dovážely z ciziny jeví se nedostatek.

Souběžně vyskytly se zprávy o nejmělejších krádežích a loupežích za bílého dne, na poštách, drahách zjištěny četné zpronevěry, zásilky vojínům houfně olupovány, vykrádány celé vagony, zvláště uhlí.

Vyhublé, roztrhaní vojíni psali domů na polních lístcích z fronty, z nemocnic; lístky prohlíženy - censurovány – čeští vojáci vojáci jen „psy“ nazýváni a na nejexponovanější místa určováni. Bědno vzpomínat – ale nezapomínat!

Tiskárny nestačily tisknout papírové peníze - rakouská vláda zaslepovala oči manželkám, mladým i starým příslušníkům rodin tučnými podporami.

Válečný rok zaznamenán býti musí jako neslýchaně suchý, čehož následky pak jeví se v nedostatku různých potravin a závratné výše ceny potravin, produktů k živobytí a ošacení potřebných. Suchem postižena nejen naše, ale i jiné země; u nás nepršelo od 16. května do 23. srpna. Sklizeň mnohých plodin, zvláště jařin byla velmi špatná, neb docela žádná, neboť se ani semeno nesklidilo. Byl nedostatek krmiv a následkem toho velký úbytek tuků, jichž nebylo možno za vysoké ceny sobě opatřiti. Úředně stanovené ceny na některé hospodářské produkty (maximální ceny) nedodržovány, za ty prodal málo kdo.

Po obcích prováděla se rekvisice měděných a mosazných předmětů, měď. kotlů prádelnových, mosaz. Hmoždířů a svícňů, měděného nádobí kuchyňského, mosaz. Kování dveřního, drátů hromosvodových, hlavně však kostelních zvonů, starých památek slavného umění zvonařského. Ze starých kostelíků zmizeli kovoví hlasatelé starých zbožných předků. Z Chrášťan sebrány 3 zvony. Materiálu sebraného užívali ku stavbě děl. V některých obcích zvony před rekvisicí uschovali.

Rekvisice obilin za asistence četnické neb vojenské prováděla se někde tak přísně, že zbylo obyvatelstvu jen to nejnütnější na výživu sebe i dobytka.

Ti, kdož měli své živobytí vlastní, mohli žít aspoň jako lidi, neboť každý dovedl pro svoji rodinu uschovati, ale lidem bezzemkům vedlo se zle – nejhůře gážistům, kteří neměli možnosti vlivem svého úřadu živobytí si vyžádati. Bída byla veliká. Jedl se chléb ze zkažené mouky

kukuřičné a ovesné, do níž mnohdy byly namýchány rozemleté žaludy a kaštany. Poměry ty vedly k nenávisti chudého lidu k sedlákům. Z Prahy a sever. Měst přijížděli k nám lidé, aby i za poslední kus šatstva vyměnili mouku (za peníze se skoro nic nedostalo – panovala výměna). Obilí pod rukou prodával se 1q za 800k i výše. Přídomky gážistů v r. 1917. obdržené (svobodný učitel 180K ročně) daleko nestačily, aby aspoň z části odpovídaly nastalé drahotě.

Stálá rekvisice dobytka, jmenovitě hovězího, ztenčila počet dojnic a tím i mléka. Budiž zde žalováno, že páni, krekvisici ustanovení, pěkné kusy a mladé odváděli do vlastních stájí a odevzdali staré kusy, nebo jiný „brak“ řezníkům k výseku pro ubohý lid.

Venkovský lid žil bez masa a to bylo „milostivé léto“, když mohl být jeden kus pro několik vesnic odporažen a to se stávalo tehdy, když dobytče přišlo k úrazu „aneb“ „nechtělo“ být živo.

Dobytek byl ve vysoké ceně. Kráva pod rukou prodána stála 8.000K-.

Začátkem února 1918. byla ohlášena z Bristu Litevského mírová smlouva centr. mocností s Ukrajinou, která vehnala polské poslance na říšské radě vídeňské i delegaci do vášnivé oposice a shoda česko.-jihoslovanská-polská zdravena na všech stranách.

Velkolepá přísaha národa 13. dubna 1918. byla památnou manifestací celého národa ve Smetanově síni obec. domu. V Praze. Vrcholem sjezdu výkvětu našich lidí nejlepších byly povznášejší okamžiky, když staříčkový spisovatel Alois Jirásek, zdraven bouří potlesku, navrhol, pověřen vůlí představitelů národa, památný projev odhodlání, vytrvat až do konce a zvítězit! Sotvaže dozněly ozvěny památné manifestace z 13/4, stala se Praha za měsíc opět jevištěm velkolepých projevů národních a slovanských. Nadešlo v květnu 50. výročí slavnosti základního kamene k Národ. Divadlu, jež celý národ oslavil důstojně a vroucně v jubilej. roce 1918.

Program slavností byl bohatý a účast celého národa na nich imponující. Ponejprv zúčastnili se oficielně nepolitických projevů bratři slováci staršinou-básníkem Hviezdoslavem.

Teprve po skončených slavnostech viděla a slyšela Vídeň, co se to všecko v Praze sběhlo. Proto jako trest mělo být posuzováno vládní nařízení, které bylo vydáno hned následující svatozádušní neděli a zavedlo t. zv. Krajské zřízení pro Král. České. Lid český ale toto opatření přijal s humorem a hněv Vídně pocítily aspoň „Národ. Listy“, které byly zastaveny.

Na západním bojišti odehrávaly se strašné boje. Nemci znovu, ale naposled namířili na Paříž. Ale poslední, zuřivý nápor selhal, německá fronta zakolísala, aby za několik týdnů nastala katastrofa.

Na jihu nová ofensiva nová ofensiva Rakouska proti Itálii se zhroutila v protiofensivě italské a zakončila strašlivou katastrofou na Piavě.

V té době cítili jsme všichni, jak rychlým tempem blíží se vítězství naše, ale otázka žaludku, zásobování, stala se nejdůležitější. Bída v r. 1918. dostoupila kritické výše, bohužel, že přemnozí nenasytové zvyšovali ji za mrzký zisk!

I rok 1918. musí býti zaznamenán jako neobyčejně suchý. Skoro po celé jarní měsíce nepršelo. Mimo to v době květu žit dostavilo se několik mrazů, květ mnohých žit zmrzal a hlavy zůstaly prázdné, zvláště v dolinách při vodách a lukách; některé brambory zmrzly třikrát.

Sena lučního a jetele bylo málo, následkem nedostatku krmiv citelný nedostatek mléka a tuků.

Celková úroda byla špatná.

Neúroda a válka má velký vliv na stoupení cen potravin a jiných, zvláště průmyslových věcí. Zachytili obraz válečné drahoty v celé její úplnosti není ani možné.

Nejpovážlivěji doléhá na obyvatelstvo drahota potravin. Drahota tato jest hlavně vypěstěna nedovoleným obchodem pod rukou ve vel. městech. Řetězový obchod tu provádí své otravné dílo. Potraviny mají různé řetěz. Obchodníci(-keřasi-) uschovány a prodávají je za ceny neslýchané. Zřejmo to s rýží: dostane se, ale za jaké ceny. V r. 1913. stál 1kg 52h, dnes 62K, čočka stoupla ze 40h na 20K. Z různých druhů masa podražilo nejvíce vepřové 21 Kgoh na 46K. Hovězí maso na lístky jednou neb 2x za měsíc 8K 1kg., pod rukou mnohem draže. Velmi podražily omastky. Sádlo vepř. 60K- lůj hovězí 40K- máslo 60-70K i draže. Mouka pšeničná (0) pod rukou 18-20K- 1l mléka 1K, 1 vejce 1K, husa 60K, kuře 12K, brambory 1q 100K, u nás prodávaly i za 140K, 1kg cukru 20K, 1kg petroleje 32K.

U vína a piva poklesla strašně jakost- pivo vařilo se z pýru; 1l piva stál 2K – vína 8-12 K. Oblek stojí 800 – 1.000K; košile nejsou skoro k dostání a když, tedy špatná za 80-100K, boty 240K, katounový čátek sloupl ze 48h na 24K, špulka nití na 40K. Podobně je to i u ostatních věcí a potřeb. Cícha na peřinu stála 280K-

President Wilson 3 září 1918. uznal Čechoslováky jako válčící moc, což potvrdila Anglie, Francie a Itálie. Na tomto základě utvořila se 26. září 1918. první čsl. vláda se sídlem v Paříži a jejím presidentem stal se prof. Dr. T.G.Masaryk, ministrem zahraničním Dr. Eduard Beneš, ministrem války Dr. Milan Štefánik.

Když sešel se 1. října opět parlament do Vídně, mluvili již čeští poslanci o Rakousku jako cizím státě nepřátelském, 17. října poslední císař rakouský Karel vydal manifest, kterým ohlašuje přetvoření

Rakouska ve stát spolkový, poslední ministerský předseda dr. Lammasch chtěl ještě zachrániti situace, ale hodina Rakouska udeřila a přišel

-28. říjen 1918.-

Rakousko ohlásilo Americe, že přijímá všechny podmínky Vilsonem nadiktované a chce jednati o mír.

V pondělí 28. října rozletla se po všech českých krajích zvěst: „Rakousko kapituluje a uznává samostatný stát československý“.

Památný den 28. října 1918. bude zapsán v dějinách našich zlatým písmem. Dlouho potlačovaný národ náš se vzepřel, roztrhl pouta, kterými byl po 300 let spoután a volně vydechl. Prohlášena naše samostatnost- republika Československá. V Praze zřízen národní výbor v městech národní okresní výbor. Sokolové udržovali všude pořádek- odzbrojovali nepřátelské vojsko u nás se nalezající. Všude zachován vzorný pořádek. Celý svět se podívoval tomu, že bez kapky krve proveden celý státní převrat.

Čeští vojíni ze všech bojišť spěchali do své osvobozené domoviny. Rakousko s Německem a svými spojenci jest poraženo a leží v sutinách. Císař Karel stal se občanem a stěhoval se do ciziny, neboť ani Němci rakouští nechtěli ho míti panovníkem. Německá armáda poražena. A v tom ozval se hlas osvoboditele potlačovaných národů- presidenta amerického- Vilsona. Dobyvatel vlády nad světem připraven o svůj trůn- jaké zklamání! Osvobození od Habsbuků, kteří nás chtěli jen zničit a vyhubit, vrácení jsme novému svobodnému životu, ve kterém budeme moci se volně vyvíjeti.

Národní výbor, jako jediný výkonný orgán vůle celého národa, musel rychle k činu. V nepřítomnosti předsedy dr. Kramáře, druhého místopředsedy Klofáče, posl. Staňka a Habrmenna, kteří odjeli před týdnem na konferenci s dr. Benešem do Ženevy, řídil národní výbor první místopředseda Ant. Švehla s ním jednatel dr. Soukup a ve veliké pondělní chvíli přidružili se k nim posl. dr. Rašín a Stříbrný a náhodou přítomný dr. Šrobár.

Těchto 5 lidí provedlo památný historický

-náš převrat-

a vydalo první projev československé vlády:

Lide československý!

Tvůj odvěký sen stak se skutkem. Stát čsl. vstoupil dnešního dne v řadu samostatných kulturních států světa. Národní výbor nadaný důverou

veškerého lidu čsl. přijal jako jediný oprávněný a odpovědný činitel do svých rukou správu Tvého státu.

Lide čsl., vše co podnikáš, podnikáš od tohoto okamžiku jako nový, svobodný člen velké rodiny samostatných svobodných národů! Novými činy v těchto chvílích zahajují se nové zahajují se nové a bohdá slavné dějiny Tvoje. Nezklameš očekávání celého kulturního světa, který se žehnáním na rtech vzpomíná Tvých slavných dějin, jež vyvrcholily nesmrtelnými výkony čsl. Legií na západním bojišti, ve Vlaších v Sibiři. Celý svět sleduje Tvoje kroky do nového života, Tvůj vstup do země zaslíbené!

Zachovej štít čistý, jako jej zachovalo Tvé národní vojsko, Čsl. Legie! Nezapomínej národní kázně! Buď si stále vědom žes občanem nového státu nejen se všemi právy, nýbrž i povinnostmi!

Na počátku velikého díla ukládá Ti Národní výbor, ode dneška Tvá vláda, aby Tvé chování a Tvá radost byly důstojny veliké chvíle nynější. Naše osvoboditelé Masaryk a Wilson nesmějí býti zklamáni ve svém přesvědčení, že dobyli svobody lidu, který dovede sám sobě vládnouti. Ani jediným rušivým činem nesmějí býti zkaleny nynější veliké okamžiky, ani jediný z Vás nesmí se dopustiti ničeho, co by mohlo vrhnouti stín na čisté jméno národa. Každý z Vás Musí bezvýhradně šetřiti všeho, co je jinému svato! Svobody osobní i majetku soukromého nesmí býti dotčeno! Podrobte se bezvýhradně rozkazům Národního výboru!

Švehla v.r.- Dr.Rašín, v.r.- Dr. Soukup, v.r.- Stříbrný v.r.- Dr.Šrobór, v.r.

Školní děti z Chrášťan chodily od domu k domu a sbíraly obrazy, znaky a podobné věci připomínající rod Habsburský, jeho vládu a odvážely na kopec Hůrku; hranice ze svezených věcí zapálena. Říd. uč. Jos. Blecha promluvil k přítomným o významu našeho osvobození. Zpívány vlastenecké písně.

Dne 10. listopadu konala se osadní slavnost na oslavu zřízení čsl. státu a jeho budovatelů za ohromné účasti občanstva z celého okolí ozdobeného národními stužkami, různých spolků, bouderií, děvčat v národních krojích, školní mládeže a hudby.

Před školou, která byla národ. praporky ozdobena, jakož všecky ostatní domy, měl k shromáždění řeč říd. uč. Jos. Blecha ve které poukázal na utrpení našeho národa po dobu 300 let. Vzdal hold a dík našim národním buditelům a vůdcům, především pak našemu státníku a slavnému tvůrci čsl. legií, prof G. Masarykovi. Vzpomněl velikého presidenta Američanů, spravedlivého Wilsona- našeho největšího ochránce. Vzdal díky statečným bratřím, čsl. legionářům, kteří dobrovolně a se svatým nadšením společně s našimi spojenci na všech světových bojištích zápasí za zničení německého militarismu a za osvobození světa od válek. Pan Vojtěch Landa, t.č. vojín a uč. na škole v Praze pro vojíny, kteří ve válce pozbyli řeči, přednesl báseň: České legie - od Ant. Horáka na paměť 28. října.

Žák IV. tř. Josef Kobližka v přednesu nabádal mládež k pilnosti, by hodnými se stala svého osvobození a našim osvoboditelům provolal „Sláva!“

Na to dle plánu seřazený průvod za zvuku hudby a zpěvů národ. písní ubíral se ke hřbitovu a zpět ke kostelu, kde pod kaštaný měl kázání k dnešní slavnosti navazané p. kaplan Jan Zemek. Pak následovala slavná mše.

Sbírka mezi účastníky na sirotky po padlých legionářích vynesla 640K, jež odvedena okr. výboru v Týně n/. Vlt. k tomu účelu.

Nadšení všech lidí bylo veliké a zdálo se, že spory v obcích, různice, nenávist apod. rázem vymizely a že zavládlo sbratřování a láska v obci mezi lidem. Tento stav trval pouze do voleb.

V radostných chvílích převratových zařadila téměř v celém našem mladém státě chřipka a tedy i v naší obci a okolí.

Chřipka, provázená vysokou horečkou zachvátila dýchadla a dostavil se zpravidla zánět plic, u některých osob usadil se bacil chřipkový v ústrojích zažívacích, podněcoval vrhnutí a průjmy, ba i nervstvo ochablo a přišla spavost.

Umírali v naší osadě 2-3 lidé denně ve věku 20-40 roků.

Prohlášení republiky.

Dne 14. listopadu sešel se k ustavující schůzi ústavodárný sněm našeho státu, pojmenovaný zatím

-Národní shromáždění-

kteří utvořilo se rozšířením a kooptací dosavadního „Národ. výboru“ (počtem prvotně 256, později 270). Všem polit. stranám v národě dáno v něm zastoupení, Slovákům úhrnem 40.

Schůzi za nesmírného, radostného a napjatého vzrušení zahájil předseda Národ. výboru Dr. Kramář historickým projevem prohlásil svobodnou

-čsl. republiku-

a jednohlasně zvolen prvním prezidentem

-dr. Tomáš Masaryk-

kteří po 4. letém putování celým světem a úsilovné práci pro osvobození národa vrátil se 21. prosince 1918. první náš prezident do hlavního města Prahy, která mu připravila uvítání, jakého ještě nikdy nezažila.

Na Slovensku bylo nám zažiti dosti trapných chvíl. Slabého zabezpečení vojenského využili věrolomní Maďaři a přepadli na jaře 1919. skoro třetinu slovenského území, způsobili naší republice značné škody. Na konec byli vypuzeni zářnou protiakcí naší armády pod nejvyšším velitelem našeho nového generalisima, francouzského gen. Pellé.

Oběti války

Ve světové válce padli na bojišti neb zemřeli následkem zranění neb válečných útrap:

Z čís. 4. Josef Písačka – svobodný -

„ 4. Jan Písačka - „ , zemřel v Bechyni v nemocnici r. 1917.

„ 8. Ant. Landa - „ padl u Jaroslavi r. 1916.

- Z čís. 8. Václav Landa – rolník – ženatý, padl na Itáliir.1916.
 „ 10. Karel Koukol – svobodný – syn výměnkáře padl na Rusku.
 „ 15. Jan Šedivý
 „ 23. Frant. Vyškovský – šafář – ženatý; zemřel násled. váleč. útrap
 „ 26. Matěj Šílený – řezník – ženatý; zemřel násled. váleč. útrap
 „ 29. Frant. Jaroš – obuvník a hostinský – ženatý; zemřel v Srbsku.
 „ 33. Jan Dvořák – svobodný, syn domkáře – padl na Itálii.
 „ 35. Frant. Matěj kovic, syn domkářky-výměnkářky, svobodný- padl na Rusku
 „ 49. Josef Zeman, syn kováře – svobodný – padl na Rusku
 „ 2. Jan Vávroský, krejčí – svobodný – padl na Srbsku (nesvětný).

Zajatí

Do zajetí se distali:

- | | |
|---|-------------|
| Z čís. 7. <u>Karel Zunt</u> – syn domkáře – svobodný - | v Rusku. |
| „ 8. <u>Karel Landa</u> – profesor v Plzni – ženatý – | v Rusku. |
| „ 9. <u>František Filip</u> , rolník – ženatý - | v Rusku. |
| „ 15. <u>Karel Šedivý</u> , truhlář – svobodný | v Itálii. |
| „ 16. <u>Josef Vališ</u> , pekař – svobodný | v Rusku |
| „ 17. <u>Josef Špína</u> , rolník – ženatý | v Rusku |
| „ 20. <u>Josef Rybáček</u> , domkář – ženatý | v Rusku |
| „ 22. <u>Antonín Šmidinger</u> – rolník a hostinský – ženat | v Rusku. |
| „ 33. <u>Josef Dvořák</u> , syn domkáře – svobodný - | v Rusku |
| „ 15. <u>Josef Šedivý</u> , | v Rusku |
| „ 14. <u>Josef Michalec</u> , rolník – ženatý | ve Francii. |
| „ 50. <u>Jan Burian</u> , syn rolníka – svobodný | v Rusku |
| „ <u>František Šimeček</u> , dělník – ženatý | v Itálii. |

Legionáři

V zajetí vstoupili do čsl. „Legií:“

- Z čís. 15. Karel Šedivý v Itálii
 „ 22. Antonín Šmidinger v Rusku.
 „ Frant. Šimeček v Itálii.

Vyrabováním všech zásob potravin a požívatin vládami rakouskými a světovou válkou byl by nastal hlad v našem státě a brzy po vyhlášení jeho vyslali úřady komise do obcí, které provedly dobrovolnou rekvisici obilin, a rozumní a zkušené lidé ochotně z mála ještě odváděli pro ty, kteří se vrátili a ničeho neměli.

Poukázky na mouku, cukr, petrolej atd. ponechány neb „heřasina“ (lichva) žila díle a na rozdělování bděly místní rady hospodářské, již v Chrástanech tvořili občané: František Hronek- Antonín Šmidinger- Frant. Burian č.50.- Josef Blecha a Gustav Špringer.

Jaká dražota vlivem předražitelů, spekulantů a lichvářů panovala, ukáže tento přehled cen.

	na začátku	a na konci války
1q mouky pšeničné	K 42.-	K 2.000.-
1“ „ žitné	„ 26.-	„ 1.500.-
1“ rýže	„ 34.-	„ 1.500.-
1“ cukru	„ 82.-	„ 2.000.-
1“ zelí	„ 12.-	„ 300.-
1“ bramborů	„ 7.-	„ 200.-
1“ masa hovězího	„180.-	„ 1.600.-
1“ „ vepřového	„200.-	„ 5.000.-
1“ sádla	„148.-	„ 7.000.-
1“ petroleje	26.-	„ 200.- atd.
1 klobouk velurový	5.-	„ 400.-
látka na dám. šaty bavl. 3M	12.-	„ 300.-

Párek selat 6 neděl. Prodáván v roce 1919.-20. po „ 1.000.-

Toť čísla závratná, pomyslíme-li, že na př. 1kg kávy zelené „Santos“ před válkou počítán za 220K, po válce za 10.000K.-

Ministr financí dr. Alois Rašín podnikl radikální krok za účelem úpravy naší valuty. Hotové peníze všichni občané museli přihlásiti k okolování, jakož i vkladní knížky, cenné papíry, renty, podíl. listy atd., z oběhu odstraněny staré rakouské jedno a dvoukorunové bankovky. Zmizel s nimi z našeho života opět kus bývalé monarchie. Že jsme na každé koruně ztratili 10 halířů, příliš nás netrudilo. Dostali jsme za špinavé „úplavičky“ čisté a vkusné jedno a pětikorunové státočky naše. O školních hlavních prázdninách vydala vláda nové stovky a pětistovky; nové peníze mají nápis český- slovenský- polský- ruský- německý a maďarský- všech národů, kteří v naší republice žijí. Považme! V čsl. republice kolovalo asi za 5 miliard rak. peněz papírových; spotřebuje se tudíž na nové 30 vagonů papíru po 100q- tedy asi 5 millionů archů. Každý arch jde strojem 5 až 8x nežli je bankovka hotová. Deset strojů by potřebovalo k vyhotovení našich nových peněz 400 dní. Proto nesměli se nespokojenci diviti, že staré peníze stále ještě nemohly býti vyměněny za nové naše.

Značka naší koruny zavedena: Kč

Obecní volby, jež agitací pro ně podnikanou, otravovaly po několik týdnů všecken život politický a zanesly do obcí různice a nenávisť mezi domkáři a sedláky, byly vykonány - 15. června 1919.-

ve všech obcích. Hlavní zásady voleb. řádu nového jsou:

je všeobecné, rovné, bez ohledu na majetek, pro muže i ženy od 21. roku, volební povinnost atak zvané vázané kand. listiny. Po stránce národnostní zaručuje vítězství pravdy, ať jde o kohokoliv.

V naší obci měřily sílu dvě strany politické:

Za stranu čsl. národ. social. zvoleni:

1. Frant. Zunt, domkář č.7.
2. Josef Soukup, „ č.6.
3. Josef Zeman, kovář č. 59.
4. Josef Dvořák, domkář č. 33.
5. Jan Růžička, „ č.53.

Za str. republikánskou zvoleni:

6. Josef Pítra, „
7. Václav Vít, dělník ve dvoře.
1. Frant. Burian, rolník č. 25.
2. Jan Koukol, „ č.10.
3. Frant. Burian, „ č. 50.
4. Frant. Zeman, „ č. 12.
5. Anna Šmidingrová, „č. 22.

Starostou zvolen František Zunt, domkář č. 7., náměstkem

členy obecní rady:

Do finanční komise zvoleni: Za stranu čsl. národ. soc.: Jos. Pítra, František Fašenbauer a Frant. Hronek st. Za stranu republik.: František Zeman a Jan Písačka.

Na zdejší škole konala se dne 1. května 1919. slavnost „Vysazování lip Masarykových“. Děti v průvodu učitelů nesouce 3 lípy k vysázení určené praporečky v národních barvách ozdobené, odebraly se na místo určené (uprostřed vsi pod Koukolů č. 1.).

Uč. Boh. Landa měl před vysazováním k žactvu a četnému občanstvu řeč. vztahující se k našemu osvobození a osvoboditeli.

Stromky vysázené nazvány „Stromy svobody – stromy Masarykovými“.

Tragická zvěst dolétla ze slovenska dne 5. května...

-generál Milan Štefánik se zabil!-

Letěl aeroplánem z Itálie s 3 ital. společníky do osvobozené vlasti a přiletěl již k samému cíli své první cesty k Bratislavě. V polích za městem chtěl přistát, ale aeroplán zřítíl se s výše asi 400m a pohřbil pod troskami generála našeho – prvního ministra vojenství i všechny tři společníky. Ve Štefánikovi nám odešel vzácný zjev a spolubudovatel naši samostatnosti. Oddal se po vyhlášení války cele práci za osvobození našeho národa a s prof. Masarykem a dr. Benešem tvořil za hranicemi vzácné trojhvězdy, jež na věky bude slavně zapsáno v našich dějinách.

Jen ten národ je silný a přetrvává věky, který má v rukou půdu. Toho u nás až dosud nebylo. Česká půda byla v rukou šlechty cizího původu a cizí řeči, která se téměř vždy stavěla proti požadavkům a oprávněným touhám českého lidu.

Národní shromáždění hned po převratu přijalo zákon, kterým náš stát oprávněně zabral šlechtickou půdu, aby ji předal do českých rukou. Podle nového nařízení N.S. ze dne 31./1. 1920. bude se přidělovati zabraná půda jednotlivcům a sdružením zemědělským, kteří se chtějí zabývati polním hospodářstvím. V první řadě bude půda přidělena malým zemědělcům, domkářům, drobným živnostníkům, zemědělským dělníkům, pozůstalým po zemřelých a padlých vojínech, válečným invalidům a legionářům, kteří nasadili dobrovolně život za naši samostatnost. Tím snad bude konečně odčiněna stará křivda a náš národ stane se majitelem rodné země. Taková byla nálada před vydáním zákona o zaboru velkostatků, který se stal skutkem 16. dubna 1919.

Následkem příletu Karla Habsburka do Maďarska, vyhlášena 25. října částečná mobilisace. Zahraničním velmocí „Dohody“- byl nucen Karel Habsburk opustit Maďarsko a v listopadu 1921. nařízena demobilisace.

V měsíci říjnu 1921. založena tělocvišná jednota „Sokol“ pobočka Dražič-Chrástany. Zatímní tělocvična v sále hostince u Jarošů.

Jaro velmi příznivé pro sedbu. Květen suchý. Celý červen deštivo, obilí i okopaniny pěkně se vyvíjely. Celý červenec a srpen do 12. bez deště. Žně velmi vydatné; obilí sklídilo se úplně suché za velkých veder. Vydatným deštěm 12. a 13. srpna pookřála celá příroda – zvláště okopaniny.

Během roku uvolněn prodej dobytka. Ceny hovězího dobytka klesly o polovinu – též ceny masa, ale ne v tom poměru k poklesu cen dobytka; 1kg hověz. Masa 8-10K; částečným vývozem v srpnu za hranice opět dobytek i maso podražil.

Sklizeň obilí z r. 1921. Z části vázaná pro stát (40.000 vagonů). z části uvolněna.

Za odvedení obilí (kontigent) platil stát:
za 1q žita i pšenice á 190K, 1q ječmene á 185K.

Ve volném prodeji 1q pšenice 400K, žita 370K, ovsa 310K.

Dne 12. dubna vypukl neznámým způsobem v 8 hod. večer požár stavení a stáje. Že oheň nerozšířil se na okolní stavení, děkovati jest toho dne panujícímu bezvětrí a domácím a okolním hasičským sborům a občanstvu.

Dne 7. dubna 1922. zemřel v Táboře říd. uč. Jan Červenka, který tam dlel na odpočinku. 9. dubna převezen do Chrástany a zde 10. dubna za velké účasti pohřben. Nad rakví promluvil říd. uč. Jos. Blecha. Zesnulý působil na zdejší škole plných 45 roků- do roku 1918.

Duchovní správa metodistického sboru ve Vršovicích k své žádosti ze 6/4. 1922. obdržela od okr. škol. výboru v Týně n/. Vlt.. svolení, by mohla používatí jedné školní místnosti ke konání bohoslužeb. Tv dopoled. nedělním bohoslužbám vykázána jim 4. třída, k odpol. 1.tř.

Ač kazatelé měli pěkné přednášky (kázání)- hýřící láskou k vlasti a jejímu osvoboditeli, přece získali málo návštěvníků a ještě méně členů (bratrů – sester). Někteří členové vrátili se zpět do církve řím. katolické a pobožnost (shromáždění) pro nedostatek a netečnost členů přestala v 6 letech sama sebou.

Na jaře napadlo mnoho sněhu; obilí bylo již povyrostlé. Na polích lidé prohazovali ve sněhu strouhy, aby k obilí mohl vzduch, by nevyhynulo; sníh brzy roztál a obilí zůstalo nepoškozeno.

Úroda v r. 1922. byla celkem dobrá- zvláště žita a pšenice; sena méně následkem qrsha a chladna v jarních měsících.

Od 1. července po celé žně stále skoro přšelo- obilí sváženo většinou vlhké. Pole byla vodou velmi napita. Za to vláha blahodárně působila na píciny a okopaniny. V červenci a srpnu neobyčejná úroda hub- zvláště hříbků.

Ačkoliv kurs naší Kč. Stále stoupal (24/8 1922. 1Kč.=17.90 švýc. Centinů), drahota pro konsumenta mnoho nepolevila. Maso proti roku loňskému podražilo; 1kg hovězího 16Kč.- vepřového 24Kč.- kachna 32Kč.- husa 50kč.- vejce 70h, 1kg másla 36Kč.-

Značně proti roku loňskému polevilo obilí. Koncem srpna (25.) platilo se za 1q pšenice 130.-150Kč

„ 1q žita 90.-150Kč

„ 1q ječmene 100- „

„ 1q ovesa 90.-100Kč.

Na jiných věcech: železa, skla, dříví, uhlí, obuvi a dobrých látkách se neslevilo.

Práce řemeslnické a služby hospodářské neklesly téměř o nic.

V roce 1922.(6/1) zřízena v Chrášťanech obecní knihovna. Do knihovny rady zvoleni: Frant. Zunt č.7.- Jos. Dvořák č.37.- knihovníkem učitel Alois Dostál.

V květnu 1922. povoleno obec. zastupitelstvem domkáři a trafikantu Josefu Soukupovi č.6. postaviti u hasičské kůlny dřevěnou budku k účelu prodeje tabáku za poplatek 5Kč – ročně.

Dnem 1.listopadu 1922. zřízena v Chrášťanech 3 člená četnická stanice. Spořitelní a záložní spolek k tomu účelu přepustil místnosti najaté v čís. (U Šmidingrů) a přeložil pro nedostatek vhodné místnosti úřadování (vždy v neděli) se svolením místní škol. rady u chr. škol. výboru do I. tř. Zdejší školy.

Dne 5. ledna 1923. raněn 2 ranami z revolveru ministr financí Dr. Alois Rašín; vrah Jos. Šoupal; dne 18. února t.r. svému zranění podlehl a 21. února spopelněn. V den pohřbu konala se na zdejší škole smuteční slavnost; k žactvu o zemřelém výborném finanč. Ministru promluvil říd. uč. J. Blecha.

Dne 13. května 1923. zemřela a 15. května pohřbena choť pana presidenta Masaryka.

Dne 21. května 1923. zemřela tragickou smrtí (oběšením) ind. učitelka Marie Burianová. Při pohřbu nad rakví promluvil říd. uč. Jos. Blecha.

Volby do obec. zastupitelstva konaly se dne 16. září 1923.

Byly 3 kandidátní listiny.

I. Kandidátní listina jednoty malozemědělců „živnostníků“ a dělníků:

1. Frant. Zunt, domkář v Chrášťanech č.7., 2. Josef Dvořák, domkář č.33., 3. Josef Soukup, domkář č.6., 4. Jos. Zeman, kovář č.49., 5. Jan Růžička, domkář č.53., 6. Frant. Záveský, dělník č.55., 7. Karel Šedivý, truhlář č.15., 8. Fr. Tašenbauer, domkář č.3., 9. Jan Šedivý, domkář č.49., 10. Frant. Hronek, zedník v č.46., 11. Fr. Anděl, kolář č.36., 12. Jos. Šedivý, domkář č.52.

II. Kandidátní listina republikánské strany zemědělského a maloroľnického lidu:

1. Jan Koukol, roľník č.10.- 2. Jan Kukrál, roľník č.38.- 3. Jan Burian, roľník č.50.- 4. Jos. Michalec, roľník č.14.- 5. Tomáš Mára, roľník č. 48.- 6. Frant. Petr, roľník č.37.- 7. Jos. Špína, roľník č.17.- 8. Jos. Pekárek,

výměnkář č.24.- 9. Fr. Filip, výměnkář č.9.- 10. Anna Šmidingerová, choť rolníka č.22.- 11. Karel Kukrál, mulorolník č.31. a 12. František Koukol, hosp. příručí č.22.

III. Kandidátní listina českoslov. strany lidové:

1. Frant. Zeman, hostinský č.12.- 2. Frant. Vališ, domkář č.16.- 3. Fr. Písačka, rolník č.4.- Jan Thic, farář,- 5. Jos. Kašpar, šafář č.43.- Jan Benedikt, domkář č.13.- Jan Šedivý, domkář č.45.- 8. Fr. Zeman ml. č.12. a 9. Jan Písačka st., výměnkář č.4.

Ze skupiny I. Zvoleni členové uvedeni pod č.1. až 7.

„ „ II. „ „ „ „ „ č.1. „ 2.

„ „ III. „ „ „ „ „ č.1. „ 3.

V tomto roce poplatnictvu vyměřena dávka z majetku a přírůstku na majetku v dosti značných obnosech. Této dávce podléhal každý, kdo měl jmění od Kč. 10.000 – Později byla u menších poplatníků o 50% u větších o 25% zmenšena. Jelikož 1Kč v době odhadu majetku v r. 1919. platila 2ct. švýcarských, byla nominální cena vysoká. Poněvadž při placení dávky 1Kč platila kolem 18.ct. švýcar., nastalo smíření cen a snížila se i tato dávka.

Rok 1923. byl příznivý do března. Jaro studené a vlhké. Zvláště květen a červen byl studený. Mnoho sazenic brambor vyhynulo. Od června nastalo sucho trvajícím přes žně. Úroda obilí celkem dobrá, obilí sklídilo se následkem pěkného počasí velmi suché. Ovoce bylo málo – též bramborů méně. Obilí, brambory i dobytek, zvláště vepřový, podražil. Prase 10kg těžké stálo Kč. 400- i více.

Dne 15. června 1924. konala se oslava 25. letého trvání hasičského sboru v Chrášťanech. K hasičstvu a četnému shromáždění měl řeč říd. uč. Jos. Blecha o úkolech a povinnostech hasičstva. Jedenácti nejstarším členům (od založení) rozdány pamětní listiny (diplomy). Jelikož bylo nepříznivé, deštivé počasí, konala se místo výletu odpoledne taneční zábava v hostinci Zemanů.

Zdejší velkostatek. dvůr-, náležející bývalému knížeti- nyní občanu A. Pasrovi rozparcelován a rozprodán dle záborového zák. mezi drobný lid v Chrášťanech. Drobnému lidu dostalo se 45ha 65a půdy. Zbytek 23ha 32a se všemi budovami koupil rus. legionář p. Josef Komzák, před tím rolník ve Smolči u Bechyně. Týž se do Chrášťan v lednu 1925. přistěhoval.

Průměrná cena 1ha rozparcelované půdy byla á Kč. 3.000.-

Antonín a Anna Šmidingerovi, majitelé usedlosti a hostinské živnosti č.22.- 26.- 27. a 28. prodali v tomto roce svoji živnost rolnickou i host. Františku Jelínkovi, před tím rolníku v Ratajích, který se do Chrášťan v lednu 1925. přistěhoval.

Antonín Šmidinger odstěhoval se do Bechyně, kde převzal po zemřelém bratru Václavu mlýn- zvaný „Dolejší“.

Při prováděné pozemkové reformě u Chrášťan koupila místní školní rada pro školní cvičiště pozemek ve výměře 42a za obnos Kč. 1.400.-

Počasí toho roku bylo opět málo příznivé. Z jara při setí a sázení bramborů velmi mokro- mnoho bramborů vyhynulo. Pak nastala sucha, jimiž

obilí dosti trpělo až na pšenice, ale tyto při kočtu byly větrem povaleny a zůstaly již stálo ležeti. Na slámu byly pěkné, ale málo sypaly. Žně byly suché. Pole pro sucho se vzala obtížně, takže se oralo v říjnu i listopadu stále ještě za sucha. Obilí sypalo ještě méně než v r. 1923. a tím od září podražilo. Ječmen stál 1q 250Kč, pšenice 210Kč, žito 205Kč, oves 185Kč. Ovoce bylo dosti. Sníh trochu padal v listopadu; pak slezl a zůstalo beze sněhu při malých mrazech až do vánoc.

Při tlačení vozu naloženého kůrou do kůlny rolníka Aloise Landy č.8., přimáčkla žebřina hochy Leopolda Pekárka, syna Anny Pekárkové (z chudobince č.11.) ku zděnému sloupu a rozdrtila mu hlavu. Smrt následovala okamžitě.

V minulém i tomto roce jednalo obec. zastupitelstvo o zřízení vodovodu z Dolýšský a zavedení elektriky v obci. Veškeré však jednání zůstalo bezvýsledným.

V tomto roce na jaře opraveny cesty za zahradami (od Hronků ke Kříži Písačků)- do Selného od Písačků kříže a okolo školy.

V tomto roce jednalo se o postavení pomníku padlým ve světové válce. Utvořeno komité: (Jos. Blecha- Alois Landa- P. Jan Kamek,- Karel Kouška a Jos. Zeman). Vykonána sbírka dům od domu, jež vynesla 1.290Kč. I s výtěžkem 37.70Kč z hasičského plesu.

Jelikož výnos sbírky na postavení pomníku nestačil, převzala obec starost s postavením pomníku na účet obce.

Dne 26. července 1926. smluven pomník s kamenickým mistrem z Pasek. Pomník přivezen, ale pro odpor starostův, že nebyl dle plánu zhotoven, nepřijat. Pomník nepřijatý koupila a svým padlým postavila obec Koloděje. Peníze ze sbírky uloženy ve zdejší Kampeličce.

Volby do národního shromáždění a senátu konaly se současně dne 15. listopadu 1925. Jako v celé republice tak i ve zdejší obci byla veliká roztržitost hlasů v jednotlivé politické strany.

V celé republice bylo 29 politických stran; ve zdejší obci obdrželi hlasů:

1. strana čsl agrárníků u Kouseno. (Prášek) do směrovny 5 hlasů do senátu 6 hl.

2. „ „ sociál demokratů „ „ „ „ „ 10 „ „
„ 8 „

3. „ „ živnostenská „ „ „ „ „ 12 „ „ „
„ 9 „

4. „ „ komunistická (III. Internac.) „ „ „ „ 12 „ „ „
„ 11 „

5. „ „ čsl. socialist. „ „ „ „ „ 33 „ „ „
„ 32 „

6. „ „ čsl. republikánská „ „ „ „ „ 68 „ „ „
„ 60 „

7. „ „ lidová „ „ „ „ „ 44 „ „ „
„ 35 „

8. strana Bnud der Landvirte do směrovny 0 hlasů do senátu 1 hl.

V našem okolí celková úroda dobrá. Na jaře deštivo. Kveten až červenec suchý. Ve 2. polovině srpna velké deště a povodně. Celé léto celkem chladné. Mnoho bramborů shnilo. V srpnu a září velká úroda hub.

Cesty na Průhoně a na kapličky ke Chlumu opraveny. (Dovezeny šutrem a vyházeny stoky).

Dne 19. září dražena kovárna s poli. Dosavadní kovář Jos. Zeman vydražil ji za roční nájem 4225Kč. Po dražbě žádal obecní zastupitelství o slevu; to však ničeho neslevilo, Zeman dal výpověď a přestal pracovat. Dána vyhláška na novou dražbu na den 3. října. Z dražebníků byl Jos. Zeman vyloučen. Kovárnu s poli vydražil za roční nájem Kč 4220.- Frant. Šindelář, kovář ze Lhoty u Bechyně.

Dne 25. září v 5. hod. odp. bylo občanstvo vyrušeno křikem „hoří!“ V čís. 35. chytla sláma uvnitř chlívků, ve kterém byla prasata. Okamžitým přispěním 2 sousedů oheň v zárodku uhašen. Několika minutové zpoždění způsobilo by jistý požár došky krytého stavení č.35. a sousedních chalup. Oheň způsobili pravděpodobně děti majitele domku.

Do května sucho. Celý červen a půl července nepřetržité deště; velké vody. Obilí polehlo a zrno se dobře nerozvinulo. Brambory na většině polí zůstaly nezorány: nať malá- zežloutlá- travou zarostlá. Sklizeň bramborů malá nebo skoro žádná (ani semeno se nesklidilo). Píce se špatně sušila. Náš kraj byl na tom s úrodou proti krajům v nížinách položených ještě dosti dobře.

Dne 14. května 1927. konalo se úřední komisionelní šetření ohledně přiškolení osady Dražič. Březí, jež přiškolená byla do Slabčic, do zdejší školní obec. komise uznala, žecesta ze Březí do Chrášťan je kratší a mnohem schůdnější než do Slabčic; následkem toho učinila návrh na přiškolení osady Březí-Dražič. do Chrášťan. Místní školní rada v Chrášťanech i v Slabčicích a zastupitelstva obcí nečinily žádných námitek proti přiškolení. Výnosem zemské škol. rady z 3./4. 1928. č.l.1881/3 ai 1927.č. z. š. v. 23.684. a 1928. osada Březí ze škol. obce Slabčice \ (a vyškolenec)/ dnem 1. ledna 1929. přiškolená do škol. obce Chrášťany.

Nákladem asi 8.000 Kč byly opraveny cesty: do Libíče, která byla velmi špatná Průhon (k Šternberku).

Dne 3. června v 6hod. Odpoledne přihnala se od jihu bouře provázena krupobitím. Kroupy jako lískové oříšky poškodily žito a částečně pšenice; nejvíce utrpěla žito pod Hůrkou, neboť poškození jich obnášelo 75%-80%. Čím blíže ke vsi, Chlumu, Dražiči, Hemerám, tím méně škody- do 10%. Sousední obce Koloměřice utrpěla více. U koloděj, Netěchovic a jiných obcí k jihu bylo na př. Žito zničeno úplně.

Jelikož ve II. Třídě zdejší školy v letoš. škol. roce zapsáno bylo 44 dětí, usnesla se místní školní rada ve schůzi konané dne 28. září 1927. žádati za povolení pobočky.

Výnosem z. č. v. z 21./11. 1927. č.l.- 1935 ai 1927. č. z. š. v. 116.805. povolena zat. pobočka při II. třídě. Místnost najata u Frant. Jelínka č.22.

(hostinský lokál) za měsíční najem 65Kč později 70Kč. - . Vyučovali se v pobočce začalo 2/12. 1927.

Volby do obec. zastupitelstva konaly se 16. října 1927.

Byly dvě kandidátní listiny.

I. kand. listina strany domkářů, dělníků a maloročníků:

1. Hronek Fr. ml.- dělník č.46.- 2. Zunt Fr., domkář č.7.- 3. Soukup Josef, domkář č.6. - 4. Blažek Jan, domkář č.58.- 5. Špína Karel, domkář č. 51.- 6. Zeman Václav, pavlír č.55.- 7. Koudelka František, domkář č. 35.- 8. Kundrát Václav, domkář č.32.- 9. Šedivý Karel, domkář č. 68.- 10. Vondra Jan, domkář č. 40.-

II. kand. listina republikánské strany zemědělského a maloročnického lidu a domoviny domkářů:

1. Koukol Jan, rolník č.10.- 2. Jelínek Fr., rolník č.22.- 3. Burian Jan, rolník č.50.- 4. Špína Josef, rolník č.17.- 5. Pekárek Václav, rolník č.24.- 6. Fašenbauer František, domkář č.3.- 7. Písačka Vojtěch, rolník č.44.- 8. Burian Václav, rolník č. 28.- 9. Kukrál Jan, rolník č.38. 10. Landa Al., rolník č.8.- 11. Michalec Josef, rolník č.14., 12. Filip Frant., výměnkář č.9.

Ze skupiny I. zvoleni členové uvedeni pod č.1 až 3.

Ze skupiny II. zvoleni členové uvedeni pod č.1 až 9.

Na podání námítky byly první volby zrušeny.

Druhé volby konaly se dne 19. února 1928. Byly tři kandidátní listiny.

1). kandidátní listina uvedena v prvních volbách pod I.

2). kandidátní listina uvedena v prvních volbách pod II.

3). kandidátní listina strany národ. sociální (předs. sen. Klofáč)

1. Růžička Jan, domkář č. 53.- 2. Zeman Jos., domkář č.47.- 3. Záveský Frant., dělník č.55.- 4. Rybáček Josef, domkář 20.- 5. Hošek Fr., domkář č. 21.- 6. Šťovíček Fr., dělník v č.23.- 7. Bouček Jos., výměnkář, č.53.- 8. Hospodářský Jan, domkář č. 19.

Ze skupiny I. zvoleni členové uvedeni pod č.1 až 4.

Ze skupiny II. zvoleni členové uvedeni pod č.1 až 7.

Ze skupiny III. zvolen člen uveden pod č.1

Dne 9. dubna zvolen starostou Václav Pekárek, rolník č.24. a náměstkem Frant. Zunt, domkář č.7.

Do obecní rady Josef Soukup, domkář č.6.- a Jan Koukol, rolník č.10.

Celý leden deštivo a blátivo - zima nezdravá. V únoru vypukla nemoc – „chřipka“.- Mnoho lidí onemocnělo, ale průběh nemoci byl velmi mírný; úmrtí bylo málo.

Nemoc odcházela vypocením. Nemocní pili čaj s citronem.

Majitelka hostince č. 29. Kristina Jarošová, vdova – provdaná za Jana Pintnera prodala hostinec manželům Karlu a Boženě Záveským, před tím nájemci hostince v Kučeři.

Dne 22. prosince 1927. skončil sebevraždou oběšením Matěj Neužil, dělník – kovář bez místa; zastával školnictví.

Příznivé počasí v létě působilo dobře na vzrůst obilí i okopanin. Celková úroda byla dobrá (potlučená žita sypala málo)- žně pohodlné. Sucho v měsíci srpnu nepříznivě působilo na zelí. Bramborů bylo hojně.

Ještě za úřadování starosty Fr. Zunta usneslo se obec. zastupitelstvo na zužsi obec. účtů za úřadování jmenovaného starosty. Správní komise z Týna n/. Vlt zrevidovalo v Chrášťanech na podzim 1927. a na jaře 1928. na obec. úřadě. Hotova zde nebyla a proto odvezla si knihy a účetní doklady do Týna n/. Vlt. Jelikož revise se protahovala, usneslo se obecní zastupitelstvo ve schůzi 21. července 1928. na rivisi zemské. Zemský úřad odpověděl, že v obcích s menším počtem obyvatelstva revisi neprovádí; měla tudíž správní komise (okresní úřad) revisi dokončiti. Jelikož ani na urgenci okres. Úřad práce s revisí neskončil, usneslo se obec. zastupitelstvo 23. ledna 1931. požádati Ústřední jednotu hospo. družstev o vyslání revidenta. Vyslán revident Růžička a po revisi s dohodnutím okres. Úřadu sdělil, že revisní nález zašle okresní úřad.

Dnem 2. ledna 1925. zavedena osobní autobusová doprava osob mezi Milevskem a Týnem n/. Vlt. Autobus jezdil do Týna a zpět dvakrát denně- nejprve na Koloměřice a od 1. února t.r. na Doubravku a Hosty. Majitel autodopravního podniku je Ing. J. Štěpán a K. Souhrada z Bernartic. Pro občanstvo blízkého okolí, zvláště pro školní děti má to velký význam, jelikož mohou dojížděti do měst. škol v Týně n/. Vlt a Bernartic.

Autobusová doprava Ing. J. Štěpána a K Souhrady byla dnem 1. dubna 1928. okr. správou polit. v Milevsku zakázána, jelikož týž pro zmíněnou trať neměl koncesi.

Od 1. září 1928. koncesi na autobus. dopravu z Veselíčka a Týna n/. Vlt. obdržel a dvakrát denně jezdí Jan Čunát z Jestřebic na Doubravku.

Od 1. října 1929. do _____ začal opět jezdit Ing. Štěpán přes Koloměřice do Týna. Jelikož vyjížděly v stejnou dobu stávalo se, že jeden autobus – zvláště Čunátův- jezdil na prázdno. Ing. Štěpán za jistinou náhradu od Čunáta přestal jezdit úplně.

Od _____ 1930. přestala pošta jezdit do Bechyně a zpět a poštu z Veselíčka – Bernartic – Chrášťan do Týna n/. Vlt. obstarával Čunát autobusem.

V měsíci únoru vyskytly se nejprve v Březí-Draž. mezi škol. dětmi spalničky; nemoc rozšířila se do všech přiškolených obcí. Nemoc tato postihla nejvíce děti 1. a 2. třídy zdejší školy.

Dne 3. května 1928. kousl pes Jos. Michalce, rolníka č.14. Jeho hoch do nohy. Pes na to serval se s některými psy; 7. května se utrl a utekl do Dražiče, kde se též serval se psy. Na příkaz zvěrolékaře pes uzařev do zvláštní bedny a pozorován, v níž 9. května zdechl. Pokousaný hoch odvezen do Pasterova ústavu do Prahy a Psí hlava zaslána též do Prahy; tam zjištěna vzteklna. Též čeledín hospodářův, který přišel se psem do styku poslán do Prahy. Po uplynutí pozorovací doby hoch i čeledín vrátili se zdraví.

Většina psů z obce (asi 45) bylo v Sosní zastřeleno a do společné jámy zakopáno. Psi, jichž majitelé zdráhali je k zastřelení vydati, byli delší dobu pod zvěrolékařským dohledem na náklad majitelů a musili za ně ručiti.

Dne 14. srpna o 4½hod. ranní vypukl oheň v čís. 3. (Františka Tošenbauera, domkáře). Jelikož domek byl kryt došky a ponejvíce dřevěný, rozšířil se v několika minutách na celé stavení (obytné – chlív a stodůlku) a vše zničil. Že oheň se nerozšířil, lze děkovati bezvětří a slabému deštíku v noci, který doškové střechy sousední trochu zvlhčil, které před tím 6 nedělními vedry byly velmi suché. Majitel byl pojištěn.

Na den 1. listopadu 1928. Svolání členové obec. zastupitelstev a finanč. rad přiškolených obcí do IV. třídy zdejší obce.

Říd. uč. Josef Blecha ukázal na nedostatky zdejší školy, nutnost 5. třídy, přečetl obec. přípisy okr. škol. výboru z 8/6 1928. č.750 a z 22/8. 1928. č. 1.138., vyzdvihl důležitost školy měšťanské a žádal přítomné za přímé vyjádření, jak pohlížejí na zřízení zde školy měšťanské, ve které by se umístila i škola obecná.

Starosta obce Dražiče Frant. Jirásek objasnil vše po stránce finanční.

Všichni jednohlasně usnášejí se (a hned každé obce. členové sepsaným protokolem zavazují), že chtějí postavit obě školy v jedné budově nové a starou budovu ve prospěch novostavby odprodati.

Volby do okresního a zemského zastupitelstva konaly se dne 2. prosince 1928. Do okres. zastup. Zvoleni z našeho kraje: Alois Landa, rolník v Chrášťanech č.8. (republikán) a Jan Syrovátka, domkář v Doubravce č.17. (Komunista).

Do zem. zastupitelstva zvolen Ing. Frant. Našinec, statkář v Temelíně (republikán).

Leden až březen suchý s východními studenými větry. Duben na setí příznivý- květen studený (9. a 10. padal sníh, z 11. na 12. silná padlina). Květ na stromech většinou zmrzl- ovoce tudíž velmi málo. Od začátku července do 15. srpna bez deště; stavy jetelové uschly, zelí suchem a hmyzem úplně zničeno. Brambory se držely a po deštích ve dnech 15. a 31. srpna se zmlazovaly, nasadily z narostlých hlíz nové a v září kvetly, zvláště brambory červené, kterých bylo mnoho, ale drobné. Jiné druhy se vyvinuly dobře- je jich dosti a veliké. Úroda obilnin velmi dobrá a obilí se sklídilo suché. Podzimní práce (setí) konaly se za velmi příznivého počasí.

Oslavu 10-letého výročí prohlášení naší samostatnosti uspořádali společně žáci a učitelské sbory školy Chrášťanské a Doubravské dne 28. října 1928. o ½ 10. hod. před školní budovou v Chrášťanech.

Přednáška uč. Vojt. Chudáčka.- Četné básně a písně přednesli žáci IV.tř. na konec obě národní hymny.

Účast občanstva celé školní obce byla hojná.

Dne 31. prosince 1928 napadlo mnoho sněhu a hned 1.lednem 1929. počaly kruté mrazy, které bez ustání trvaly až do poloviny února a které vyvrcholily dne 11. února, kdy bylo ve zdejší obci naměřeno -39°C – jinde až -42°C. Není pamětníků tak kruté zimy. Mrazy způsobily kruté poměry v

přírodě, které byly zhoršeny silnou vrstvou sněhu (1/2m i výše). Zvěř, hlavně ptactvo, nemějíc skoro žádné potraviny, hynula hladem a mrazem. Nebylo zvláštností najít na cestách zmrzlé koroptve a jiné ptáky. Časté a vydatné sněhové srážky způsobily v lesích polomy.

Než povětrnostní poměry měly též zhoubný vliv na občanský a hospodářský život. Jediný dopravní prostředek, autobus“ nejezdil od 1. ledna do 25. března 1929. pro zaváté silnice, které byly i pro jízdu sáněmi někdy nesjízdné; velké závěje se musely často prohazovat. Též pošta byla často odkázaná na pěší zprostředkování. Po selý leden a únor do školy nechodily děti z přiškolených obcí. Děti, které se přece do školy vypravily, byly na cestě vystaveny nebezpečí zmrznutí. Do školy přicházely s pláčem- celé zkřehlé.

Třídy, zvláště nižší, zely prázdnou a nebylo je možno i při velké péči vytopiti. Správa školy proto, odvolávajíc se na výnos ministr. školství a národ. osvěty, že možno vyučování přerušiti, zastavila na zdejší škole od 16. února do 23. února včetně vyučování. Výnosem min. škol. a národ. osečty z 16/2 192. č.919. zastaveno vyučování na všech školách ČSR. Od 18 do 23. února a výnosem z 23/3 1929. č. 1040. zastaveno do 28. února.

Pro kruté mrazy, a železniční- vůbec dopravní kalamitu,- jeví se v okolí nedostatek paliva (dříví i uhlí).

S obavou očekávána doba tání, jelikož říční koryta nemocozu byla zamrzlá až ke dnu. Následkem pozvolného tání ve druhé polovině března a slabých nočních mrazíků, ztratil se sníh.

Touto krutou zimou uhynulo mnoho ptactva, zvěře pomrzlo mnoho ovoc. stromů.

Dne 9. února o 6. hod. ranní neznámým způsobem vypukl oheň na Šternberce v čís.40. Náležející domkáři Janu Vondrovi. Pro silný mráz nemohlo se stříkačky z Dražiče zde přítomné použítí. Vše shořelo do základů. Při shazování ohořelých trámů se zdí spadl hasič Josef Neužil z Chrášťan č. 43. do ohně a popálil se na rukou a obličeji. Po 5 týden. léčení v táborské nemocnici se vrátil úplně zdrav.

Dle vyzvání okr. škol. výb. z 16/5.1929.č.789. zvoleni do místní školní rady v Chrášťanech:

Z učitelstva: Jos. Blecha, říd. uč. a Alois Dostál, učitel.

Zástupci obcí: Jan Koukol, rolník č.10. za Chrášťany.

Karel Hajíček, rolník č.15. za Doubravku.

František Jirásek, malorolník č.57. za Dražič.

Rudolf Benda, domkář č.37. za Koloměřice.

Náhradníci: Josef Soukup, domkář č.6., Václav Pekárek, rolník č.24. a Jan Burian, rolník č.50. Vesměs z Chrášťan.

Při ustavující schůzi dne 2. července 1929. za přítomnosti komisaře okres. Úřadu v Týně n/. Vlt. p. Žandy vykonali členové slib a zvolen předsedou František Jirásek a místopředsedou Josef Blecha.

Dne 4. července k večeru přihnala se od západu bouře spojené s ohromnou vichřicí, která nadělala mnoho škody v zahradách a lesích tím, že polámala nebo vyvrátila mnoho stromů. I střechy budov byly strženy. V

některých obcích okresu (Temelín- Křtěnov a j.) kroupy zničily selou úrodu. Vozy naložené jetelem byly převrženy. V lesích píseckých odhadnuty polomy a vývraty na 80 tisíc m³.

Dne 12. července neznámým způsobem vypukl ve 3½hod. Odpoč. Oheň v usedlosti rolníka Václava Pekárka č.24. Oheň vznikl ve stodole, kterou úplně zničil.

Dne 8. března 1929. podána žádost za zřízení měšťanské školy v Chrástanech. K žádosti přiloženy patřičné doklady.

Měsíc leden až březen velice studený a mnoho sněhu. |Ještě 6. dubna mráz 6°C a silně sněžilo. Dobře se na jaře zaseto a obilí následkem příznivého počasí velice dobře vyspělo a odkvetlo. Úroda se též dobře sklídila. Bramborů dosti, ale pro nedostatek vláhy v září červené brambory zůstaly drobnější. Ovoce málo následkem deště v době květu. Podzim velice teplý a suchý. Selo se za velkého sucha práce byla tvrdá a obilí špatně scházelo. Velké škody, zvláště v některých okolních obcích, dělali hraboši, kteří se objevili ve velkém množství.

Dne 12. října 1929. odešel na vyžádaný odpočinek farář zdejší fary p. P. Jan Thir a odstěhoval se do blízkého Vranova.

Jako administrátor pro zdejší faru od 13. října 1929. ustanoven kaplan P. Ant. Zykeš z Týna n/. Vlt.

Volby do národ. shromáždění a senátu konaly se současně dne 27. října 1929. Ve zdejší obci obdrželi hlasů:

Čís.	1. Strana komunistická do sněmovny	14 hlasů do senátu	10 hlasů
„	8. „ čsl. národ. social. „	21 „ „ „	19 „
„	10. „ „ social. demokr. „	24 „ „ „	23 „
„	12. Liga proti vázaným kand. listinám	4 „ „ „	3 „
„	13. „ čsl. národ. demokracie „	4 „ „ „	4 „
„	14. „ „ lidová „ „ „	38 „ „ „	35 „
„	15. „ čsl. republik. zeměděl. a malord.	83 „ „ „	76 „
„	16. „ „ živnost. a obchod. „	7 „ „ „	6 „
„	17. Der Dentechen deristlich. souchen	1 „ „ „	0 „

Na základě nařízení zem. šk. rady vykonal okr. škol. výbor v Týně n/. Vlt. komisionální řízení ohledně zřízení měšťanské školy za předsednictví okr. škol. insp. p. Václava Levého. Přítomni byli zástupci místní škol. rady, zástupci všech přiškolených obcí a z mimoškolních zástupce obce Doubravi a Nemějic.

Přisedící vysvětlil přítomným význam měšťanské školy vůbec a pro zdejší okolí zvláště. Vysvětlil různé dotazy týkající se nákladu stavby a p. Též ohledáno místo pro stavbu školy a místo na farském poli za domkem Panochovým č.67. Za cestou k západu uznáno za nevýhodnější. V sepsaném protokolu všichni přejí si zbudování měšťanské školy a přítomní zástupci přiškolených obcí znovu zavazují se nésti náklad na zřízení a udržování.

Provedení provis. plánu a rozpočtu na stavbu obec. a měšťanské školy ofartním řízem zadáno za obnos Kč500.- p. Janu Souhradovi, m. rad. v

Bernarticích. Týž dne 22. prosince 1929. plánek s rozpočtem 1,400.000Kč místní školní radě odevzdal.

Oslavu 80. narozenin p. presidenta T. G. Masaryka uspořádali společně žáci a učitelské sbory školy Chrášťanské a Doubravské dne 7. března 1930. ve škole v Chrášťanech s tímto pořadem:

1. Přednáška říd. uč. Jos. Blechy: „T. G. Masaryk – jeho život a dílo“.
2. Básně žáků: a,. T. G. Masarykovi.- b,. Tatíčku, starý náš! - c,. Tomáškoví Masarykovi k 80. narozeninám.- d,. K sedmému březnu.- e,. Osmdesát.- f,. Dvě přání panu presidentovi.- g,. Přání čes. Děti
3. Zpěvy žáků: T. G. Masarykovi.- Tatíčku, starý náš.- Teče voda teče.
4. President Masaryk dětem při holdu škol. mládeže na Hradě 27. října 1928. Přečetl říd. uč. Jos. Blecha.
5. Obě národní hymny.

Slavnosti zúčastnil se hasičský zdejší sbor a četné občanstvo místní i z přiškolených obcí.

V sobotu odpoledne dne 8. března sehraje v hostinci u Zemanů pro děti divadelní hra: „Pro princeznu Svobodu – pohád. hra se zpěvy a tanci o 3. jed. Táž hra opakována v neděli dne 9. března pro dospělé. Návštěva byla velmi četná a hra se líbila.

Od 1. dubna 1930. ustanoven farářem v Chrášťanech P. Rudolf Šachman před tím farář v Bohutíně. Dosavadní administrátor P. Ant. Zykš ustanoven od téhož dne administrátorem v Bohutíně.

Dle stavu 27. května 1930. provedl státní úřad statistický sčítání podniků zemědělských a živnostenských. Prací tou pověřen okr. úř. V Týně n/. Vlt. Jos. Blecha, říd. uč.- jako sčítací komisař.

V sobotu dne 11. října o 3½hod. ranní vznikl neznámým způsobem oheň na půdě domku Jana Blažka č.58. Bylo bezvětrí. Shořel krov a stropy. Domek byl pojištěn.

Dne 23. listopadu celý den a 24. listopadu dopoledne řádila u nás prudká vichřice provázená deštěm a jinde sněhem nebo krupkami. Rychlost větru 89km za hodinu. Mnoho tašek sházeno se střech – stromy v lesích vyvráceny nebo zlámány. Telefony přetřhány skoro v celé čsl. republice.

V prosinci 1930. provedeno sčítání lidu dle stavu z 1. na 2. prosince. V Chrášťanech provedl sčítání jako sčítací komisař říd. uč. Jos. Blecha.

V Chrášťanech napočteno 419 obyvatelů.

Jaro 1930. pro setí příznivé. Časté deště v dubnu a květnu blahodárně působily na vzrůst. Následkem sucha v červnu až v srpnu obilí rychle uzrálo, čímž hodnota jeho zmenšena, ale zabráněno lehnutí, které mu hrozilo. Žně byly parné a vše se sklídilo suché a brzy (do ½ srpna). Jetelové a luční otavy špatné nebo vůbec žádné. Velké množství hrabošů dělalo velké škody v obilí, lukách, mezích a po žních v bramborách. Při orání se jich mnoho pobilo.

Zasetí obilí na podzim 1930., zvláště v lehčích polích trpělo velmi hraboši; ničili nejen zaseté zrní ale i vzešlé osení. Hospodáři hubili hraboše otrávenou pšenicí, mazem na stéblech, která strkali do děr a jinak. Ač hrabošů se tím mnoho zahubilo, přece by se bývali nevyhubili, kdyby bývala

nepomohla příroda. Nepříznivá zima (střídavé mokro a mráz) hraboše úplně vyhubila.

Z přízemních bytů domu č.23. V roce 1930. vystavil zeť majitele Jos. Komzáka – Jan Lejčar domek o 1. poschodí. V přízemí krám a kuchyň, v poschodí obytné místnosti. Smíšený obchod otevřen koncem srpna 1930.

Obecní rybník na podzim v roce 1930. vypuštěn a v zimě 1931./32. bahno, kterého bylo místy přes metr vyvezeno.

V roce 1930. byla velká nezaměstnanost dělnictva a následkem toho v mnohých rodinách citelná bída.

Cena obilí ze sklizně 1930. v lednu 1931. klesla. Prodával se 1q pšenice á 125Kč.- žita á 80Kč.- ječmene 105Kč.- ovsa 85Kč. V dubnu opět podražilo: pšenice 145Kč- žito 130Kč- oves 130Kč- ječmen 120Kč. V srpnu opět zlevnilo: pšenice 117Kč- žito 125Kč- ječmen 100Kč- oves 85Kč.

Cena dobytka klesla: 1kg živé váhy vepřů v dubnu 5 až 6Kč i méně. Též hovězí dobytek chovný poklesl (4-5Kč).

Maso vepřové prodávalo se za 8-10Kč- hovězí 8-10Kč. V srpnu vepři zdražili 1kg 9 až 10Kč živé váhy.

Následkem nedostatku slámy-sena zbavovali se hospodáři hovězího dobytka. V říjnu, listopadu dobytek hovězí nehoro laciný; pěkná kráva stála 800Kč. Za vepřový dobytek platilo se 6-6½ nejvíce 7Kč živé váhy. Následkem konkurence řezníků v Chrástěanech a v Dražiči prodávalo se hovězí maso 1kg á 6Kč áčk; z podřadných kusů (starých krav) za 4 a 5Kč.

Následkem nezaměstnanosti, skromných příjmů z hospodářství a p. ocitají se mnohé rodiny v kritické situaci.

V roce 1931. opravován kostel; uvnitř nové vymalován. K tomu účelu na osadě provedena sbírka peněžní – sbíralo se mléko a vejce.

Dne 6. a 7. července udílel biskup čes. budějovický P.Š.Bárta svátost sv. biřmování.

Karel Záveský, svobodný čeledín oběsil se dne 12. června v čís. 20.

U hasičské kolny postavena v r. 1931. hasičská sušárna nákladem 2.100Kč.

Zemská školní rada povolila při zdejší škole druhou zatímní třídu a to jako třídu po zákonu nutnou. Místnost pro tuto druliva pobočku najat hostinský sál od pí Bož. Záveské č.29. Za měsíční nájem 100Kč.

Nepříznivá zima (střídavě mokro a mráz) hraboše úplně vyhubila. Zima byla mírná – největší mráz 11. ledna 1931. 20°C – pak mírněji. Cely březen a duben, drsné počasí. Jarní setí kolem 20. dubna. Léto suché. Žně v polovici července. Jař i ozim v lehčích polích krátká a řídká – slámy málo (polovina), v těžších polích úroda dobrá; obilí hodně sypalo. Okopaniny následkem několika dešťů v červnu a červenci dobře se vyvinuly. Srpen deštivý – zvláště druhá polovina. Žně do půl srpna skončeny až na ojedinělé ovsy. Sena lučního i jetelového celkem málo; otavy málo slibná.

Volby do obec. zastupitelstva konaly se dne 24. dubna 1932. Bylo 6 kand. listin.

I. Kand. listina skupiny dělníků a domkářů:

1. Blažek Jan č.58.- 2. Kunderát Václav č.31.- 3. Zeman Frant. č.66.-
4. Hospodářský Jan č.19.- Vávrovský Karel č.11.

II. Kand. listina čl. strany lidové:

1. Jos. Ťupa, rol. č.48.- 2. Karel Neužil, domk. č. 42.- 3. Frant. Písačka, rol.
č.4.- Frant. Vališ, výměnkář č.16.- 5. Karel Koukol, rol. č.1.- 6. Jos Jaroš,
domk. č.13.- 7. Karel Lála, malíř č.72.- 8. Rud. Šuchman, farář č.18.

III. Kand. listina nepolit. Sdružení rolníků, domkářů a živnostníků:

1. Frant. Filip, rol. č.9.- 2. Jos. Vácha, učit. č.60.- 3. Jos Komzák, rol. č.23.-
4. Karel Špína, domk. č.51.- 5. Václ. Burian, rol. č.25.- 6. Jos. Dvořák, domk.
č.33.

IV. Kand. listina skupiny zemědělců:

1. Pekárek Václ., rol. č.24.- 2. Michalec Jos., rol. č.14.- 3. Písačka Vojtěch,
rol. č.44.- 4. Kukrál Jan, rol. č.38.- 5. Zeman Frant., rol. č.12.

V. Kand. listina nepolit. Sdružení malozemědělců, dělníků a živnostníků:

1. Frant. Hronek, děl. č.46.- 2. Frant. Brom, domlo. č.52.- 3. Karel Syrovátka,
mistr truhl. č.55.- 4. Jan Vondra, domk. č.40.- Václ. Hronek, domk. č.46.

VI. Kand. listina republ. strany zeměděl. a malorolnického lidu, Domoviny
domkářů a malorolníků:

1. Alois Landa, rol. č.8.- 2. Jos. Soukup, domk. č.6.- 3. Jan Burian, rol. č.50.-
4. Jan Neužil, domk. č.39.- 5. Jos. Prášek, rol. č.10.- 6. Frant. Fošenbauer,
domk. č.3.

Ze skupiny I. zvoleni členové uvedeni pod čís. 1.

Ze skupiny II. zvoleni členové uvedeni pod čís. 1.-2.

Ze skupiny III. zvoleni členové uvedeni pod čís. 1.-2.-3.

Ze skupiny IV. zvoleni členové uvedeni pod čís. 1.-2.-3.

Ze skupiny V. zvoleni členové uvedeni pod čís. 1.

Ze skupiny VI. zvoleni členové uvedeni pod čís. 1.-2.

Zvolený Alois Landa ze skup. VI. Jako člen okr. zastupitelstva vzdal se
členství ve prospěch Jana Buriana, rol č.50.

Proti volbám byly podány námitky, které zem. úřad zamítl.

Dne 26. června zvolen starostou obce Jan Burian, rolník č.50. a
náměstkem Václav Pekárek, rol. č.24. Do obecní rady zvolen Jos. Vácha,
učitel a Jos. Ťupa, rolník.

Zdejší „Spořitelní a záložní spolek“ vystavěl si vlastní budovu
„Kampeličku“. Práce se stavbou začala 17. května a dokončena v druhé
polovině října 1932. Stavbu prováděl p. Jan Souhrada, mistr zed. z Bernartic.
Celkový náklad činil Kč._____.

Dne 28. října uspořádána na zdejší škole oslava stát. svátku spojena s
otevřením nové budovy „Kampeličky“.

Školní děti, malé i větší, předstihovaly se v procítěných recitacích a
zpěvech. Přednášku k 28. říjnu proslovil uč. Jos. Vácha. zástupce ústřední
jednoty Jaroslav Kantoška promluvil o důležitosti Kampeliček.

Na to v průvodu školní děti a velmi četné obecní odebíralo se k nové budově „Kampeličky“, která proslovem pokladníka říd. uč. Jos. Blechy odevzdána byla svému účelu.

Slavnost zakončena zapěním obou národních hymen. Velká účast občanů, upřímné nadšení škol. dětí, slavnostní ovzduší národního svátku a radost z dosaženého úspěchu „Kampeličky“ sdílena vším občanstvem, učinila z letošního 28. října v Chrástanech den na něj si všichni slavnosti přítomní často a rádi vzpomenou.

V měsíci prosinci vyskytly se mezi škol. dětmi spalničky; nemoc rozšířila se do všech přískolených obcí. Nemoc tato postihla nejvíce děti nižších tříd. Všechny onemocněných dětí bylo 80.

Zem. školní rada výnosem z 20/7 1932.č.l.-1.038.ai 1932.č.r.š.r.76.038.ai 1932. zřizuje na dobu potřeby při zdejší škole tři zatímní třídy pobočné (při II.-III. a IV. třídě) a to jako třídy po zákonu nutné. Místnost pto třetí pobočku najata od p. Frant. Jelínka v čís. 28. za měsíční nájem Kč.55- Místnost pro škol. třídu je nevhodná.

O vánocích 1931. málo sněhu a mrazíky. Dne 26. prosince obleva a pak stále teplé počasí; sníh roztál- bláto- často dešť. Dne 7. a 8. ledna 1932. dešť a silný vítr- řeky rozvodněny. Od 1/2 ledna bez sněhu a slabé mrazíky. Únor bez sněhu- suchý- mírný. Březen suchý- bez sněhu- studené východ. větry. Dne 30. března první slunný a teplý den. Do 22. května málo vláhy, od 9/5. do 25/5. velmi parné dni. Pak následovaly časté deště až do 1/2. srpna. Druhá polovina srpna a 1/2 září bez deště; v druhé polovině září (20) deště. Lehčeji se oralo- před tím orba velmi tvrdá. Pšenice málo;- žit-ovsů-ječmene dost; píce mnoho. Žně velmi pohodlné. Bramborů celkem málo.

1q pšenice 140Kč- 1q žita kolem 80Kč- oves 65-70Kč, ječmen 70-75Kč. Velká úroda švestek- dost jablek- málo hrušek. Cena 1kg jablek od 50h do 2Kč (dle jakosti) – 1kg švestek do 1Kč.

Krise se stupňuje; nezaměstnanost- malá cena hospodářských produktů (obilí-dobytka), tíživě doléhá na zemědělce, zvláště menší, zadlužené z pozemkové reformy.

Obec vysadila na cestě k Šternberku a po obou stranách silnice vedoucí k Doubravce (za uschlé stromy) celkem 120 štípků – kus á 6K.

U cesty za zahradami (od hřbitova k lipám) a (od Kapličky k Dolnímu sosní) vyházeny taluty – a cesty k Šternberku a v Hlavinách (od hřbitova k Šternberku) opraveny: vyházeny taluty a povezeny štěrkem z Holého kopce. Za 1m³ dovezeného štěrku platilo se Kč12.- a nádeníci měli Kč13.- denně.

Na jaře na ovocných stromech objevilo se velké množství housenek, které listí i květ některých stromů, zvláště vysokých, zničily tak, že stromy úplně holé, smutně trčí k obloze. Ovoce nebude.

Jistě by se byly stromy ochránily, kdyby obec bývala zakoupila rozstřikovač, který již loni na obec. úřad byl poslán, ale pro nemístnou šetrnost nepřijat a vrácen; (stál 500Kč). Práce se sbíráním housenek,

natíráním kmenů ther. mazem stála obec také kolem 500Kč a housenky přece vykonaly dílo zkázy.

Rok 1933. má býti mezníkem hospodářské situace světové. Všechny evropské státy, uvědomující si, že krise světového hospodářství dosáhla povážlivých rozměrů, snaží se vzájemnými dohodami a jednáním odstranit alespoň ty bolesti, které vzájemně ztěžují situaci jednotlivých států a které jinak odstranit se nedají. Každý stát pak sám o sobě řeší svojí situaci podle svých sil a možností.

Léta hospodářského rozkvětu, jež předcházela dnešní těžké krizi, ukázala nám, že život hospodářský má své nezvratné zákony, svoje cesty, kterými se ubírá bezohledně. Léta poválečná vyvolala nepřiměřenou průmyslovou výrobu, která nasativši obyvatelstvo válkou vyčerpané a po výrobcích hladovějící, nemůže najíti odbytu v době nynější. Kdo pamatoval v dobách výtečné konjunktury na to, že po letech tučných přicházejí léta hubená, kdo tvořil si rezervy pro případné potřeby příští, snáze překonává dnešní potíže, než ten, kdo odkázán je pouze na úvěr. Hospodářský rozmach je jen tehdy zdravý a stálý, spočívá-li na dostatečném základu vlastním, vytvořením úsporami každého jednotlivého podniku. Spoléhati jedině na pomoc cizí, na pomoc úvěru, je zjev nezdravý, který se mnohému podnikateli již vymstil.

V našem státě nenastalo do dnešního dne očekávané hospodářské zlepšení, spíše se tíseň stává všeobecnější a nezůstalo jí ušetřeno ani hospodaření samosprávních, ani státních. Nezaměstnanosti málo ubývá a tíseň postihuje nejvíce sociálně slabší část národa.

V našem neprůmyslovém kraji není sice nijak dobře, ale není také nouze jako jinde. Sklizeň polní byla v r. 1932. velice dobrá, bohužel že ceny plodin a dobytka kryjí sotva výrobní náklady. Těžko se zemědělcům platí a pociťují to obchod i živnosti.

K ulehčení stát. rozpočtu sníženy od 1. ledna 1933. platy stát. zaměstnanců 5% až 15% dle výše platu,- snížena úroková míra ze vkladů na 3¾%-4¼% a zápůjček na 5½%.

Vypsána „Půjčka práce“ na provádění různých staveb a tím zmenšení nezaměstnanosti, která vynesla do 1. července 1933 Kč 1.787,032.100.-

Dnem 1. července 1933 byl jsem já Josef Blecha, říd. učitel a kronikář ku své žádosti dán do pense. Působil jsem zde v Chrášťanech 33 roky a vůbec jako uč. 42 roky. Dobu odpočinku chci od 1. září 1933. trávit v Písku.

Dnem 30. června končím jako kronikář své poslední záznamy do této knihy a předávám ji obecnímu zastupitelstvu, by ji odevzdalo kronikáři, kterého si zvolí.

Při svém odchodu přeji všemu občanstvu této obce zdraví a spokojenost, by těžkou nynější dobu šťastně přežilo. Přeji vám, byste úkoly, které na vás čekají vyřešili šťastně pro blaho a ku spokojenosti všeho občanstva. Je to stavba školy- elektrisace a jiné. Žijte v míru a přátelství!

V Chrášťanech dne 8. července 1933.

Jos. Blecha

Dne 1. srpna 1933 jsem přijal od obecního zastupitelstva tuto kroniku, abych v zápisech pokračoval. Narodil jsem se 27. února 1904 v Hodětíně v okrese milevském. Pocházím z rolnické rodiny. Mám čtyři starší sestry a mladšího bratra. Studoval jsem na učitelském ústavě v Soběslavi. Po vykonané vojenské službě jsem působil půl roku jako výpomocný učitel v Týně n/ Vlt., pak dva roky v Kolodějích n/ Luž. a od r. 1929 na zdejší škole.

9. července byl v Chrášťanech odhalen prostý žulový pomník obětem hrozná světové války. Krásné pietní slavnosti se zúčastnilo několik lidí z celého okolí, obecní zastupitelstvo, hasičský sbor, učitelstvo a žactvo. Po vyúčtování všech výloh s postavením pomníku, které činily Kč ____, skončil výbor pro postavení pomníku svou činností.

7. srpna vypukl domě V. Vágnera, domkáře č. __ požár. Vyhořel úplně a s ním i budovy Antonína Hospodářského, domkáře č. __ 22. listopadu vyhořelo obytné stavení č. __

Koncem měsíce srpna se odstěhoval zakladatel této kroniky ř. uč. Josef Blecha do Písku, kde hodlá žít na pensi. Dlouhá léta zde působil jako učitel a získal si vážnost a úctu v celém širém kraji. Výborný učitel, kolega, představený. Svědomitý pracovník, přísný k sobě, laskavý k okolí, velmi sbalí své cti, cti svého stavu, cti svého působiště. Účastnil se veřejného života, ale hlavní úsilí věnoval škole a místní Kampeličce, kterou založil. Velkého uznání zasloužil za práci o zřízení měšť. školy v Chrášťanech. Bohužel, jeho snahu nebyla korunována úspěchem. Úplně však může být spokojen se svou činností na poli družstevním. Posud málokdo dovede ocenit jeho práci v Kampeličce, kterou založil a úspěšně jako pokladník vedl všechna léta. Založil tak pro celý obvod velmi důležitou hospodářskou základnu, učil lid šetrnosti, rozumnému podnikání, propagoval myšlenku družstevní. Přihlásil se čestně k těm, kteří v hospodářské neodržlosti jedince správně vidí neodvislost širších celků, celého národa a státu.

V celém kraji známý J. Bouček listonoš ve výslužbě skončil svůj život oběšením. Byl řádný a příčinnivý člověk.

Obecní zastupitelstvo pronajalo obecní kovárnu F. Zemanovi, kováři a zdejšímu rodáku. Dva jeho předchůdci musili kovárnu opustit, ježto nemohli platit nájem.

Počátek roku byl zcela ve znamení stoupající hospodářské tísně, jež se v obci projevila změnami majetkovými. Tak prodáno v cukkušní dražbě stavení č. 35. a č. __ a kostů v nez č. __

1. července byl ustanoven na zdejší škole ř. učitelem Krčka, učitel z Milevska. Ještě během prázdnin odešel do pense.

Během léta byly vystavěny nové domy č. __

Rozhodnutím okresního zastupitelstva v říjnu zřízena z pastviště u Chlumu třešňovka. Zasázeno bylo __ stromků z okresní školky v Týně n/ Vlt. Celkový náklad činil __

Zhroucením cen zemědělských plodin bylo důvodem ke zřízení obilního monopolu. Žito, pšenice, ječmen a oves mohla kupovati jenom nově zřízená

obilní společnost za pevně stanovené ceny. Tím byla z obchodu obilím pípelně vyloučena spekulace a zemědělcům zaručeny rentabilní ceny obilí.

Letošní žně pokračovali za suchého počasí normálním tempem. Úroda obilí byla velmi dobrá.

Dne 19. května se konaly v republice volby do poslanecké sněmovny a do senátu. Oprávněných voličů do posl. sněmovny bylo 235 (112 mužů, 123 ženy) do senátu 220, z toho 104 muži a 116 žen. Volby do posl. sněm se zúčastnilo 110 mužů, 117 žen; celkem 227 osob. Do senátu volili 102 muži, 112 žen; celkem 214 osob. Z jednotlivých stran obdržela kandidátka číslo:

	posl. sněm.	Senát
č.1. Republikánská zem. a malorol. lidu	82 hlasů	76 hlasů
č.2. Čs. sociálně demokratická	19 „	17 „
č.3. Čs. národně socialistická	25 „	18 „
č.4. Komunistická	1 „	1 „
č.5. Čs. lidová	52 „	45 „
č.10. Čs. živnostenská	10 „	8 „
č.13. Národní obec fašistická-Gajda	17 „	13 „
č.15. Strana dlužníků	1 „	- „
č.16. Národní sjednocení – Kramář	19 „	34 „

Dne 20. května udeřil blesk do stáje Jana Buriana č.50 a zabil jalovici.

26. května konaly se volby do zemí a okresů. Z kandidátek se dostalo hlasů:

	země	okres
č.1. Republikánská zem. a malorol. lidu	78 hlasů	73 hlasů
č.2. Čs. sociálně demokratická	23 „	19 „
č.3. Čs. národně socialistická	26 „	23 „
č.4. Komunistická	3 „	18 „
č.5. Čs. lidová	41 „	40 „
č.10. Čs. živnostenská	10 „	8 „
č.20. Národní sjednocení	16 „	19 „
č.21. Národní obec fašistická	9 „	8 „

7. června o 1/25. ráno vznikl požár ve stavení č. J. Brücklera patrně od vadného komína. Sbor dobrovol. hasičů oheň zálal.

Nově vystavěn dům č. __

Panující nejistota v Evropě i ostatních dílech světa připomněla našemu lidu povinnost pečovat o brannou bezpečnost našeho státu. Z iniciativy odbočky Svazu čs. důstojnictva v Týně n/ Vlt, uspořádány ve větších obcích okresu informační kursy předvojenské výchovy pro brance. V Chrášťanech je řídili zál. důstojníci J. Vácha a J. Krotný.

1. července se stal ř. učitelem na zdejší škole Jan Kolčerba, učitel ze Sepekov.

Rozhodnutím zemské školní rady byla dosavadní čtyřtřídní obecná škola v Chrášťanech, jež měla 3 pobočky změněna na školu šestitřídní s jednou záložní pobočkou.

Dne 14. prosince se vzdal první prezident čs. republiky T. G. Masaryk svého úřadu a ze své vůle odešel do soukromí. Toho dne se zachvěla srdce všech věrných Čechoslováků v upřímném pohnutí a cit hluboké lásky a vděčnosti se nesl do Lán k velebnému starci, prezidentu zakladateli a tvůrci.

___ prosince zvolilo Národní shromáždění ve Vladislavském sále na Pražském hradě prezidentem čs. republiky ministra zahraničních věcí Dr. Eduarda Beneše, spolupracovníka Masarykova a spolutvůrce naší republiky. Celý národ s povděkem přijal toto šťastné rozhodnutí ve víře, že věci republiky budou opět dobře vedeny.

Rok 1939 byl počátkem utrpení našeho národa a ani naši občané nebyli ušetřeni následků pochybné politiky některých mocností.

Dne 15. března 1939 v hodinách ranních bylo občanstvo vyrozuměno úředními orgány, že Říšskoněmecká armáda v 6.hod. Ranní překročila československé státní hranice, aby vzala do své ochrany území republiky.

Toho dne neprošlo zdejší obcí žádné Německé vojsko avšak pozdější dny jednotlivé neštoncované oddíly projdy směrem od Písku.

Území republiky – až na Slovensko, které se prohlásilo samostatným státem – bylo prohlášeno „Protektorátem Čechy a Morava“. Říšským protektorem byl jmenován von Neurath.

Toto byl počátek nové světové války.

Dne 1. září 1939 vypověděla Říše válku Polsku a ihned jej napadla.

Dne 3. září vypovídá Anglie a Francie válku Německu.

Dne 19. září vyzývá Dr. Edvard Beneš v londýnském rozhlasu k boji proti okupantům.

Dne 28. září bylo Polsko rozděleno mezi Německo a Sovětský svaz.

V den národního svátku 28. října 1939 byly konány v Praze studentské demonstrace, které pak pokračovaly, byly však krvavě německou voldateskou potlačeny, mnoho studentů bylo zatčeno Gestapem a zavlčeno do koncentračních táborů v Německu. V důsledku těchto demonstrací byly všechny vysoké školy uzavřeny na 4 roky a studenti rozptýleni po různých pracovištích.

Z úřední moci museli býti odstraněny všechny české firemní a úřední nápisy a nahrazeny německo-českými.

Rok 1940 byl k lidem i přírodě nevlídný. Koncem roku 1939 napadlo velké množství sněhu, který zůstal ležeti do konce března 1940. Následkem velké tíhy sněhu bylo rozlámáno a vyvráceno velké množství lesních stromů tak, že místy bylo až 80% polomů. Při tom panovaly mrazy až 35°, které zničily ovocné stromoví. Spoustou sněhu byly zničeny též podzimní ovsy obilí, což mělo za následek špatnou sklizeň. Někteří rolníci museli kupovati obilí k setí.

Říše, která se připravuje na dlouhou válku, zavádí řízené hospodářství. Ačkoliv úroda byla slabá, byly zavedeny povinné dodávky všech zemědělských produktů. Bylo též nařízeno setí lenu, který ve zdejším kraji nebyl pěstován. Pro vedení přesných záznamů o výrobě v zemědělství byly zavedeny „Pomocné knížky“, které musel každý zemědělec přesně vyplňovati. Pro hospodářství nad 5 ha byly ještě zavedeny „Statkové archy“.

Dne 9. dubna 1940 přepadlo Německo území Dánska a Norska.

10. května Německý útok na Belgii, Holandsko a Lucembursko.

16. května vpád Němců do Francie, která dne 15. června 1940 kapitulovala.

8. srpna nastupuje Německo proti Anglii, která takřka osamocena, musí čeliti náporům Němců.

27. září 1940 podepsán v Berlíně pakt tří mocností a to Německa, Japonska a Itálie. V listopadu přistupují k paktu Maďarsko, Rumunsko a Slovensko. Vojensky se Český národ běsnění Němců neúčastnil, neboť Adolf Hitler neměl na to právem, k Čechům důvěru. Říše však nedala našemu národu jen přihlížeti a proto zařazovala mladé české lidi do práce jednak v Říši, jednak v Protektorátě. To se dělo mobilisací pracovních sil povolávaných prostřednictvím Pracovních Úřadů k lékařským prohlídkám.

Jelikož nad územím Protektorátu se objevovaly letadla Anglická, byly zřízeny protiletectvé a protipožární hlídky z řad občanstva a to mužů ve stáří 18-60 let. K tomu účelu byla vedle hasičského skladiště postavena dřevěná bouda pro ochranu hlídky před nepříznivým počasím. Hlídky byly konány bezplatně a postupně podle čísel popisných.

Ačkoliv v tomto roce bylo počasí polní úrodě příznivé, snesla se na obec nezvyklá bouře ve znamení zlověstného Gestapa.

Po chráštánské pouti dne 29. srpna 1941 byli Gestapem z Čes. Budějovic zatčeni pro poslech cizího rozhlasu rolník Josef Komzák a jeho syn Jan Komzák z Chrášťan čp.23, Václ. Burian z čp.25, Alois Landa, rolník z čp. 8, Frant. Filip z čp.9, Josef Prášek, rolník z čp.10, Josef Lála, řezník z čp.29, a Vojtěch Poláček, obchodník z čp.54.

Dne 10. září byli pak zatčeni: Karel Vávrovský, dělník z čp.11, Josef Neučil, slepec z čp.11, Josef Michalec, rolník z čp.14 a Josef Syrovátka, mlynář .pom. Z čp.75.

Dne 11. září zatčeni: František Zunt, domkář z čp.7, Josef Jaroš, kostelník z čp.13, Josef Kukrál, rolník z čp.38, Jan Pekárek, koší z čp.38, Josef Šířek, obuvník z čp.30 a Antonín Syrovátka, hokynář z čp.53.

Dne 18. září zatčeni: Karel Koukol z čp.1, Frant Záveský, dělník z čp.70 a Václav Dvořák z čp.3.

Ze všech těchto zatčených byli propuštěni: Alois Landa, Frant. Filip, Josef Lála, Josef Neužil, Josef Michalec a Josef Syrovátka. Ostatní byli odsouzeni na dobu 18-30 měsíců káznice zvláštním soudem u německého zemského soudu v Praze-Pankráci.

V únoru 1941 přistoupilo Bulharsko k Paktu tří.

V dubnu zahájen Německý útok na Jugoslavii a Řecko.

21. června zahájil Hitler válku proti Rusku.

V zápětí vyhlásili válku Rusku též Itálie, Finsko a Maďarsko.

18. července podepsána čsl.-sovětská smlouva proti Německu.

Dnem 1. září bylo nařízeno označení všech židů žlutou hvězdou /:Davidovou:/ kterou museli nositi zřejmě na prsou.

27. září byl jmenován zástupcem řížského protektora v Čechách a na Moravě Reinhart Heydrich. Po jeho nastoupení úřadu byly prováděny hromadné popravy Čechů.

6. prosince vypovídá Anglie Válku Finsku, Maďarsku a Rumunsku.

7. prosince Amerika a Anglie vypovídají válku Japonsku.

11. prosince vypovídá Německo a Itálie válku Americe. Po nich tak učinilo Bulharsko, Slovensko, Rumunsko a Maďarsko.

I v tomto roce válečná litice pokračuje a postihuje i osoby nezúčastněné na válce.

Dne 14. dubna 1942 bylo odvečeno Němci ze zdejší obce 17 židů z rodiny Špringerů, Poláčků, Tancerů a Ledererů a dopraveno do gheta v Terezíně. Z těchto se navrátil jedině Jiří Poček, ostatní zahynuli.

Obec Chrášťany byla sloučena s Koloměřicemi v jednu obec. Povinné dodávky zemědělských a živočišných výrobků byly ukládány v poměru 45% ku 55% kterážto větší část připadala na Chrášťany. Byla ustavena správní komise s předsedou Frant. Hajíčkem z Koloměřic a náměstkem Frant. Kabele pocházející z Dražiče, který se přihlásil k německé národnosti.

Předpisy řízeného hospodářství byly zastřeny a zavedeny přísné kontroly hlavně mléčné a na hospodářské zvířectvo.

26. května byla podepsána anglo-sovětská smlouva

27. května proveden v Praze-Libni atentát na řížského protektora Heyndricha, který byl smrtelně zraněn a dne 4. června zranění podlehl. Atentát spáchali parašutisté ze západní fronty, kteří byli později dopadeni v kryptě pravoslavného chrámu sv. Cyrila a Metoděje v Praze II a při obranném boji usmrceni.

Následkem atentátu bylo vyhlášeno stanné právo a byly provedeny rozsáhlé kontroly osob. Při tom bylo několik tisíc osob zatčeno a mnoho z nich popraveno.

Dne 10. června byla Němci do základů zničena obec Lidice a všechno mičeské obyvatelstvo ve stáří od 15 let hromadně zastřeleno.

Dne 17. srpna byl zahájen z nařízení Hitlera nápor na Stalingrat, který chtěl stůj co stůj dobýt.

U Stalingradu byla soustředěna Německá armáda v počtu přes 300.000 mužů, kde však po hrdinné obraně Rudé armády přešla tato v protiofensivu, Německou armádu 23. listopadu úplně obklíčila a pak zničila. Do zajetí přišlo asi 90.000 Němců, ostatní v bitvě zahynuli.

Dne 8. listopadu přistálo anglo-americké vojsko v severní Africe /:v Maroku:/

Novým říšským protektorem byl jmenován Kurt Dalnege.

Počátek tohoto válečného roku byl pro obec smutný.

Dne 6. ledna zatkl gestapo pro domělé poskytování potravinových lístků židům Frant. Marhouna, okres. Cestáře z Chrášťan čp.16, Frant. Anděla, koláře z Chrášťan čp.36, Frant. Hovorku, domkáře z Chrášťan čp.83 a Josefa Ťupu, rolníka z Chrášťan čp.48.

Všichni byli dodáni do pověstného koncentračního tábora v Osvětimi v Polsku kde dne 28. února zahynul Frant. Hovorka, dne 8. března František Marhoun a dne 11. března František Anděl. Jediný Josef Ťupa musel vypít plný kalich utrpení, neboť později byl odeslán do koncentračního tábora v Dachau a v roce 1945 při pochodu hladu v Německu zahynul, když osvobození a návrat do vlasti měl na dosah ruky.

Zatím co v obci odehrávali se pochmurné věci, všude na frontách nastal obrat a Německá armáda přešla do obrany a místy k ústupu.

Dne 27. ledna americké těžké bombardovací letouny octly se poprvé nad Německem.

31. ledna rozdrčena německá 6. armáda u Stalingradu Rudou armádou při čemž byl zajat velitel této armády polní maršál Raulno ze 16 generaly.

V květnu vypudili Spojenci mocnosti Osy z Afriky.

V červenci se Spojenci přeplavili z Afriky na Sicílii a učinili tak nápor na Itálii z jihu.

Dne 25. července Musolini sesazen a zajat.

Dne 20. srpna byl Karl Hermann Frank, dosavadní státní tajemník říšského protektora, jmenován státním ministrem pro Čechy a Moravu.

3. září Itálie přijala podmínky příměří.

13. října Itálie vypovídá válku Německu.

14. října byl jmenován novým protektorem Dr. Frick.

12. prosince byla v Moskvě za přítomnosti presidenta republiky Dr. Edv. Beneše československo-sovětská smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci.

Od 1. září přestaly navštěvovati zdejší školu dívky z obce Doubravky, které byly přiškoleny do obce Doubravy v důsledku sloučení těchto obcí.

Na podzim byly shozeny v noci první lehké bomby anglickými letci poblíže Albrechtic a Koloděj, aniž by způsobily nějakou škodu.

V tomto roce bylo mimořádně suché počasí, úroda obilí však byla dobrá, pouze píce byl nedostatek. Lesní polomy byly napadeny škodlivým lýkožroutem.

Usnesením rady místního národního výboru, byl jsem pověřen vedením místní kroniky v květnu 1955. Místní kroniku převzal jsem po zemřelém kronikáři Karlu Rychnovi, bývalém členu SNB ve výslužbě, který zapsal poslední události roku 1943. Pokusím se sám nedopsané léta částečně doplnit.

Narodil jsem se 22.7.1906 v Doubravce, jako syn okresního cestáře, pátý z jedenácti sourozenců.

V třinácti letech jsem sloužil u rolníka Záveskýho v Dražiči. Od 15 let do 18 vyučil se řemeslu truhlářskému v Týně n/ Vlt. Po čtyřleté praxi v Praze, v roce 1928 jsem začal samostatně vést živnost truhlářskou v Chrástanech čís.55, až do roku 1952 kdy po utrpeném úraze nohy, nemohl jsem dále pracovat. Od té doby jsřáem invalidní důchodce.

V březnu provedla rudá armáda ofenzivu na Ukrajině, v dubnu dosáhla v Karpatech státní hranice československé.

Dne 6. června provedla anglo-americká vojska invasi v severní Francii (Normandii)

15. června němci poprvé odstřelují Londýn raketovými střelami V1.

21. července byl v Berlíně spáchán pumový atentát na vůdce (velkoněmecké říše) Adolfa Hitlera v jeho hlavním stanu, při němž byl Hitler lehce zraněn. Osm členů spuknutí a to vyšších důstojníků bylo dne 8. srpna popraveno.

Dne 1. srpna vypuklo ve Varšavě povstání proti německému vojsku.

Dne 29. srpna vypuklo na Slovensku povstání, němci obsazují spřátelené Slovensko.

Dne 27. prosince dobyla rudá armáda Budapešti.

Nálada zdejších občanů se vyjasňuje, po značném utrpení již žádný nepochybuje, že německý fašismus bude v nejbližších měsících poražen.

Na nucené práce v říši posláni tito občané:

Dne 1. února Zdeněk Rychna do 22.12 v Helmstadku.

Dne 17. února Jaroslav Vondra z čís.40 do 19.2.1945

Marie Hronková z čís.46. Nucené práce ve Vídni v Budapešti a jinde.

Marie Rybáčková z čís.20 v Berlíně.

Jan Blažek z čís.58. Naroděn 1894

Josef Hovorka „ „ 1924

Ladislav Hronek „ 46 „ 1926

František Špína „ 17 „ 1923

V prosinci 1944 povoláni na nucené zákopové práce na moravě.

František Marhoun truhlářský učeň nar. 1928. z čís.16.

Karel Zunt z čís.61 narozen 1927 na výzvu nenastoupil, byl německým gestapem odvezen, mučen v Terezíně, poslán v Bistřici u Benešova, kde strávil až do května 1945, odkud s několika kamarády šel pěšky domů. Při odsbrojování německého vojska rudou armádou v Bernarticích se sešel se svým otcem a sestrou, kteří ho dopravili domů. Jeho vzhled vyjadřoval přestálé utrpení, které by stěží vydrželo zvíře.

Ceny zemědělských produktů:

1q žita	160.-Kč	1 kg jatečního skotu
1“ pšenice	200.- “	1“ vepřového
1“ ovsa	110.- “	1 pár selat
1“ ječmene	140.- “	
1“ brambor	70.- “	

Ceny na černém trhu (šmelináři):

1q žita	800.-Kč
1“ pšenice	1000.- “
1“ brambor	300.- “
1kg masa	200-250.- “
1 “ tučné husy	300-350.- “
1 “ másla	450.- “
1 kůzle až	1000.- “
1 vejce	10.- “
1 kg tabáku	3.500.- “

Ceny poživatin na lístky:

1kg cukru	6.90.-Kč	1kg tuku	16.90.-Kč
1 “ soli	2.20.- “	1 “ marmelády	8.30.- “
1 “ hrubé mouky	3.60.- “	1 “ cibule	2.90.- “
1 “ hladké “	3.10.- “	1 “ mrkve	2.10.- “
1 “ hrachu	6.90.- “		

Počátkem ledna bylo počasí velmi pěkné, za to koncem února a celý březen byla tuhá zima.

Občané byli nuceni prohazovat sních na silnicích. V místech k Doubravce u třech lip až k naší obci, vyházen byl sních do výše dvou metrů. V dubnu se počasí podstatně zlepšilo. V červenci a srpnu velká vedra, později deště, takže nebylo možno sklídit úrodu a zvláště píci, která na lukách hnila. Tím byl citelný nedostatek krmení pro dobytek. Úroda obilí i brambor průměrná.

Narození:

Dne 3. ledna 1944 Božena Novotná v čís. 34. dcera Jana Novotného a Marie rozené Hospodářské.

Dne 18. února 1944 Jiří Kovalčík z čís. 82. syn Jiřího Kovalčíka a Boženy rozené Hoškové.

Dne 30. dubna 1944 Ludmila Syrovátková v čís. 53, dcera Antonína Syrovátky a Barbory rozené Domínové.

Dne 28. července 1944 Marta Zemanová v čís. 66, dcera Karla Zemana a Marie rozené Žemličkové.

Dne 11. října 1944 Květa Soukupová v čís. 62, dcera Karla Soukupa a Anny rozené Trávníčkové.

Dne 14. října 1944 Miluše Krejčová v čísle 22, dcera Václava Krejčího a Marie rozené Kornouškové.

Dne 17. listopadu 1944 František Benda v čísle 6, syn Františka Bandy a Rosalie rozené Soukupové.

Sňatky:

Dne 13.1.1944 Jiří Kovalčík dělník Bežerovice a Božena Hošková Chrástany čís. 82

Dne 10.4.1944 Josef Komzák zemědělec Chrástany čís. 23 a Marie Hájková dcera zemědělce z Dražiče.

Dne 10.4.1944 Antonín Moravec Koloděje n/ Luž-Vestce a Miroslava Kundrátová dcera dělníka z Chrášťan čís.

Dne 30.12.1944 František Hajíček zemědělec Doubravka čís 15 a Anna Michalcová dcera zemědělce z Chrášťan čís. 14.

Úmrtí:

Dne 4. září 1944 Anna Kukrálová z čís. 44 ve věku 75 let.

Dne 31. října 1944 Josef Pekárek zemědělec z čís. 24. ve věku 79 let.

Dne 18. listopadu 1944 Václav Zeman stavbyvedoucí z čís. 55 ve věku 66 let.

Rok 1945.

Do zdejší obce byli v únoru přivezeni němečtí uprchlíci. Ubytováni byli ve školní budově čís. 5 a v hostinci u Zemanů čís. 12. Tito uprchlíci z východního německa přijeli dráhou do železniční stanice v Týně n/ Vltavou, odtud selskými povozy do naší obce. O jejich stravování se starali německé úřady. Pro nemocné zřízeny byli provisorní dřevěné postele a slamníky. Ostatní spali v prvním poschodí ve třídách na slámě. Převážnou většinou byli mezi uprchlíky ženy a několik přestárlých mužů. Uprchlíci nesměli se vzdalovat ze svých ubikací, bylo jim dovoleno pouze hromadně navštěvovat místní kostel při výkonu bohoslužeb. Po revoluci v květnu byli odsunuti zpět do německa.

V březnu do naší obce přišli němečtí a maďarští vojáci. Ubytováni byli po stájích místních zemědělců, jejich velitel v podkrovních místnostech u Jelínků v čís. 27.

Morálka vojska byla již velmi špatná, nabízeli za jídlo, hlavně za slaninu a lihoviny oděv ze sebe i zbraně. Vojsko cvičili na školním cvičišti v průhoně pod Hošků čís.

Z Chrášťan útvar odtáhl směrem na Písek, u obce Jamný rozprášeno a zčásti pobito americkými letci (hloubkaři).

Po náletu na Čes.Budějovice byli donuceni místní živnostníci na odklizovací práce na Budějovickém nádraží.

Václav Šedivý truhlář z čís. , Karel Syrovátka truhlář z čís.55., Karel Zeman kovář z čís.49.

V důsledku strachu před hladem, schovávalo obyvatelstvo různé potraviny, hlavně obilí, sádlo, mák do děr, pod podlahy, do komínů, do stohů a na různá místa v polích.

Dne 1. května došla do naší obce zpráva, že v Berlíně padl vůdce velkoněmecké říše Adolf Hitler, ve skutečnosti podle zdejšího mínění spáchal sebevraždu. Občané přijalo tuto zprávu s utajenou radostí, neboť se dalo předpokládat, že válka bude co nejdříve ukončena, což se také stalo skutečností.

Dne 5. května ve 12:35 hodin bylo občanstvo vzrušeno zprávou vysílanou pražským rozhlasem. „Voláme českou policii, četnictvo a vládní vojsko, jde o osvobození Československé republiky“. Tento signál který pražský rozhlas vysílal netrpělivě se zprávami a velením pražského povstání naslouchalo všechno obyvatelstvo dnem i noci u svých přijímačů. Desítky občanů shromáždilo před budovou místního národního výboru čís. 30 a kempeličky čís.79, kde se veselili při hudbě na harmoniku. Večer byla svolána schůze občanů do hostince u Lálů čís.29, aby se projednal další postup v této historické chvíli.

Jelikož obcí projíždělo zběsile německé vojsko, ozbrojené samopali, ručními granáty, nebylo možno provést nějaký zásah proti nim, poněvadž občané neměli ani zbraní ani střeliva.

Na budovách byli ještě téhož dne československé a spojenecké prapory, které byli narychlo zhotoveny buď z protektorátních praporů nebo z látek po různu sehnanych.

Druhý den ustanoven byl místní národní výbor, a za předsedu jmenován František Zeman kovář čís.66.

Pokyny k nové organizaci lidové zprávy v obcích přinesl člen komunistické strany československa okresního revolučního výboru Jan Syrovátka z Doubravky čís.17, který dal také pokyny a směrnice k jmenování členů místního národního výboru, upozornil však, že k přímé činnosti M N V budou dány další pokyny jakmile se v Týně n/ Vlt. ustanoví okresní národní výbor. K tomu uvádím, že tehdejší okresní úřad byl v Čes. Budějovicích.

Dne 12. května 1945 vstoupilo na katastr zdejší obce vítězné sovětské vojsko, které se ubytovalo v prostranství lesa (sosní) odkud po dvoudenním pobytu se posunulo do lesa proti Vranovu, kde si zřídili dřevěné barákové ubytování. Obec navštěvovali jen ojedinele. Byly to samí mladí rudoarmějci, gardisté s usměvavou tváří, ihned se s místním obyvatelstvem spřátelili.

Od občanstva pažadovali ponejvíce vejce a mléko. Tyto produkty chtěli platit, občané peníze odmítali, darovali jim tedy kouření ponejvíce „machorku“.

Vojenské koně se pásli na lukách „Libíči“, úroda zeleného krmení byla velmi dobrá, dováželi pro koně také jetel.

Částečně byli způsobeny škody na obilí, avšak jen v nejnútnejší míře, při přesunu vojska, takže nebyl žádný zemědělec citelně poškozen.

Hlavní likvidace německého fašismu a odzbrojování se provádělo v Bernarticích, kde bylo nepřehledné řady německých aut, tanků a nejrůznějších zbraní a střeliva. Německé odzbrojené oddíly byly posílány na seřadiště v lese u obce Bilinky, odkud dopraveny z části do svých zemí a zbytek zajištěn pro další stíhání zločinů, kterých se dopouštěli na všech národech evropy. Podle pozdějšího zjišťování, umučili jen v Polsku (Osvětimi) šest milionů židů, čechoslováků, francouzů, rusů a všech národů evropy včetně i svých německých občanů kteří stáli proti fašistické politice Hitlera, na frontách přes 20.000000 lidí, v Terezíně 86.000, celkem čechoslováků 340.000 osob. Ztráty na civilních občanech všech národů, kteří byli německým fašismem umučeni šlo do desítek milionů osob.

Z naší obce umučeno bylo 17 židů, 4 zemědělci, vesměs v Osvětimi v Polsku, kde němci postavili plynové komory a spalovny. Tímto nelidským způsobem otrávil a spálili několik tisíc osob denně. Nechalo by se psát do nekonečna o utrpení českého národa které prožil v létech 1939 až 1945 za vlády německých okupantů.

Po úplné likvidaci německých ozbrojených sil, se naše spojenecké vojsko stáhlo zpět z našich krajin a předalo správu vlasti do rukou národních výborů.

Po zahájení činnosti místního národního výboru byla obec Koloměřice odloučena od naší obce, předána zpět do správy občanům obce Koloměřice, která byla v roce 1943 sloučena s naší obcí.

Protokol:
sepsaný dne 31. března 1943 za přítomnosti podepsaných.

Jednání:

1.) Sloučení obce Chrástřany s obcí Koloměřice v jednu kmenovou obci Chrástřany.

Podle výnosu okresního úřadu v Čes. Budějovicích ze dne 20. ledna 1943 č.j. 3294 byly sloučeny obce Chrástřany a Koloměřice v jednu novou obci pod úředním jménem Chrástřany.

Tento výnos vstoupil v platnost dne 12. února 1943 a tím zaniká funkce obecního zastupitelstva dosavadní obce.

V důsledku toho byla ustanovena ve smyslu § 106 zákona ze dne 16.4.1864 č. 7. zemského zákona k správě nové obce Chrástřany tato správní komise.

Členové:

Hajíček Frant.	Koloměřice čís.	36
Kabele Frant.	Chrástřany „	76
Teska Frant.	Chrástřany „	85
Pekárek Frant.	Koloměřice „	19
Šíma Josef	Koloměřice „	49

Jako předseda správní komise, byl jmenován
Frant. Hajíček Koloměřice čís. 36

Náhradníci:

Bílý Josef	Chrástřany čís.	54
Hladeček Tomáš	Koloměřice čís.	22

Protokol podepsali:

Hajíček Frant.
Kabele Frant.
Trska Frant.
Šíma Josef
Pekárek Frant.

V květnu 1945 vrátil se z koncentračního tábora z Mathausenu Jiří Poláček syn obchodníka z čís. 54, který se vrátil jediný z odvezených židovských občanů.

Dne 9. května zajištěn byl František Kabele bývalý předseda správní komise. Na četnické stanici v Kampeličce v čís. 79 byl odzbrojen. Vlastnil 2 vojenské pušky a několik pistolí. Jelikož obcí projíždělo zběsile noehlášené německé vojsko, byl propuštěn domů do čís.76, využil této příležitosti a v noci uprchl se ženou Emou.

František Kabele pocházel ze sousední obce Dražiče. V posledních letech před druhou světovou válkou byl v Jáchymově jako četnický strážmistr,

oženil se Němkou. Jak se zjistilo, byl dobrý vlastenec a proto po uchvácení naší Hitlerem musel opustit Jáchymov, kde měl svůj rodinný domek a odstěhoval se do Chrášťan do čís. 76. V důsledku toho, že Hitler na všech frontách postupoval, svedla ho jeho manželka, že se dal do služeb „Gestapa“ a tím napomáhal Němcům k stíhání českých lidí, kteří stáli proti.

V roce 1942 byl dosazen do čela obce jako komisař. Za jeho činnosti v obci byl upraven rybník, vytavasen ze všech stran a u silniční kráse zaveden asi o 4 m. Tím se rozšířila vozovka, která byla v těchto místech značně úzká. Dále otarasil břeh u kostela a farní zahradu a tím byla rozšířena křižovatka na Doubravku, která byla velmi nepřehledná.

To byl jeho dobrý čin, jinak to byl člověk zbabělec.

Po čtrnácti dnech po svém útěku dopaden byl ve svém domku v Jáchymově a přivezen do naší obce. Byl zajištěn v místnosti u Jelínků v pravo, nyní je zde školní učebna. Hlídán byl místními občany. Druhý den v neděli dopoledne byl zajištěn jeho bratranec František Záveský z čís. 70 na četnické stanici. Odpoledne byli oba dopraveni k soudu do Týna nad Vlt. na koňském povoze (korbě).

Žaloba jim kladla za vinu, že udávali místní občany, že poslouchali cizí rozhlas a prodávali židům potravinové lístky. Za to bylo asi 18 občanů odvezeno na různá místa v Německu a Rakousku, někteří po dobu 18 měsíců až 3.5 roku. Pět z nich se nevrátilo. Oba obvinění byli zajištěni v Týně nad Vlt. a dne 24. března 1946 odvezeni k lidovému soudu do Čes. Budějovic.

Dne 28. března byli odsouzeni k trestu smrti provazem a do tří hodin poté na nádvoří soudu popraveni.

Zima mírná, v březnu a dubnu pěkné počasí, takže do 15. dubna byly veškeré jařiny zasety a brambory zasázeny.

Letní měsíce byly velmi příznivé takže úroda byla nadprůměrná.

Dne 25.4. zemřela po porodu Anna Brückleorvá, rozená Zemanová ve věku 34 let.

Dne 23.5. Antonie Soukupová ve věku 67. let

Dne 11.6. Rosalie Zuntová roz. Špínová z čís. 60 ve věku 58. let.

12.7. Josef Rybáček z čís. 20 /nádor na mozkou/ ve věku 26. let.

Dne 22.7. František Petr z čísla 64 ve věku 79 let.

Dne 1.10. Josef Ťupa z čís. 43 prohlášen za mrtva. /zemřel v Německu v koncentračním táboře/ ve věku 44. let.

Dne 11.12. František Mára z čís. 43 ve věku 75. let.

28. říjen byl vyhlášen dnem znárodnění průmyslu. Všechny velké továrny, doly, hutě a banky přešly do správy státu. Zároveň byl tento den prohlášen za den pracovního klidu.

Dne 9.7. František Čížek obuvník a čís. 30 do Nové Bystřice.

Dne 20.7. Jan Novotný s manželkou a 7 dítky z čís 34 do Dobré Vody.

Dne 20.8. František Brom s manželkou a 1 dítkem z čís. 52 do Šumperka.

Dne 20.11. Ant. Hospodářdký výměnkář z čís. 32 do Dobré Vody.

Dne 27.11 Josef Zeman z čís. 47 do Křelono okr. Planá

Dne 26.12. Stanislav Klůfa pekařský dělník čís. 22 do Úterý u
Bezdručic.

Dne 22.7.1945 byla podána žádost na ONV v Týně nad Vlt. pod
čís.j. 725/45 a zřízení měšťanské školy v Chrástanech.

Ceny poživatin:

na lístky:		volné:
1kg cukru	6.90 Kčs	14.- Kčs
1kg soli	2.20 Kčs	4.35 Kčs
1kg mouky hrub.	3.60 Kčs	---
1kg „ hladké	3.10 Kčs	---
1kg hrachu	6.90 Kčs	---
1kg marmelády	8.30 Kčs	---
1kg tuku	16.90 Kčs	---
1kg cibule	2.90 Kčs	---
1kg mrkve	2.10 Kčs	---

Okupační platidla a jejich výměna.

Spojenecké armády platily po dobu okupace říšskými markami a
rakouskými šilinky.

V červenci pozbyla tato platidla platnosti a vyměňovala se ve
spořitelnách a to za 1 říšskou marku 10 Kčs, za 1 šilink 1 Kčs.

Dne 1. listopadu 1945 provedla naše vláda výměnu platidel.

Jelikož naše měna byla znehodnocena okupačními mocnostmi, byla
naše vláda nucena vyměnit peníze, které byly z části připraveny v Anglii již za
druhé světové války.

Veškeré peníze se odevzdávaly na tzv. vázaný vklad, hotově dostal
každý občan vyplaceno 500 Kčs, ovšem jen ten, který měl peníze na výměnu.
Z vázaných vkladů dále bylo uvolňováno na výplatu zaměstnanců v prvním
měsíci, na daně, nábytek pro novomanžele, dále na opravu chrupu, dětské
kočárky a mnoho dalších věcí mimo jiné i na studium.

Tak se lidově říkalo: „Kdo měl štěstí, vybral všechno, a s výměnou o nic
nepřišel.“ Postiženi byli hlavně kapitalisté.

Rok 1946.

Tento rok se vyznačuje budovatelským úsilím všeho občanstva při
obnově hospodářství zničeného válkou.

Občané, kteří se odstěhovali do pohraničí:

Dne 12.2. Marie Dvořáková z čís. 33 do Málkonic ok. Tachov

Dne 18.2. Jan Hošek z čís. 82 s manželkou a třemi dětmi do Mekova
okr. Tachov.

Dne 11.3. Jan Hospodářský čís.19 s manželkou a pěti dětmi do Mehova
okr. Tachov.

Dne 23.3. František Dolák zemědělský dělník z čís.1 do Pacek okr. Stříbro.

Dne 31.3. Marie Kundrátová z čís.31 s dcerou Anežkou do Málkovic okr. Tachov.

Dne 1.4. František Hovorka s manželkou a dvěma dětmi do Málkovic okr. Tachov.

Dne 24.4. Jan Brückler z čís.35 s manželkou a dvěma dětmi do Dobré Vody okr. Teplé.

Dne 16.5. Josef Dvořák z čís.33 s manželkou

Dne 20.5. František Řehák s manželkou z čís.78.

Dne 25.5. Antonie Soukupová z čís.11 do Pacek okr. Stříbro.

Oslavy prvního výročí osvobození:

Dne 9.5. byly konány oslavy prvního výročí osvobození naší vlasti za hojné účasti místního obyvatelstva. Oslavy byly zahájeny děkovnou mší v místním kostele. Po mši odebral se průvod k pomníku padlých z první světové války, kde byla zároveň odhalena deska našich občanů umučených v koncentračních táborech v Říši.

Na slavnosti promluvil Karel Klouda o osvobození naší vlasti slavnou Rudou armádou.

Po skončení oslav byl konán koncert na prostranství u kostela a večer taneční zábava v hostinci u Zemanů v čís.12. Den osvobození byl prohlášen za den pracovního klidu, a oslavován jako svátek všech občanů státu, radujících se z osvobození z rukou tyranů, které dovedla porazit a zničit velká osvobozenecská armáda Sovětského svazu.

V celku byl rok příznivý – zima mírná, úroda průměrná.

Dne 26.5. byly konány volby do Národního shromáždění při kterých bylo dosaženo těchto výsledků:

Komunisté	84 hlasy
Lidová strana	72 hlasy
Soc. demokratická strana	2 hlasy
Národně socialistická	58 hlasů

Dne 29.4. zemřel Václav Burian, zemědělec z čís.25 ve věku 48. let na rakovinu plic.

Dne 15.7. zemřel František Jelínek z čís.27 ve věku 68. let.

Dne 24.9. František Koudelka z čís.35.

Dne 5.11. Růžena Zemanová roz. Splingerová z čís.55 ve věku 70let /mozková mrtvice/

Dne 6.11. František Kalina, strojník z čís.58, ve věku 38let. /tuberkulóza plic/.

V tomto roce věnovala KSČ velkou péči posílení a upevnění svazku mezi dělníky a rolníky. Přes 1.700.000 ha půdy bylo rozděleno mezi 170.000 drobných rolnických zájemců.

Na podzim roku 1946 přišla strana s programem, který formoval další rolnické požadavky. Nejdůležitějším z nich byla revize pozemkové reformy.

Dne 10.3. se konala schůze MNV v Chrástanech, na které bylo rozděleno finanční hospodaření obcí Chrástán a Koloměřic, které byly sloučeny 20.1.1943.

Rok 1947

Dne 1. ledna vyhlásila vláda dvouletý hospodářský plán.

Na jaře roku 1947 vyhlásila strana 1.zv. „Hradecký program“, který navrhoval parcelaci všech velkostatků nad 50 ha, zavedení jednotné rolnické daně, vykoupení spekulativní půdy, národní pojištění pro rolníky a ulehčení úvěru pro ně.

Tento program získal straně další podporu desetitisíců malých a středních rolníků. Zápas o uskutečnění a schválení tohoto programu trval až do února roku 1948. Čím větších úspěchů dosahoval lid při výstavbě republiky, tím více sílil odpor reakce.

Nejlepším prostředkem ke zmaření plánů reakce a k získání většiny národa byla kladná budovatelská práce.

Souhlas lidových mas s politikou KSČ se projevoval v rychlém růstu počtu jejích členů. Skutečná tvář reakce se ukázala při neúrodě, která postihla naši vlast v létě 1947. Sucho, které trvalo po celé jaro a léto toho roku způsobilo takovou neúrodu, jaká neměla v našich zemích pamětníka. Studny, potoky i řeky vysychaly – hrozil hlad. Až nyní si lidé uvědomili, jak důležitá a nepostradatelná je voda.

Pomoc SSSR

Klement Gottwald se tehdy obrátil přímo na generalissima Stalina s žádostí o pomoc. SSSR nám tehdy jak v obilí tak i v jiných produktech pomohl.

Vláda se snažila, aby se zúbalo co nejméně obilí z vlastních zdrojů. Tu se projevila sabotáž reakce. V některých krajích se odevzdalo jen 20% obilí.

Milionářská dávka

Komunistická strana, která sledovala zájmy drobných rolníků, navrhovala alespoň částečnou úhradu jejich škod novým zdaněním milionářů a zbohatlíků.

Reakci se zprvu podařilo návrh zamítnout. KSČ se obrátila k lidu a pod tlakem lidových mas muselo vedení soc. dem. Strany přistoupit na dohodu s KSČ, takže milionářská dávka byla nakonec odhlasována.

Touto cestou se podařilo odvrátit pokus o rozvrácení výživy obyvatelstva.

I slovenská reakce kula na Slovensku podobné pikle proti republice.

Dne 9.2. zemřela Anna Stejskalová čís. 27 ve věku 84 let.

Dne 11.4. Růžena Dvořáková, služebná u Burianů v čís 25 ve věku 46 let.

Dne 28.8. Václav Vágner, dělník z čís. 15 ve věku 67 let.

Dne 16.9. Anna Zemanová, manželka kováře z čís. 66 ve věku 70 let.

Rok 1948

Dne 20. února podávali postupně demisi ministři národně socialistické, lidové a sociálně demokratické strany, spoléhající z na to, že prezident republiky jejich demisi nepřijme a tím přivede odstoupení celé socialistické vlády i jejich všech reforem.

Na výzvu strany se masy lidu v sobotu 21.2. dostavily na Staroměstské náměstí, kde promluvil předseda vlády Klement Gottwald o příčinách vládní krise a vyzval k vytváření akčních výborů NF.

Statisícové shromáždění odhlasovalo rezoluci, která byla určena prezidentu Benešovi a žádala, aby předseda vlády Klement Gottwald doplnil vládu novými členy, věrnými programu národní fronty a odhodlanými sloužit oddaně lidu, jeho zájmům a lidově demokratické republice.

Dne 22.2. byl sjezd závodních rad. Tam se jednalo o znárodnění podniků nad 50 zaměstnanců a uzákonění národního pojištění.

Dne 25. února byl přijat Kl. Gottwald se svými návrhy u presidenta Beneše, který veškeré návrhy přijal.

Na Slovensku probíhaly únorové události stejným způsobem.

Dne 28. a 29. února se sešel sjezd rolnických komisí. I ten se postavil za politiku vlády.

Dne 27.6. byla sloučena sociálně demokratická strana s KSČ.

Dne 5.3. se sešla nová vláda složená z členů národní fronty v čele s KSČ.

Dne 9.5. schválila vláda Československé republiky novou ústavu – ústavu lidově demokratickou.

Dne 30.5. konaly se volby do národního shromáždění: K volbě oprávněných voličů bylo 229.
(122 mužů a 107 žen).

K volbě se dostavilo 211 voličů, z toho 116 mužů a 95 žen

Platných hlasů odevzdáno 204

neplatných „ „ „ 7

Pro kandidátku národní fronty odevzdáno 158 lístků.

Prázdných lístků odevzdáno 46.

Dne 7.6. vzdal se E. Beneš úřadu presidenta.

Dne 14.6. zvolen byl prezidentem lidově demokratického státu první dělník – dosavadní předseda vlády – Klement Gottwald.

Dne 3. září v 18:10 hodin zemřel bývalý prezident dr. E. Beneš v Sezimově Ústí, kde byl též pochován. Státní pohřeb se konal za účasti tisíců občanů.

Dne 31.12 byl zrušen zákon o domovském právu.

Zima byla mírná, rok vcelku příznivý, částí deště, úroda podprůměrná.

Dne 23.5 zemřel Josef Hošek, dělník z čís. 31, ve věku 57. let na rakovinu plic.

Dne 21.7. Barbora Pítrová z čís. 34, ve věku 84. let.

Dne 25.7. Anna Koukalová z čís. 1, ve věku 75 let.

Dne 27.12. Josef Benda, výměnkář z čís. 6 ve věku 83 let.